

SIGE-Magazine

Tijdschrift voor Indische Familiegesciedenis

JAARGANG 2 ♦ NUMMER 1-2 ♦ DECEMBER 2021

SIGE-MAGAZINE. TIJDSCHRIFT VOOR INDISCHE FAMILIEGESCHIEDENIS

Uitgave van Stichting Indisch Genealogisch Erfgoed

Omslagfoto: Toegonezen Hanny Tomasouw en Lisia Pendjol met hun bruidsmeisjes de zusjes Nora (links) en Leentje Michiels, 22 september 1965.

INTRODUCTIE

In de gedigitaliseerde collectie Oost-Indische bronnen van het Centraal Bureau voor Genealogie (C.B.G.) kom je soms verrassende juweeltjes tegen. In de rubriek Bronnen ditmaal aandacht voor een document met betrekking tot de familie Van Affelen van Saemsfoort.

In de rubriek Tussenstop Nederlandsch-Indië wordt deze keer de uit Scandinavië afkomstige familie Carlquist behandeld.

Het C.B.G. beheert bronnen die de Indische genealoog van veel nut kunnen zijn. Maarten van Bourgondiën maakt een rondgang.

Bij het schrijven van de V.O.C.-geschiedenis raken vrouwen vaak op de achtergrond. Suze Zijlstra brengt de vrouwen in haar familiegeschiedenis tot leven in haar boek *De voormoeders. Een verborgen Nederlands-Indische familiegeschiedenis* en geeft hiervan een korte impressie.

SIGE werkt aan een boek over de Bandanese perkeniersfamilies. Boudewijn Huenges Wajer gaat bij wijze van voorproefje in op de eerste generaties van de families Versteegh en Van den Broeke.

De *Belanda Hitam* ofwel de Afrikaanse soldaten van het Oost-Indisch leger en hun nazaten blijven een interessant onderzoeksterrein. Mark Berkhout gaat in op hun positie in het leger en behandelt in twee vervolgartikelen de nakomelingen van Maria Mijzang, de verlaten dochter van een Afrikaanse soldaat, en de familie Rakwange.

Inlandse Christenen namen in de koloniale samenleving in Nederlandsch-Indië een merkwaardige positie in. Roel de Neve staat in twee artikelen stil bij hun rechtspositie en burgerlijke stand.

Onder de voorouders van Indische Nederlanders tref je soms ook telgen uit Indonesische adellijke geslachten aan. Ralph Ravestijn wijst op het belang van genealogisch onderzoek naar deze geslachten en geeft ons onder andere inzicht in de afstamming van zijn zoon Mason.

Het belang van DNA-onderzoek bij genealogisch onderzoek wordt inmiddels algemeen ingezien. Wim Penninx toont ons met verwijzing naar het Toegoe-project dat ook de Indische genealoog met dergelijk onderzoek zijn voordeel kan doen.

Ook Nederlandsch-Indië had zijn 'BN-ers', zij het soms op lokaal niveau. Roel de Neve laat de lezer kennis maken met Pius Kuen, destijds een bekende en niet onomstreden figuur in het Makassaarse.

De Indo-Europeaan in Nederlandsch-Indië had het in materieel opzicht niet altijd even gemakkelijk. Roel de Neve behandelt de familie Kepel die daarvan enkele voorbeelden kende.

SIGE-Magazine

Tijdschrift voor Indische
Familiegeschiedenis
Jaargang 2, nummer 1/2
december 2021

Inhoud

Introductie	1
Nieuws	2
- ANBI-status	2
- Nieuwe medewerkers	2
- SIGE-helptdesk genealogie en heraldiek	2
- Biografisch Woordenboek van Nederlandsch-Indië	2
- Nieuwe genealogieën op de SIGE-website	2
- SIGE en MyHeritage	3
Bronnen	3
Tussenstop Nederlandsch-Indië	5
Varia	6
Artikelen	9
- Indische bronnen bij het C.B.G.	9
- Een zoektocht naar mijn voormoeders	12
- De eerste generaties van de perkeniersfamilies Versteegh en Van den Broeke op Banda	13
- Belanda Hitam (Zwarte Hollanders) en hun plaats in leger en samenleving	18
- Genealogie van de nakomelingen van Maria Mijzang, dochter van de Afrikaanse militair Jan Kudjo Meijzang	25
- De Indo-Afrikaanse familie Rakwange en haar genealogie	30
- Inlandse Christenen in Nederlandsch-Indië	42
- De burgerlijke stand voor inlandse Christenen in Nederlandsch-Indië	45
- Genealogisch onderzoek naar de Indonesisch adel en hun nazaten in Nederland	48
- Stamboomonderzoek met Indisch DNA	54
- Pius Kuen	58
- De familie Kepel	65
- Overzicht van afkortingen in bronvermeldingen	81

Contact:

info@indischgenealogischerfgoed.nl

Website:

<https://indischgenealogischerfgoed.nl>

Facebook:

www.facebook.com/SIGE2019

Reacties en kopy

redactie@indischgenealogischerfgoed.nl

Doneren kan via rekeningnummer NL25TRIO0379684748 t.n.v. Stichting Indisch Genealogisch Erfgoed

NIEUWS

ANBI-status

SIGE is sinds 1 januari 2021 als 'culturele ANBI' (algemeen nut beogende instelling) aangemerkt. Om een ANBI te worden, moet een instelling zich zonder winst oogmerk nagenoeg geheel inzetten voor het algemeen belang. SIGE voldoet bovendien aan het criterium dat haar bestuurders en medewerkers voldoen aan de integriteitseisen van de belastingdienst. Donateurs van culturele ANBI's mogen hun donatie in hun belastingaangifte met 25% (zelfs 50% voor ondernemingen die vennootschapsbelasting betalen) verhogen. Doneren aan SIGE is dus vanaf dit jaar belastingtechnisch extra aantrekkelijk.

Nieuwe medewerkers

SIGE heeft sinds enige tijd drie nieuwe medewerkers. Dit zijn (in alfabetische volgorde) Philip Gooskens, Wim Penninx en Thomas Quiko. Philip houdt zich bezig met onderzoeksactiviteiten en het beantwoorden van vragen die via de SIGE-helppdesk (zie hierna) binnen komen. Wim heeft de DNA-genealogie in zijn portefeuille en zal zich samen met Ralph Ravestijn over dit aspect van de genealogiebeoefening buigen. Thomas is 'onze man' in Indonesië, die contacten kan leggen met personen en instanties die van belang kunnen zijn voor het Indisch genealogisch onderzoek. Wij zijn erg blij dat ook Philip, Wim en Thomas de weg naar SIGE hebben gevonden en zich elk op hun manier willen inzetten voor de Indische genealogiebeoefening.

SIGE-helppdesk genealogie en heraldiek

Sinds 1 januari van dit jaar kun je kosteloos terecht bij de SIGE-helppdesk genealogie en heraldiek als je wilt weten hoe je onderzoek doet naar je Indische familie verleden. Ook als je bent vastgelopen, kun je voor advies bij de helppdesk aankloppen. Je kunt contact opnemen via (helppdesk@indischgenealogischerfgoed.nl).

Biografisch Woordenboek van Nederlandsch-Indië (BWNI)

Een dit jaar gestart project van SIGE is het digitale Biografisch Woordenboek van Nederlandsch-Indië (BWNI). Hierin worden korte levensbeschrijvingen opgenomen van zowel overleden als nog levende personen die op de een of andere manier met Nederlandsch-Indië verbonden waren of zijn. Aanzien is nadrukkelijk geen criterium. Ook mensen die een leven hebben geleid dat niet groots en meeslepend was, komen voor opname in het BWNI in aanmerking voor. Als je een bijdrage wilt leveren, kun je contact opnemen via redactie@indischgenealogischerfgoed.nl.

Nieuwe genealogieën

Op de SIGE-website zijn weer enkele nieuwe Indische genealogieën geplaatst. Dit zijn Boutmy (eerder in Nederland's Patriciaat gepubliceerd), Brouwer von Gonzenbach, Risa, Von Stietz en Von Stockhausen. Als je de genealogie van een familie die in je kwartierstaat voorkomt (ook) op de SIGE-website wil publiceren, kun je contact opnemen via info@indischgenealogischerfgoed.nl.

Samenwerking SIGE en MyHeritage

Eind 2020 vroeg SIGE aan Willeke Binnendijk, Country Manager Nederland van MyHeritage, of zij ons wilde steunen met een aantal DNA-kits ten behoeve van het genealogisch onderzoek naar de Toegoenese Christenfamilies. Haar reactie was positief en MyHeritage stelde dertien DNA kits beschikbaar. Bovendien kreeg SIGE een gratis jaarabonnement om de DNA-uitslagen te registreren en familieverbanden vast te leggen. Samen met de door SIGE aangekochte DNA kits zijn de uitslagen hiervan in de grote internationale DNA database van MyHeritage vastgelegd, zodat er onderlinge maar ook nieuwe familiebanden kunnen worden vastgesteld en ontdekt. Dit heeft al tot een aantal verrassingen geleid, niet in het minst voor mensen die via hun DNA-vergelijkingen erachter kwamen dat zij Toegoenese verwantschappen hebben. Tien kits zijn in Indonesië gebruikt voor daar wonende Toegoenezen en hun afstammelingen. Daarnaast kreeg de samenwerking met MyHeritage inhoud door het houden van webinars via 'Facebook Live sessies' over Indische onderwerpen. Inmiddels zijn er webinars gehouden over de door het Rijk gesubsidieerde projecten van SIGE, te weten de perkeniers op Banda en de inheemse Christengemeenschap te Toegoe bij Batavia (16 okt. 2020); SIGE en haar activiteiten (19 febr. 2021); en Indisch familieonderzoek (19 maart 2021). De webinars trokken veel kijkers en leverden de nodige reacties op. Ze zijn via de facebookpagina van MyHeritage en het You Tubekanaal van SIGE (zie de SIGE-website) terug te zien. In de toekomst volgen meer webinars. De onderwerpen en tijdstippen worden tijdig aangekondigd op de facebookpagina van MyHeritage en de website van SIGE.

BRONNEN

Uit de collectie Oost-Indische bronnen van het Centraal Bureau voor Genealogie

(auteur: Redactie)

Op 20 mei 1812 stuurde mevrouw A.H. Raaff-Van Affelen van Saemsfoort de assistent-resident van Banjoewangi een afschrift van een brief van zijn voorganger aan pastoor Fischer te Soerabaja, gedateerd 7 november 1902, waarvan de tekst als volgt luidde. 'Ik heb de eer UWel-Eerwaarde beleefd mede te delen dat op woensdag den 12den dezer per spoor naar kosti (sic!, red.) zullen vertrekken de 2 kinderen van wijlen den heer Van Affelen vergezeld van hunne moeder ten einde aldaar in het weeshuis te worden opgenomen.' Ter toelichting schreef zij dat de twee kinderen van haar broer H. van Affelen van Saemsfoort waren. Haar was gebleken dat zij in het rooms-katholieke weeshuis te Soerabaja werden 'verpleegd' onder de namen Marie (voluit Maria Wilhelmina, red.) en Josephine (voluit Josephine Emelie Henriette, red.) van Affelen. 'Ten zeerste' begaan met het lot van de kinderen, had zij hen in huis genomen om ze een 'behoorlijke opvoeding' te geven. Bovendien wilde zij vastgesteld hebben dat zij de 'staat van Europeaan mogen voeren'. Haar broer was, naar schrijfster stelde, tijdens zijn verblijf in Europa overleden (wat niet juist was, red.). Beide kinderen waren door hem verwekt bij een inlandse vrouw, terwijl hij getrouwd was met een andere vrouw. Pas zijn overlijden maakte een einde aan zijn

huwelijk, waardoor hij zijn kinderen nooit heeft kunnen erkennen. Het bestaan van de kinderen was, zo deelde zij verder mee, bij de familie bekend. Zij verzocht de assistent-resident na te gaan of de kinderen waren erkend en zo ja, waar en wanneer. Mocht dit niets opleveren, dan wilde zij graag in het bezit komen van een 'gezegelde verklaring' dat de moeder van de kinderen, de Javaanse vrouw Roos, te Banjoe-wangi was overleden. Schrijfster had een dergelijke verklaring nodig om voor beide kinderen gelijkstelling met Europeanen aan te vragen. Uiteindelijk had zij succes, aangezien haar pupillen in 1914 met Europeanen werden gelijkgesteld [zie: *Ind. Stb.* 1914, nr. 638].

Bijlage. Deelgenealogie Van Affelen van Saemsfoort

I. HUBERTUS GERARDUS VAN AFFELEN VAN SAEMSFOORT, geb. Batavia 17 juli 1816 (zn. van [Hendrik] Johannis van Affelen van Saemsfoort en Johanna Wilhelmina Piel), tweede luitenant-kwartiermeester militaire administratie O.I.L. 1837-1840, aspirant-intendant 1841, adjunct-intendant/betaalmeester 2e klasse 1847, betaalmeester 1e klasse 1851-1860 (pensioen), † 's Gravenhage 5 juni 1895, tr. 1e Soerabaja 13 april 1842 WILHELMINA ALBERTINA SCHIPPERS, geb. 12 dec. 1823, † Soerabaja 30 jan. 1851, dr. van [Lucas Albertus Schippers en Carolina Geertruida Meijer]; tr. 2e Semarang 5 sept. 1853 ANNA HELENA VAN GROLL, geb. Ampel (Soerakarta) 15 okt. 1831, † 's Gravenhage 2 april 1919, dr. van Gerhardus Nicolaas van Groll en Nancy van Stralendorff. Uit het tweede huwelijk nakomelingen.

Uit het eerste huwelijk:

1. WILHELMINA CAROLINA VAN AFFELEN VAN SAEMSFOORT, geb. Soerabaja 25 maart 1843, † Malang 28 febr. 1919, tr. Batavia 18 mei 1859 CAREL PHILIP FRANTZMANN, geb. Vlissingen 22 sept. 1827, tweede luitenant infanterie O.I.L. 1849, eerste luitenant 1854, kapitein 1858-1867 (pensioen), † Soerabaja 15 aug. 1879, zn. van Philip Carel Frantzmans en Johanna Louise van Vierssen.
2. ANDINA HENRIETTA VAN AFFELEN VAN SAEMSFOORT, geb. Soerabaja 30 jan. 1845, † Djokjakarta [5?] mei 1923, tr. Djokjakarta 14 mei 1867 ANTOINE THEODORE RAAFF, geb. Batavia 20 mei 1835, landhuurder in het Djokjase, † Djokjakarta 22 jan. 1906, zn. van [Johannes] Jacobus Raaff en Adelaida Charlotta Frederica Krämer. Dit huwelijk bleef kinderloos.
3. JOHANNES ALBERTUS VAN AFFELEN VAN SAEMSFOORT, geb. Soerabaja 5 nov. 1846, †
4. HUBERTUS GERARDUS, volgt II.
5. JUSTI[E]NA SUSANNA VAN AFFELEN VAN SAEMSFOORT, geb. Soerabaja 27 okt. 1850, † Soerabaja 8 dec. 1850.

II. HUBERTUS GERARDUS VAN AFFELEN VAN SAEMSFOORT, geb. Djokjakarta 15 maart 1849, administrateur indigo- en tabakonderneming Djoewiring (Klaten, Soerakarta) (1896-1898), agent van landelijke ondernemingen, wonende te Soerakarta (1901...1909), † Soerakarta 29 jan. 1909, tr. Djokjakarta 29 maart 1872 WILHELMINA WEIJNSCHENK, geb. Djokjakarta 28 aug. 1851, † Djokjakarta 11 april 1920, dr. van George Lodewijk Weijnschenk en Wilhelmina Frederika Krämer.

Zijn natuurlijke, niet erkende dochters (*ex matre* de inlandse vrouw ROOSJE):

1. WILHELMINA MARIA (MARIE) VAN AFFELEN, geb., †, tr. Djokjakarta

24 april 1918 WILLEM (DE HOOG, bij K.B. van 7 april 1903, nr. 54 gewijzigd in) SWARTWOUT DE HOOG, geb. Amsterdam 23 maart 1894, chemiker suikerondernemingen Demak Idjoe (Djokjakarta) (1917-1918), Sewoegaloer (Djokjakarta) (1919-1922) en Kaliredjo (Banjoemas) (1923), chemiker (1924...1932) en tuinemployé (1934...1941) suikeronderneming Tjolomadoe (Soerakarta) (1941), † Fukuoka, kamp Niihama (Japan) 30 mei 1943 (urn bijgezet in het Columbarium van het Nederlands ereveld Menteng Pulo), zn. van Willem Frederik [Swartwoud] de Hoog en Maria Cornelia Manikus.

2. JOSEPHINE EMILIE HENRIETTE (JOSEPHINE) VAN AFFELEN, geb. Djokjakarta 1898/1899, † 's Gravenhage 2 maart 1966, tr. Djokjakarta 29 sept. 1920 WILHELM LODEWIJK HASSELBACH, geb. Semarang 5 dec. 1894, machinist suikerondernemingen Tirta (Pekalongan) (1917), Wonopringo (Pekalongan) (1918-1920), Tjeweng (Soerabaja) (1923) en Ngelom (Soerabaja) (1924) en ondernemingen Bendorredjo (Kediri) (1926-1927, 1941) en Djengkol (Kediri (1929... 1938), † Tjimahi 5 mei 1946 [BS Batavia, Overlijdensregister 1946, aktenr. 8161, LDS-filmnr. 1603553 via www.roosjeroos.nl], zn. van Wilhelm Heinrich Hasselbach en Kitty Antoinette Heller, zich noemende Mansveld.

TUSSENSTOP NEDERLANDSCH-INDIË

Genealogie van de familie Carlquist (Nederlandsch-Indië)

(auteur: Roel de Neve)

I. CARL AUGUST CARLQUIST, geb. Amsterdam 29 nov. 1867 (zn. van Carl August Carlquist en Johanna Cornelia Hendrika de Wilde), ambtenaar opiumregie op Java, tweede expediteur Opiumfabriek 1905, dephouder te Rembang 1908-1909, Pontianak (Westerafdeling van Borneo 1909-1909, Singoradja (Bali en Lombok) 1910-1911 (wnd.), Toeloengagoeng (Kediri) 1911-1914, Soerabaja 1914-1917 en Tandjoengpinang (Riouw en Onderhorigheden) 1917-, hoofddephouder 1918-1921 (eervol ontslag uit 's lands dienst), woonde te Amsterdam (1930), † Amsterdam 1 nov. 1936, tr. Meester Cornelis (Batavia) 3 mei 1905 DEO MARIA REGINA ANGELORUM TER HORST, geb. Meester Cornelis 12 sept. 1881, † Amsterdam 19 jan. 1947, dr. van Johannes Franciscus Hendrikus ter Horst en de inlandse vrouw Si Anie.

Zijn erkende zoon (*ex matre* N.N.):

1. CARL AUGUST EMANUEL CARLQUIST, geb. 13 jan. 1900 en erk. Meester Cornelis 1900, geëmigreerd naar Australië, was getrouwd en had kinderen.

Uit het huwelijk:

2. JOHAN, volgt IIa.
3. MARINUS, volgt IIb.

IIa. JOHAN CARLQUIST, geb. Meester Cornelis 27 febr. 1907, musicus, woonde te Utrecht (1930), †, tr. Utrecht 22 jan. 1930 (echtsch. ingeschr. ald. 14 dec. 1942) JOHANNA ROSA TOMA, geb. Utrecht 11 mei 1906, woonde te Amsterdam (1930), lid van de NSB, †, dr. van Angelo Lorenzo Toma en Maria Cornelia van Rijn.

Uit dit huwelijk (voor zover bekend):

1. JOHAN CARL ANGELO CARLQUIST, geb. Amsterdam 3 juni 1930.

IIb. MARINUS CARLQUIST, geb. Amsterdam 1 dec. 1909, ambtenaar binnenlands bestuur in Nederlandsch-Indië 1935-1950, aspirant-controleur in de residentie Benkoelen 1935-1938 en in het gouvernement Celebes en Onderhorgheden 1938-, controleur 1938-, controleur-afdelingssecretaris van Soerakarta 1939-1940, controleur in het gouvernement Soerakarta 1940-, op wachtgeld 1950, na terugkeer in Nederland bedrijfseconomisch adviseur, † Amsterdam 17 jan. 1986, tr. Benkoelen 5 febr. 1936 MARGUERITE CHARLOTTE (BE) ELLINGER, geb. Tilburg 23 sept. 1916, erk. Soerabaja 18 sept. 1918 en gewettigd door het opvolgend huwelijk te Soerabaja op 23 sept. 1918 van Fritz Adolph Ellinger en haar moeder, †, dr. van Carolina Maria Christina Adriana Koster en erkend door Fritz Adolph Ellinger.

Uit dit huwelijk:

1. CAREL ADOLPH CARLQUIST, geb. 23 febr. 1937, woonde in 1966 te San Gabriel, Californië, U.S.A., woonde ten tijde van zijn overlijden te Lincoln, Placer County, Californië, genaturaliseerd tot Amerikaans staatsburger 22 april 1966, † 16 maart 2011. Onbekend is of hij was getrouwd en nakomelingen heeft.
2. MARINUS CARLQUIST, geb. 1938, reserve-eerste luitenant, † Bromborough, County of Merseyside, Engeland 21 aug. 1968, tr. Gourock, Inverclyde, Schotland 18 maart 1964 PATRICIA O'NEILL. Onbekend is of er uit dit huwelijk nakomelingen zijn.
3. CAREL ADRIAAN CARLQUIST, geb. Batavia 14 sept. 1949, bestuurslid Stichting Foundation for the Welfare and Future of the forgotten Children of Indonesia 2008-.

VARIA

Moord was in de Indische kranten een vertrouwd onderwerp. Het slachtoffer in het eerste bericht (*De Locomotief*, 20-01-1899) heette voluit Nicolaas Marie van Heusde.

De moord op den assistent Van Heusde

Vrijdag 6 Januari ll., zoo meldt de *Deli-Cour.* van 11 Januari, verzond de beheerder van de onderneming Bahsoemboeh (Padang Bedagei) een schrijven van den controleur van de afdeeling dat zijn assistent, de Heer Van Heusde, dien dag door drie Javaansche contract-koeli's, die pas twee dagen op de onderneming aanwezig waren, bij de Rahsoemboeh-rivier in het open veld was vermoord geworden. De drie schuldigen bevonden zich in arrest.

De moord moet zich volgenderwijze hebben toegedragen. Omstreeks half een 's middags begaf de Heer Van Heusde zich naar het werk der Javaansche koeli's, die bezig waren met boschkappen. Op een kwart uur afstand van zijn woning, dicht bij genoemde rivier, tkwamen hem drie Javaansche contrac-koeli's egen. Een hunner, Koesman geheeten, vroeg den assistent om permissie voor het halen van een baadje en broek, welke bij zijn vrouw waren, die op een andere plaats van de onderneming werkzaam was.

De assistent kon dit ongemotiveerde verzoek van menschen die den vorigen dag nog vrijaf gehad hadden niet toestaan, hij weigerde derhalve. Toen zij daarop niet aan den arbeid wilden gaan, moest de assistent hen nogmaals daartoe aansporen, maar Koesman bleef weigerachtig. Volgens verklaring van de twee anderen zou de assistent daarop Koesman op den schouder getikt hebben, hem gelastende te gaan werken, doch de koeli trok daarop zijn mes en bracht Van Heusde twee gevaarlijke steken toe en duwde hem met de hand in de rivier, alwaar Van Heusde nog een derde doodelijke steek ontving, volgens verklaring van den moordenaar, hem toegebracht door een der twee anderen, Troenodikromo geheeten.

De Heer Van Heusde had toen nog genoeg levenskrachten om de rivier gedeeltelijk zwemmende over te komen. Van den overkant gekomen kreeg hij hulp van een Javan die hem naar huis geleidde, doch eer hij dat bereikt had was hij reeds bezweken.

Volgens verklaring van den geneesheer Dr. Henggeler waren de drie verwondingen

Ik op zich zelf doodelijk en vermoedelijk, slechts met één scherp voorwerp toegebracht een zoogenaamd matrozenmes, dat bij den moordenaar Koesman is aangetroffen. De Heer Van Heusde was ongewapend, zelfs zonder stok of iets van dien aard. Van bestaande wrok ken moeilijk sprake zijn, want de koeli's waren slechts twee dagen op de onderneming en nog in het geheel niet met den vermoorde in aanraking geweest. Ook de verklaring van Koesman dat hij kleederen aan zijn vrouw ter bewaring zou hebben gegeven, wordt door deze ontkent.

Door een voortgezet onderzoek hoopt men meer licht in deze treurige zaak te verkrijgen.

Bij het lot van het gezin in het krantenbericht hiernaast (*Javasche Courant*, 10-01-1846.) werd ook in *De Indische Navorscher* 1 (1934), uitgebreid stilgestaan.

Uit tegenwoordige overlijdensberichten kom je vaak niet veel meer te weten dan de naam van de overledene, zijn of haar overlijdensdatum en wie de directe nabestaanden waren. In het begin van de 19e eeuw was dit anders en gaf iemands dood niet zelden aanleiding voor meeslepend proza, waarbij het rotsvaste vertrouwen in God voorop stond. Hieronder enkele voorbeelden uit de *Bataviasche Courant*, 26-05-1821 (links), 05-01-1822 (rechts) en 26-05 en 09-06-1821, 21-02-1824 en 30-10-1827 (volgende pagina).

*** Op den 9 mei des avonds omstreeks 11 uren, behaagde het den Almagtigen, om ook onder de slagtoffers der *cholera morbus* tot zich te nemen, mijne huisvrouw *Christina Clafina Lohoff*, in den ouderdom van 52 jaren en 4 maanden, elk die bekend is met den ongelukkigen toestand, waarin zij de laatste twintig jaren van haar leven doorbragt, zal gevoelen, dat hoe zeer ook de tijding van haren dood mij aandeed, ik echter veel redenen tot troost heb gevonden in de bewustheid, dat toch alle geluk of genot dezer aarde voor haar was verloren; --- mij van de deelneming mijner vrienden genoegzaam verzekerd houdende, verzoek ik van brieven van rouwbeklag verschoond te blijven.

F. L. VOGEL, chir: *major tit: Pakkalongang*, 12 mei 1821.

--- Op den 13den December 1845, zijn op hun landgoed Tjikandé Oediek in de residentie Bantam, aan de gevolgen van aan hen gepleegde geweldadigheden, overleden mijn zeer beminde behuwdbroeder en zuster, de heer *Petrus Jacobus Kamphuis*, oud 46 jaren en deszelfs echtgenootte vrouwe *Anna Elisabeth Reisweber von Schiffer*, oud 30 jaren, benevens hunne vijf geliefde kinderen *Johanna Adriana* oud 8 jaren, *Augusta Wilhelmina* oud 7 jaren, *George Eduard Petrus* oud 6 jaren, *Antoinetta Jacoba* oud 3 jaren en *Frederika Henrietta* oud 2 jaren.

Hunne door wonden en gruwelijke mishandelingen bijna onkenbare lichamen waren door de geweldenaars in de nabij het landhuis van Tjikandé Oediek stroomende en in zee uitloopende rivier Tjidoerian gesleept, om zoo mogelijk den naastbestaanden den troost te doen derven het stoffelijk overschot dier ongelukkigen een eerlijk graf te kunnen toewijden. Maar! Gods wil heeft het anders beschikt, en Zijn Almagt onzen braven en opregten vriend in nood, den heer *Cornelis Treurniet* te Tanara, wien ik daarvoor hierbij openlijk mijnen dank toebreng, ondersteund in zijne edele pogingen om hunne lijken weder te vinden en, ongeacht de bekrompene middelen, welke dien edelen menschevriend daar te dienste stonden, dezelve in den schoot der aarde op eene zeer ordelijke wijze eene laatste rustplaats te bereiden.

Elk weldenkend mensch zal gewis beseffen hoe grievend deze ramp is voor mijne zeer geachte behuwdmoeder, mevrouw de weduwe *Kamphuis*, in haren tachtigjarigen ouderdom, voor mijne echtgenootte en voor mij zelve, met die ongelukkige steeds door onderlinge liefde en eensgezindheid innig vereenigd. Alleen in het vertrouwen op Gods goedertierenheid, in de hope op een zalig wederzien, berusten wij met eerbied in Zijn altijd wijs raadsbesluit en vinden wij troost in dit verschrikkelijk lotgeval. Hem tevens dankende, dat hij drie der kinderen van onze zoo geliefde betrekkingen met name: *Anna Susanna Elisabeth* oud 12 jaren, *Georgina Amalia Petronella* oud 10 jaren en *Hermine Elisabeth* oud 9 maanden, op eene wonderdadige wijze door de groote tegenwoordigheid van geest van eerstgenoemde uit het gevaar heeft willen redden en, bij het verlies van een liefderijken, zorgvollen vader en eene trouwe, voorbeeldlooze moeder, aan onze zorg wil toevertrouwen.

Van de opregte deelneming onzer talrijke vrienden overtuigd, verzoeken wij van brieven van rouwbeklag verschoond te blijven.

Met onderling goedvinden zal geene uiterlijke rouw worden aangenoemen.

Behalve onze ongelukkige familie betreuren wij tevens het even rampvolle lot van de heeren *Simon Soesman Pés* administrateur, *Thomas Viering* echtgenootte en twee kinderen en jonkheer *Woubert de Puisseau*, opziensers op gemeld landgoed, welke almede de slagtoffers dier geweldadigheden geworden zijn.

Mede uit naam van mijne behuwdmoeder en mijne echtgenootte,
L. STEITZ.

BATAVIA,
den 7den Januarij 1846.

*** HET heeft den almagtigen God behaagd, mijn geliefde echtgenoot *Jan Ludwig Roelofs*, na eene genoegelijke echtverbintenis van bijna 39 jaren, door eene slepende ziekte van ruim 6 maanden en verval van krachten, in den ouderdom van 62 jaren, 10 maanden en 26 dagen, op hede van mijne zijde, en zoo ik als christen vertrouwe, tot zich in zijne heerlijkheid opgenomen; ik verlies in hem den besten echtgenoot, onze kinderen, eene liefderijken vader, en zijne vrienden eene opregten en dienstvaardigen vriend. Ik geve van dit voor mij zielgrievend verlies, door deze gebruikelijken weg, aan familie en vrienden kennis, mij van hunne deelneming in mine regtmatige droefheid overtuigd houdende, verzoeken ik van brieven van rouwbeklag verschoond te moge blijven.

P. ROELOFS, geb. *Docter*.
Salatiga, den 13den december 1821.

**** VOORLEDEN** nacht even voor twaalf ure overleed alhier, aan de gevolgen der thans heerfchende ziekte de wel edele geftronge heer *Jacobus de Bruijn*, laaft resident van Batavia, in den ouderdom van nog geen acht-en-dertig jaren, nalatende eene diepbedroefde weduwe en twee onmondige kinderen. Gisteren des namiddags ten twee ure bevond hij zich nog op zijn bureau in het midden zijner werkzaamheden; tegen vier ure greep hem de krankheid geweldig aan, en, in weerwil van alle aangewende middelen, was hij tegen middernacht niet meer. Tot kort voor zijnen dood het volkomen gebruik zijner redelijke vermogens genietende, ging hij, daar hij zijn einde voelde naderen, kalm en bedaard, met een vast vertrouwen op God en in de hoop der onfterfelijkheid, omringd door zijne weenende vrienden, de eeuwigheid in. Hij was een edel en regtschapen man, blakende van Vaderlands-liefde, vol gevoel voor waarheid, Godsdienst en regtvaardigheid, vol geestdrift voor al wat schoon, verheven en voortreffelijk was. Voor zoodanig wordt hij gehouden door allen, die hem in der daad gekend en zijne waarde naar verdienfte hebben weten te fchatten. Wat hij als echtgenoot voor zijne gade, als vader voor zijne kinderen, als zoon voor zijne hoogbejaarde moeder, als vriend voor zijne vrienden, als weldoener voor verlatene weezen geweest zij, kunnen alleen zij bezeffen, die thans in die onderscheidene betrekkingen zijn gemis met heete tranen betreuren. Als ambtenaar in die aanzienlijke waardigheid, die hij bekleedde, is zijn verlies fchier onherftelbaar en er is voorzeker niemand, die hem in kunde en onderzanding, in werkzaamheid en nauwgezetheid ligt overtreffen zal. Na zulk eene moeilijke loopbaan ruste zijn stof in vrede; maar hij zelve blijft leven onder het gevoel der diepste hoogachting en der zuiverfte vriendschap in de harten van zijne talrijke vrienden, die deze laaftte openbare hulde aan de nagedachtenis van dien edelen man hebben willen toebrengen.

Uit aller naam,
D. LENTING,
J. TIEDEMAN.

Batavia, den 22 mei 1821.

**** HEDEN** overleed tot mijne innerlijke droefheid, na eene genoeglijke echtverbintenis van bijna 14 jaren, en eene bedlegering van 19 dagen, mijne tedergheliefde echtgenoot *Anna Philippina Willmans*, in den ouderdom van 38 jaren, 1 maand en 24 dagen; op den 12 mei jl. bewende zij nog met mij het afsterven van hare spruit, ons bemind zoontje, thans is zij niet meer; hare dood, welke haar voor mij en mijne twee nog jonge kinderen zoo dierbaar leven deed ophouden, betreur ik van harte, en houd mij overtuigd, dat alle, die hare deugdzzaamheid, teedere zorg, gepaard met goedhartigheid voor de haren, gekend hebben, zekerlijk in het betreuren van dit voor mij, mijne overblijvende kinderen en verdere bloedverwanten, zoo fmertelijk verlies zullen deelen.

H. BLOM.

Batavia, 6 juni 1821.

**** TROEFEN** mij twee zware slagen, door het verliezen van twee, mijne eenige kinderen, op den 1ften en 10den januari, den 17den februari werden deze, door eenen nog zwaarder en slag vergroot, door het afsterven mijner geliefde echtgenoot, *Magdalena Wilhelmina Jans*, met wien ik slechts ruim twee jaren genoeglijk heb mogen leven. Zoo mis ik in minder dan twee maanden al mijn troost en hoop; gevoelige harten alleen beseffen mijn verlies en deelen in hetzelfde.

DIRK LODEWIJK NIEMANSVERDRIET.

Batavia, 19 februari 1824.

Na een smartelijk lijdē van 55½ uur, trof mij de gevreesde slag, welke het hart van een gevoelig gade met den diepsten rouw moet vervullen, terwijl op heden namiddag, te 1½ ure, mijne dierbare echtgenoot *Catharina Teunisz*, geboren *Steeman*, in haren jeugdigen leeftijd van 54 jaren, 10 maanden en 23 dagen, en na ruim achttien jaren mij tot den gelukkigsten echtgenoot gemaakt te hebben, aan de gevolgen eener tegennatuurlijke verlossing van twee zonen, kwam te overlijden. Allen, die het deugdzaam en edel karakter van de door mij zoo innig betreunde gekend hebben, zullen het voor mij en mijne zes kinderen zoo nameloos verlies moeten beseffen, en haar met mijne liefdetranen ook eene terughertinning van vriendschappelijk gevoel schenken.

PIETER TEUNISZ, Kapitein.

AMBOINA, den 27sten juni 1827.

ARTIKELEN

Indische bronnen bij het CBG | Centrum voor familie-geschiedenis

(auteur: Maarten van Bourgondiën)

Bij het onderzoek naar je Indische voorouders mag het CBG | Centrum voor familiegeschiedenis in Den Haag (kortweg CBG) niet worden overgeslagen. Deze instelling beheert namelijk enkele interessante en vooral unieke bronnen met informatie over met name de Europese inwoners van Nederlandsch-Indië. We zetten ze even op een rijtje om ze daarna wat uitvoeriger te behandelen. Het gaat om de volgende bronnen: Collectie Lach de Bère, Oud-Paspoortarchief van de Nederlandse ambassade te Djakarta 1950-1959, Optieverklaringen 1949-1950, Pensioenregistraties overheidsperoneel Nederlands-Indië en Collectie Digitale Oost-Indische bronnen.

Collectie Lach de Bère

De collectie Lach de Bère bevat aantekeningen uit diverse archiefbronnen in plaatsen in Nederland, België, Duitsland en Nederlandsch-Indië. Wat Nederlands-Indië betreft gaat het (vooral) om Europese en (in veel mindere mate) Molukse families. De collectie is toegankelijk gemaakt via een catalogus die onder de kop 'Links' is te downloaden via <https://cbg.nl/bronnen/cbg-verzamelingen/oost-indische-bronnen>. De catalogusnummers 681-719 hebben betrekking op de V.O.C. en Nederlandsch-Indië. Via expertise@cbg.nl kunnen nummers worden aangevraagd die in de studiezaal van het Nationaal Archief kunnen worden geraadpleegd.

Oud-Paspoortarchief

Na de soevereiniteitsoverdracht op 27 december 1949 had men een paspoort nodig om vanuit Indonesië naar bijvoorbeeld Nederland te reizen. De afstammingsgegevens die ten behoeve van de paspoortaanvraag vereist waren, moesten worden vermeld op een speciale kaart. Belangrijk was dat de aanvrager kon aantonen dat hij de Nederlandse nationaliteit bezat. De verstrekte gegevens dienden dus tenminste teruggaan tot 1892, het jaar waarin de Wet op het Nederlanderschap en het ingezetenschap van 12 december 1892 (Stb. 268) van kracht werd. Het Oud-Paspoortarchief bevat zo'n 150.000 kaarten en vormt een prachtige genealogische bron die niet vrij raadpleegbaar is. Wel verstrekt het CBG op aanvraag (via expertise@cbg.nl) en tegen betaling genealogische gegevens (indien aanwezig) van de personen naar wie je op zoek bent.

Optieverklaringen

Als onderdeel van de soevereiniteitsoverdracht kwamen Nederland en Indonesië onder andere overeen dat Nederlanders die in Azië waren geboren of daar eind 1949 ten minste zes maanden woonden, konden kiezen (opteren) voor de Indonesische nationaliteit. Na de onafhankelijkheid van Indonesië maakten ongeveer 31.000 Nederlanders van die mogelijkheid gebruik door een 'optieverklaring' af te leggen (dit kon tot uiterlijk 27 december 1951) en Warga-Negara Indonesia (Indonesisch staatsburger) te worden. De optieverklaringen bevatten ook gegevens over de ouders en de eventuele echtgenoot/echtgenote en minderja-

rige kinderen van de 'optant' en bevinden zich bij het CBG. De optie-verklaringen kunnen niet vrij worden geraadpleegd. Op aanvraag (via expertise@cbg.nl) verstrekt het CBG in bepaalde gevallen informatie. Het CBG beschikt tevens over fotokopieën van de lijsten met optieverklaringen die in het Indonesische Staatsblad (*Berita-Negara Republik Indonesia*) werden gepubliceerd.

Collectie Pensioenregistraties overheidsperoneel Nederlands-Indië

Deze collectie bevat registratiekaarten van ambtenaren en militairen die op 1 juli 1898 in actieve dienst waren van het Nederlandsch-Indische gouvernement. De pensioenkaarten bevatten naast persoonsgegevens van de betrokkene en zijn eventuele gezin ook informatie over zijn carrière, te weten aanstellingen, bezoldigingen, jaar van pensionering, en pensioen. De originele kaarten berusten bij de Stichting Administratie Indonesische Pensioenen (SAIP) te Heerlen. Het CBG beschikt over microfiches van deze kaarten en verstrekt op aanvraag (via expertise@cbg.nl) en tegen betaling gegevens.

Collectie Digitale Oost-Indische bronnen

Deze collectie (<https://cbgverzamelingen.nl>) bevat gegevens uit de archieven van de weeskamers van Ambon en Batavia (onder andere resoluties, brieven, en memories aangaande pupillen); het archief van de Wolvendaalkerk te Colombo (Ceylon, thans Sri Lanka); en de 'Familiepapieren Bloys van Treslong Prins'. Het laatstgenoemde collectiebestanddeel, bijeengebracht door Mr. P.C. Bloys van Treslong Prins (1873-1940), adjunct-landsarchivaris te Batavia, bevat een groot aantal uiteenlopende documenten, waaronder doopinschrijvingen, akten van adoptie, testamenten, conduitestaten, transporten van onroerend goed, verzoeken om benoeming en gerechtelijke stukken.

Als voorbeelden van wat deze collectie te bieden heeft, is hier als eerste opgenomen een gezinsstaat met betrekking tot de familie D'Aquino, ook De Aquino genaamd. Deze staten waren in 1900 uitgereikt aan elke Europeaan van boven de 18 jaar met het verzoek deze in te vullen naar de stand van zaken op 1 september 1900. Gezinshoofden (mannen) werd verzocht ook de gegevens van hun echtgenote en inwonende kinderen of 'kostkinderen' op te geven.

Residentie *Leuwis en Coen* afdeling van *De Wijk* plaats *St. Carolus*

Wijk No. - Huis No. -

NAAM *D' Aquino* A 749

Voornaam *Petrus Alexander Petrus*

Geboorte te *Cebu* in *1867* den *21ste* *Septem*

Tegemoetliging: Aank. korep. Intrekking *Heet en het Minister. Beroep in de naam de Wet*

Waarop: of bevestiging

Kerkgenootschap *Protestant*

ECHTGENOOTE of WEDUWE (een van beiden doorslaan).

NAAM *Bernold*

Voornaam *Luise Christine*

Geboorte te *Banyuwangi* in *1874* den *18de* *November*

Tegemoetliging: Aank. korep. Intrekking *Loude bevoe*

Waarop: of bevestiging

Kerkgenootschap *Protestant*

KINDEREN.

NAAM.	VOORNAMEN.	Jaar en datum van Geboorte.	POSITIE	Kerkgenootschap.
<i>D' Aquino</i>	<i>Adell Helena</i>	<i>1891</i>		<i>Protestant</i>
	<i>Antoniana</i>	<i>1892</i>		
<i>D' Aquino</i>	<i>Johr Isaac</i>	<i>1893</i>		<i>idem</i>
		<i>17de November</i>		

Als tweede voorbeeld is afgebeeld een memorie van aangifte voor het successierecht met betrekking tot de familie Bertsch, waaruit ook blijkt wie de kinderen van de overledene waren.

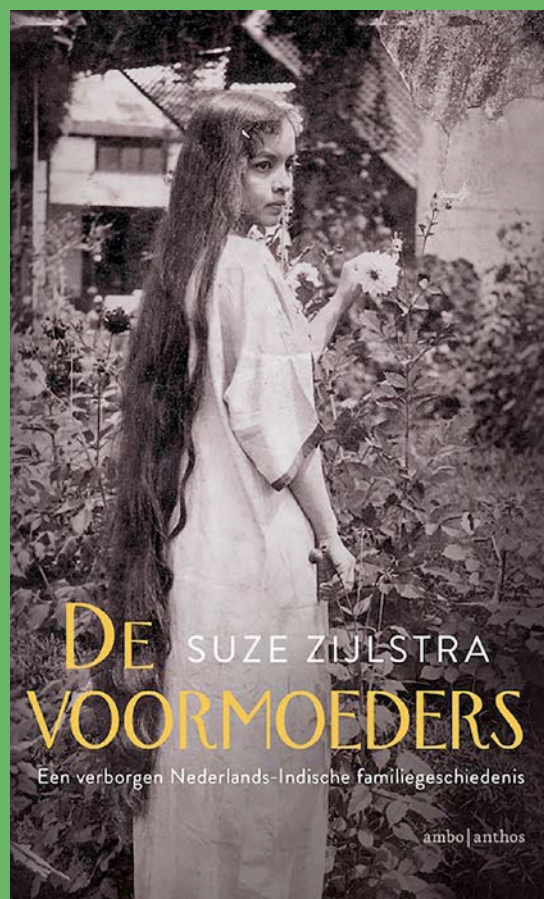
Een zoektocht naar mijn voormoeders (auteur: Suze Zijlstra)

Dankzij een online beschikbaar parenteel van de familie Rosenquist, gepubliceerd door Roel de Neve (en ook in 1990 verschenen in de Indische Navorscher), wist ik dat mijn verre voorvaders in Azië voor de V.O.C. hebben gewerkt. Mijn overgrootmoeder werd bij haar geboorte Cornelia Frederika Rosenquist genoemd, zij was een verre nakomeling van Coert Rosenquist. Haar voorvader Coert is in 1735 op het schip Berkenrode naar Java gezeild. Enige tijd hierna werd hij in Makassar, op het eiland Sulawesi (dat de Nederlanders destijds Celebes noemden), gestationeerd. Daar trouwde hij met de 'mexitise vrouw' Jacoba Happon, dochter van een Europese man en een Aziatische vrouw. In de geschiedenis van de V.O.C. gaat het vaak over de mannen die voor de Compagnie werkten, zowel degenen die veel winst maakten als degenen die in compagniesdienst een armzalig bestaan leefden. Heel wat van deze mannen overleefden hun diensttijd niet. Anderen keerden na enkele jaren weer terug naar Europa, nadat ze in Azië een winstgevende handel hadden gedreven of simpelweg op hun karige loon hadden overleefd. Sommigen bleven echter in Oost-Indië en kregen kinderen met vrouwen die daar waren geboren en opgegroeid. Mijn Rosenquist-voorouders behoorden tot deze laatste groep. Mijn oma (dochter van Cornelia Rosenquist) is pas in 1955 met haar man en kinderen, onder wie mijn moeder, naar Nederland gemigreerd. Juist omdat het zo vaak over mannen gaat, was ik dankzij de parenteel van de Rosenquists benieuwd geworden naar het leven van de vrouwen in deze familie. Van veel van hen stond de naam wel opgetekend, maar hoe hadden zij geleefd? Waar kwamen zij vandaan, in wat voor families groeiden zij op?

Theevisite in een Europees huis, met waterverf ingekleurde potloodtekening door Jan Brandes, omstr. 1780 (Coll. Rijksmuseum, Amsterdam).

Die vragen leidden naar het onderzoek dat ik deed voor mijn onlangs gepubliceerde boek *De voormoeders. Een verborgen Nederlands-Indische familiegeschiedenis*. Voor dit boek ben ik op zoek gegaan naar de vrouwen die met Rosenquists kinderen kregen – de meeste van hen waren getrouwd, maar er was ook een Aziatische vrouw in de negentiende eeuw die ongehuwd een kind kreeg met een Rosenquist – waarschijnlijk was zij een *njai*. In mijn boek volg ik deze vrouwen tot en met mijn overgrootmoeder, waarna ik verder op zoek ga naar het leven van haar dochter (mijn oma) en daarvan weer de dochter (mijn moeder). Ik sluit deze zoektocht af met de vraag waar ik zelf sta in deze geschiedenis. Ik ben opgegroeid met de verhalen van mijn oma over haar jeugd op Java en haar migratie naar Nederland. Dit is het eigenlijke begin van mijn zoektocht naar mijn familiegeschiedenis, maar door de genealogie kon ik veel verder teruggaan in de tijd. Met mijn familiegeschiedenis vertel ik in *De voormoeders* meer over de Nederlandse koloniale aanwezigheid in de Indonesische archipel, de positie van vrouwen in deze samenleving, en de manier waarop deze geschiedenis nog steeds doorwerkt in het heden.

De eerste generaties van de perkeniersfamilies Versteegh en Van den Broeke op Banda
(auteur: Boudewijn Huenges Wajer)

De auteur die zelf geen Indische wortels heeft, raakte bij zijn zoektocht naar de herkomst van de naam van het fort Wayer thuis in de archieven van het VOC-gouvernement van Banda. Op deze eilandengroep werd door de VOC in 1621 ('de verovering') het monopolie op de handel in en teelt van nootmuskaat op zogenoemde perken gevestigd. Die perken werden beheerd door perkeniers, 'vrije burgers'. Dat waren voormalige VOC-dienaren of hun nazaten of andere personen die nooit in VOC-dienst waren geweest. Zij hadden de perken vrijwel vanaf het begin na de verovering feitelijk in economisch eigendom en konden daarop ook 'hypothecaire' leningen afsluiten. Maatschappelijk konden zij zich manifesteren door het bekleden van 'burgerfuncties' binnen de lokale weeskamer, de burgermilitie, justitie en de gemeente van de (Nederduits) gereformeerde staatsreligie.

Door zijn interesse voor genealogie breidde de auteur een bestaande stamboom van de perkeniersfamilie Welman verder uit. Samen met een medeauteur publiceerde hij daarover een artikel in *De Nederlandsche leeuw* (DNL 2018, jrg. 135, pag. 31-39). Daarin kwamen ook de markante families Versteegh en Van den Broeke voor. Recentelijk werkte hij samen met Tjaart Schillhorn van Veen en Wim Belgraver de vroege generaties van de familie Versteegh uit. Het zelfde deed hij samen met Ad Lans voor de eerste generaties van de perkeniersfamilie Van den Broeke.

Hoewel er momenteel aan de volledige genealogieën van meerdere perkeniersfamilies wordt gewerkt, geef ik hierbij als voorproefje samenvattingen van de genealogieën van de families Versteegh en Van den Broeke voor wat betreft de zeventiende en achttiende eeuw.

Eerst wil ik kort ingaan op de digitale bronnen bij het Nationaal Archief die ook voor mijn onderzoeken in de VOC-archieven van belang zijn waaronder die naar perkeniersfamilies van Banda.

Dankzij de verdergaande digitalisering bij het Nationaal Archief in Den Haag wordt het onderzoek in de VOC-archieven (toegang 1.04.02) steeds eenvoudiger. De auteur raadpleegt die veelvuldig bij zijn onderzoek op de Banda-eilanden in de zeventiende en achttiende eeuw. Zij zijn inmiddels volledig gescand en via internet te raadplegen (<https://www.nationaalarchief.nl/onderzoeken/archief/1.04.02>).

Wat meer ervaren onderzoekers kennen ongetwijfeld de databases van het Nationaal Archief die snel toegang geven tot informatie over voorouders in Nederlands-Indië, zoals 'VOC: opvarenden' en 'VOC: Oost-Indische testamenten'. Minder bekend zijn de land- en zeemonsterrollen en de zeven delen van het Repertorium op de personalia in de resoluties van gouverneur-generaal en raden 1610-1786 (inventarisnummers 828-834).

Belangrijke archiefbestanden zijn de zogenoemde 'Overgekomen brieven en papieren' met daarin onder meer brieven, dagregisters, missiven en resoluties die vanuit de verschillende VOC vestigingen naar patria zijn verstuurd. Daarin staan bijvoorbeeld overzichten van de bevolking ('zielenbeschrijvingen') en veel interessante wetenswaardigheden over het leven van een aanzienlijk personen destijds. Handige hulpmiddelen bij het doorzoeken van de VOC-archieven op de bij gouverneur-generaal en raden binnengekomen kopie-missiven en -rapporten vanuit een bepaalde vestiging, zijn de overzichten per VOC-vestiging. Zij geven per jaar aan welke inventarisnummers uit toegang 1.02.04 van belang zijn en welke onderwerpen en archiefstukken met de bijbehorende folio's daarin zijn te vinden.

Die overzichten zijn te vinden in een van de databases van het wereldwijde samenwerkingsverband met betrekking tot VOC-gerelateerde onderwerpen genaamd 'Towards a New Age of Partnership' (TANAP). Stel je bent op zoek naar een perkoverzicht van 1722 van de Banda-eilanden. Dan kun je die vinden via de website <http://obp.tanap.net> onder de kop 'VOC establishments', Banda en 1722 als het '*Rapport wagens de gedane perkvisite*' etc., VOC-inventarisnummer 7983 op de folio's 82-101. Daarin staan voor het jaar 1722 per perk de naam van de perkbeheerder, de omvang van het perk e.d. Een alternatief om dat perkoverzicht te vinden is om op dezelfde website onder het kopje 'Reconstruction of VOC establishments' het meerjaren archiefoverzicht van Banda als pdf te downloaden en te doorzoeken.

Op de website van het nationaal archief vind je dan dat VOC-inventarisnummer 7983 (is een 'band') en kun je die folio's bekijken via <https://www.nationaalarchief.nl/onderzoeken/archief/1.04.02/invnr/7983>. Met enige zoekwerk kom je uit bij folio 148 op scan 306. Voor sommige jaren vindt de geoefende gebruiker nog wat meer documenten uit een bepaalde vestiging in de inventarisreeks 1053 tot en met 4447.

Voor de periode 1793-1800 is het archief van het Comité tot de zaken van de Oost-Indische Handel en Bezittingen (toegang 2.01.27.01) van belang. Dat archief is ook in zijn geheel gescand en via internet te raadplegen via <https://www.nationaalarchief.nl/onderzoeken/archief/2.01.27.01>).

Tenslotte dient nog de zoekmachine <https://zoekintranscripties.nl/> zoeken vermeld te worden die recent beschikbaar is gekomen. Via automatische handschriftherkenning worden daarmee archiefstukken toegankelijk die moeilijk leesbaar zijn voor de ongeoefende lezer van oud schrift. Ook een groot aantal van die 'Overgekomen brieven en papieren' kan zo op persoonsgegevens worden doorzocht.

De eerste generaties van de perkeniersfamilie Versteegh

De familie Versteegh was een van de oudste en meeste uitgebreide perkeniersfamilies van Banda. Zij was eigenaar of had belangen in de perken Banco Batoe, Lautakka, Kelie en Noorwegen, Orang Datang, Simonwal, Weltevreden, Babi Mandi, Combir, Beneden Dender, Boeton, Weltevreden (Aij) en Toetra.

Stamvader Floris Versteegh kwam in 1738 als adelborst naar Nederlands-Indië. Hij maakte snel carrière eerst als assistent (een rang binnen de civiele tak van de VOC) in Batavia en vanaf 1742 als boekhouder (de naast-hogere rang) en secretaris van justitie (een functie) op het eiland Banda Neira waar het VOC-hoofdkantoor op de Banda-eilanden stond. Hij trouwde een jaar later met de dochter van zijn baas, de koopman (administratieve rang) Nicolaas Bormeester. Het echtpaar kreeg toen een zoon Hendrik Michiel (1744). Korte tijd later overleed de echtgenote van Floris. In 1745 hertrouwde Floris met Margaretha Laurentia van Surker, de dochter van een bekende perkenier. Uit dit tweede huwelijk stamden enkele kinderen waarvan twee de volwassen leeftijd bereikten. Dat waren de zonen Rijnicus (1750) en Jacob Lourens Versteegh (1762).

Floris klom binnen de VOC-hiërarchie op tot winkelier en kreeg in 1749 ontslag uit VOC-dienst zodat hij perkenier kon worden. Daarin was hij zeer succesvol. Hij was daarnaast actief als diaken, ouderling en weesmeester. Hij behoorde al snel tot de voornaamste perkeniers van Banda met enkele perken waaronder Weltevreden op het eiland Lonthoir of Groot-Banda. Zijn tweede echtgenote overleed kort na de geboorte van Jacob Lourens in 1762. Floris trouwde, waarschijnlijk in 1763, voor de derde keer, nu met Johanna Welman, perkeniersdochter en weduwe van achtereenvolgens de perkenier Evert Harder en van gouverneur Jacques Barriel. Zij had een zoon Carel Johannes Harder, ook groot-perkenier en schipper/reder. Floris werkte veel samen met zijn stiefzoon die hem waarschijnlijk inspireerde om naast perkenier ook reder te worden. Daarmee was namelijk meer geld te verdienen dan met de nootmuskaatteelt. Floris werd evenals Carel Johannes burgerluitenant, de hoogste functie in de burgermilitie van Banda. Nadat ook de derde echtgenote van Floris was overleden in 1766 trouwde Floris voor de vierde keer. Zijn nieuwe echtgenote Aleida Judith Veuge, weduwe van de predikant Grimmelius, kwam in tegenstelling tot zijn eerdere echtgenotes uit Nederland. Floris overleed in 1777.

Zijn oudste zoon Hendrik Michiel Versteegh trouwde in 1767 en mocht toen het perk Simonwal, gelegen naast het perk Weltevreden, beheren dat eerder door zijn vader voor hem was gekocht. Zoals gebruikelijk stippelde ook Floris met succes een strategie uit om tijdig perken te kopen voor zijn kinderen zodat de continuïteit van het perkbeheer binnen de familie was gegarandeerd. Hendrik Michiel overleed in 1770, een vrouw en zoon Anthony Floris Versteegh nalatend. Anthony Floris werd van 1792 tot 1796 perkenier van Weltevreden en had voor zover bekend geen nazaten.

Rijnicus Versteegh, die korte tijd het perk Spantjebij bezat, nam na het overlijden van zijn vader in 1777 diens perk Weltevreden over. Hij was waarschijnlijk al in 1775 getrouwd en kreeg enkele kinderen waarvan twee dochters bekend zijn, te weten Anna Margaretha Florentina en Aleida Jacoba Versteegh. We zitten dan al in de nadagen van het VOC-tijdperk. Rijnicus, perkenier en reder, overleed in 1792.

Jacob Lourens Versteegh werd na enkele jaren als 'soldaat aan de penne' (schrijver) te hebben gewerkt vanaf 1781 perkenier van het perk Simonwal. Hij werd diaken en trad evenals zijn broers toe tot de burgermilitie. In dat jaar trouwde hij met Elisabeth Rensing, dochter van een bekende perkenier. Zij kregen onder meer een dochter Christina Abigaël en twee zonen, Hendrik Dirk en Patricius Rijnicus. Die zonen werden elk de stamvader van een tak die in de negentiende eeuw als perkenier van zich lieten horen.

De eerste generaties van de perkeniersfamilie Van den Broeke

Deze perkeniersfamilie spreekt menigeen aan omdat die tot op heden nog met enige regelmaat de publiciteit haalt. Niet alleen omdat haar stamvader tot de eerste generaties onder de perkeniers op Banda behoorde, maar ook omdat zij sinds de laatste honderd jaar nog de enige familie is, die een perk bezit. De uitdrukking 'de laatste perkenier' wordt dan ook steevast met deze familie geassocieerd. Op basis van de beschikbare digitale bronnen lukte het om in betrekkelijk korte tijd een gedocumenteerde genealogie samen te stellen van deze roemruchte perkeniersfamilie die zeer succesvol was in het uitbreiden en continueren van haar perkbezit.

De stamvader, Jan van den Broecq/Broecke, afkomstig uit de Nederlanden kwam in 1632 als soldaat terecht op Banda Neira. Hoewel de schrijfwijze van de familienaam nogal wisselde werd dat later blijvend Van den Broeke. In 1633 werd hij gestationeerd in het kleine fort bij de kampong Celamme op het eiland Lonthoir. In 1650 was hij vrijburger en bewoner en arakbrander, mogelijk ook perkenier, op het nabijgelegen perk Rhanen. Hij overleed in of vóór 1654. Zijn gemengbloedige weduwe woonde in dat jaar met twee kinderen op Pulo (= eiland) Aij, een van de Banda-eilanden.

Zijn enige volwassen geworden zoon Paulus van den Broeke (de oude) zal omstreeks 1640 zijn geboren. Hij werd aanvankelijk opgeleid tot schoolmeester en fungeerde ook als tolk. In 1666 behoorde hij al tot de voornaamste perkeniers van Aij. Deze veelzijdige man die ook veehouder was trouwde twee keer, laatstelijk in 1674 met de weduwe van een Boveth. De familie Boveth was een voorname familie van de aller vroegste VOC-dienaren en perkeniers op Banda. Paulus van den Broeke (de oude) vervulde diverse burgerfuncties. Hij werd bovendien de grootste perkenier van Banda die samen met zijn oudste zoon Jan van den Broeke (de oude) eind zeventiende eeuw ongeveer de helft van het perkgebied op Aij bezat. Paulus de oude die in 1699 overleed had ook nog twee dochters. Een van hen waarvan we de voornaam niet weten trouwde met Pieter de Rooij, afkomstig uit Utrecht en onderkoopman in VOC-dienst.

Jan van den Broeke de oude bleef vrijgezel en woonde lang bij zijn vader op Aij. Daar bleef hij perkenieren en verdiende ook als reder zijn geld. Hij werd burgerluitenant en ouderling. Jan overleed, ruim tachtig jaar oud, in 1743. Hij liet zijn nalatenschap deels als legaten na aan zijn

geadopteerde kinderen en benoemde zijn neefje (oomzegger) Pieter Jan de Rooij, tot zijn enige erfgenaam, die het perk van de overledene kreeg.

Zijn jongere zoon Paulus van den Broeke (de jonge) werd evenals zijn vader schoolmeester en aanvankelijk perkenier op Aij. Paulus de jonge kocht in 1691 een bekend perk Cay Torre (Keizerstoren) op 'de binnenkust' van Lonthoir. Hij overleed als weduwnaar al in 1701 en liet onmondige wezen na.

Dat waren zijn zoon Paulus van den Broeke (geboren in 1694) en waarschijnlijk een Mayke en een Pieter. Over de twee laatstgenoemden zijn betrekkelijk weinig gegevens gevonden en zij lieten geen naamdragers Van den Broeke na. Paulus van den Broeke die omstreeks 1715 trouwde met Aaltje Ellebout kocht toen het perk van zijn overleden tante op Pulo Aij die eerder met Pieter de Rooij was getrouwd. Evenals zijn grootvader Paulus de oude vervulde de perkenier Paulus op Aij diverse maatschappelijke functies. Ook was hij reder. Paulus overleed in 1754 en Aaltje in 1775.

Het echtpaar Van den Broeke-Ellebout kreeg voor zover bekend één kind, namelijk Jan van den Broeke de jonge (1717-1770) voor wie zijn vader Paulus in 1743 het perk Klein Waling op Lonthoir kocht. Jan van den Broeke de jonge breidde op Aij zijn perkbezit uit. Maar hij kocht ook op Lonthoir voor zijn oudste 'geadopteerde zoon' Johannes Martinus ten Broeke nog een perk. Verder kreeg Jan de jonge nog enkele kinderen waaronder zijn volwassen geworden zonen Octavia (sic!) ten Broeke, Jan Ellebout en Jan Paulus. Jan de jonge mocht niet trouwen met de moeder van zijn kinderen, een "vrije christenvrouw" omdat zij familie van hem was.

Octavia ten Broeke werd perkenier op Aij en overleed omstreeks 1762 zonder mannelijke nakomelingen. Johannes Martinus, Jan Ellebout en Jan Paulus werden op Jans' herhaaldelijke verzoek tegen een hoge prijs ('boete') in 1766 door de Hoge Regering in Batavia gewettigd. Zij voerden vanaf die tijd de familienaam van hun vader, Van den Broeke. Na het overlijden van hun grootmoeder Aaltje Ellebout werd het perk op Aij verkocht. De drie broers Van den Broeke concentreerden zich toen als perkeniers op Lonthoir met verscheidene perken. Zij verkregen die deels door de huwelijken van Jan Ellebout (in 1776) en Jan Paulus (in 1791) met respectievelijk Christina Agneta Rensing en Jubel Pieters die allebei eerder met een Welman waren getrouwd. Die 'behuwde perken' raakten zij echter weer kwijt doordat zij van hun echtgenotes scheidden. Jan Paulus kreeg waarschijnlijk nog een zoon, Pieter Paulus van den Broeke, die ná 1838 als visser kinderloos overleed. Voor zover bekend kreeg Jan Ellebout, die Klein Waling erfde en in 1783 krankzinnig werd, geen kinderen. Hij verloor Klein Waling in 1795 toen zijn moeder Leopora Jansen dat perk overdroeg aan een behuwde stiefbroer van Jan Ellebout. Klein Waling kwam pas weer in het midden van de negentiende eeuw in bezit van de familie Van den Broeke.

Jan Martinus van den Broeke die jarenlang de perken van zijn jongere broers beheerde, bezat zelf het perk Groot Waling. Hij vervulde tevens verscheidene maatschappelijke functies. Johannes Pieter van den Broeke (geb. 1775) was waarschijnlijk zijn zoon van wie alle latere perkeniers Van den Broeke afstamden.

Belanda Hitam (Zwarte Hollanders) en hun plaats in leger en samenleving

(auteur: Mark Berkhout)

Portret van een Afrikaanse K.N.I.L.-soldaat, 1882, door Isaac Israëls (coll. Museum Bronsbeek).

Het is inmiddels een vrij bekend verhaal. Gedurende de jaren 1831-1842 en 1855-1872 wierf het Oost-Indisch leger respectievelijk 2.250 en ruim 800 Afrikaanse mannen. Het Indische gouvernement zocht voortdurend nieuwe manieren om soldaten te ronselen. Dit vanwege de hoge sterftcijfers onder de militairen als gevolg van ziekte en gevechtshandelingen. Daarbij kwam men ook uit bij de 'martiale Afrikanen'. Zij hadden de naam sterk, loyaal, volgzaam en bestand tegen tropische ziektes te zijn. Dit laatste bleek echter een utopie, aangezien ook veel Afrikaanse K.N.I.L.-soldaten zouden sterven aan ziektes zoals cholera en malaria.

De werving

Met de Afrikaanse regimenten in onder meer de Engelse en Franse legers als voorbeeld, richtte het Indische gouvernement zijn blik op de kust van Guinea (West-Afrika) waar Nederland nog een aantal handelsposten had. Een van die posten was Elmina dat werd beschermd door het Fort St. George, door de Portugezen São Jorge da Mina genoemd en in de Nederlandse literatuur doorgaans aangeduid als St. George d'Elmina. Vanuit dit fort werden in de zeventiende en achttiende eeuw tot slaaf gemaakte Afrikanen vervoerd naar vooral het Caraïbisch gebied en de Guyana's op de noordkust van Zuid-Amerika.

Fort St George te Elmina vanaf de zee- en de landzijde.

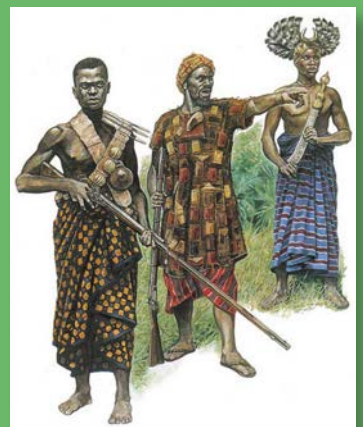
Interieur van Fort St. George te Elmina.

Ook voor de Afrikaanse soldaten van het Oost-Indische leger vormde fort St. George het afscheid van hun geboortegrond. Van de ruim 3.050 die vertrokken zijn 2.336 stamboekinschrijvingen bewaard gebleven. Daaruit valt af te leiden dat nieuwe rekruten vooral afkomstig waren uit het huidige Ghana en Burkina Faso en daarnaast uit buurlanden als Togo, Benin en Nigeria. Het overgrote deel van hen was in slavernij geraakt door de veroveringszucht van de Ashanti, een machtige en krijgsvolke stam in het binnenland met Kumasi als machtscentrum.

Met een voorschot dat zij van het Oost-Indisch leger ontvingen, kochten zij zich vrij van hun 'meester', aldus de tekst in de vroegere stamboekinschrijvingen. Het aan hen verstrekte voorschot werd gespreid ingehouden op hun loon. In de tweede wervingsperiode meldde zich ook een aantal vrijwilligers aan. Zij vormden percentueel echter slechts een fractie van het aantal geworven Afrikanen met een slavernijachtergrond.

Gelijke behandeling

Een belangrijk aspect van de werving was de belofte van gelijke behandeling met de Europese militairen die de Afrikanen in het vooruit-

Ashanti-krijgers.

zicht werd gesteld. Dit had vooral een praktische reden. De Indische regering hoopte dat zij zich daardoor sterker zouden identificeren met de Europeanen en verder af zouden komen te staan van de inheemse bevolking met als achterliggende gedachte dat dit hun loyaliteit zou vergroten. Extra bonus voor Nederland was dat hierdoor eventuele associaties met de slavenhandel de kop werd ingedrukt. De verwachtingen bleken uit te komen. Tijdens het gevecht toonden de Afrikaanse soldaten een enorme inzet en gedroegen zij zich dapper, onverschrokken en sterk, hoewel de discipline wel eens te wensen overliet. Vanaf het begin waren er echter ook problemen. De Afrikanen waren analfabeet en onbekend met het gedisciplineerde soldatenleven. Bovendien werden zij geconfronteerd met een vreemde taal. Door dit alles konden zij de militaire voorschriften en wetten niet lezen en begrijpen. Daarnaast was er binnen het leger zelf veel verwarring over hun positie. Oorzaak daarvan waren de vele aparte voorschriften, die mede vanuit Nederland kwamen. Zo vielen de Afrikaanse soldaten vanaf 1835 buiten de geldende krijgstucht en militaire wetten, een situatie die pas in 1842 werd rechtgetrokken.

Daarbij kwam dat er in de praktijk van gelijke behandeling weinig terecht kwam. De Afrikaanse soldaten werden feitelijk hetzelfde behandeld als de Ambonezen, die hun positie in de loop van de jaren tegen de afspraken in al flink zagen uitgehold. De verschillende behandeling zat hem niet alleen in de soldij die tot 50% minder kon zijn dan die van de Europese fuseliers, en de mogelijkheden tot bevordering, maar ook in de verstrekking van beddengoed (geen bultzakken maar slaapmatten), kleding en voedsel. Verder verbonden Europeanen zich voor een

periode van zes jaar, terwijl de Afrikanen – met name in de beginperiode van de werving – een contract hadden voor het leven. Naarmate hun zelfbewustzijn echter groeide, zagen zij in al deze zaken een verbreking van beloftes. Toen zij zich beriepen op de gedane toezeggingen, werden zij weggezet als brutale, luie en ondankbare negers. Hierdoor nam hun onvrede verder toe met als gevolg dat zich met enige regelmaat opstootjes en lichte gevallen van insubordinatie voordeden.

Muiterij

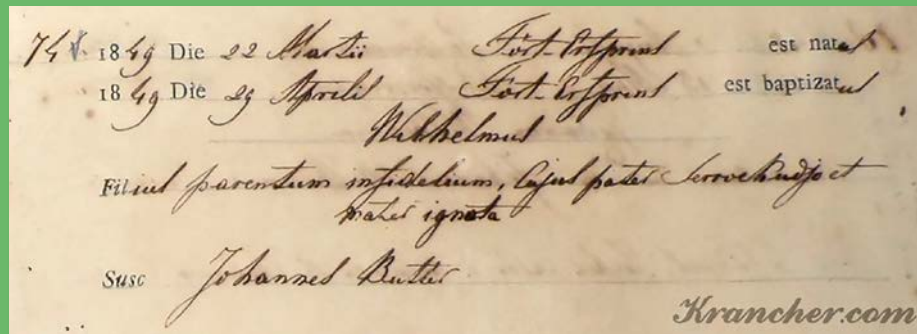
Het kookpunt werd bereikt in 1840 te Kedong Kebo (Midden-Java) en in juni 1841 op West-Sumatra, toen daar ernstige vormen van muiterij plaatsvonden.

Fort van der Capellen in 1829, toneel van de muiterij van Afrikaanse soldaten van het 10e bataljon infanterie, juni 1841.

Beide opstanden werden echter snel de kop ingedrukt en de aanstichters even zo snel opgepakt. Op 25 december 1840 wees het Hoog Militair Gerechtshof vonnis in de zaak Kedong Kebo. De muiters behoorden tot drie Afrikaanse compagnieën van het 4e bataljon infanterie en gezien de ernst van de zaak had een aantal van hen de doodstraf kunnen krijgen. Zij kwamen er echter relatief genadig vanaf. Vijftien van hen kregen vijftwintig klingslagen en celstraffen van respectievelijk twee (vijf man), een (zes man) en een half jaar (vier man). De achtenzestig andere muiters kregen celstraffen van veertien dagen tot een maand. Het hof woog bij het uitdelen van deze relatief milde straffen mee dat de Afrikanen de ernst van hun misdrijf niet ten volle hadden beseft, onbekend als zij waren met de militaire tucht en krijgsartikelen. Aan de muiterij op West Sumatra deden zevenendertig Afrikaanse soldaten van het 10e bataljon mee. Uit onvrede over hun omstandigheden liepen zij met volle bewapening de poort van het Fort van der Capelle uit. Hun veroordeling door de krijgsraad werd op 8 april 1842 bekrachtigd door het Hoog Militair Gerechtshof. Tegen de twee aanstichters, Coffie Prins en Kudjo Serroe, werd de doodstraf uitgesproken. De overige straffen vielen met klingslagen en gevangenisstraf relatief mild uit. Op 10 juli 1842 werden de doodstraffen van Serroe en Prins door de gouverneur-generaal omgezet in tien jaar gevangenis, uit te zitten in Fort Erfprins. Dit fort lag te Mengare boven Soerabaja nabij de uitmonding van de Solorivier in Straat Madoera. Nadat zij hun straf hadden uitgezeten, werden zij, elk op een ander schip, naar Nederland gestuurd om daar via het koloniaal werfdepot in Harderwijk naar Afrika te worden afgevoerd. Zij kwamen in mei 1853 in Rotterdam aan, maar wanneer en aan boord van welk schip zij naar Afrika zijn vertrokken, is niet bekend.

Tijdens hun gevangenschap in Fort Erfprins genoten zij kennelijk bepaalde vrijheden, aangezien Kudjoe Serroe er vader van een zoon werd, genaamd Wilhelmus. Het kind werd geboren op 22 maart 1849 en in Fort Erfprins rooms-katholiek gedoopt op 29 april daaraan volgende. De ouders waren ongetrouwd en de moeder werd niet vermeld. Als getuige trad op Johannes Butter.

Doopbewijs van Wilhelmus Serroe. Bron: Krancher.com, rooms-katholiek doopregister Soerabaja.

Wat er van Wilhelmus is geworden, weten we niet. Zijn geboorte werd niet vermeld in de opgaven burgerlijke stand in de Indische almanaken. Het ligt voor de hand dat zijn moeder een inlandse vrouw was en dat hij bij haar in de kampong woonde, waar zij vandaan kwam. Wat zijn doop betreft, stond hij zeker niet alleen. Vele Afrikaanse soldaten (en hun nazaten) werden rooms-katholiek gedoopt. Daarnaast waren er ook protestantse bekeerlingen en een klein deel van de nieuwe soldaten bleef hun mohammedaanse geloof trouw. Tijdens zijn missie (1836-1838) naar Asantehene (koning) Kwaku Dua I Panyin van de Ashanti had generaal-majoor Jan Verveer (1797-1838) er al op gewezen dat de doop de afstand tussen de Afrikanen en de inheemse mohammedaanse bevolking zou vergroten. Bovendien verwachtte hij dat met name de rijke roomse rituelen en beelden de Afrikanen zouden aanspreken. Hij adviseerde het gouvernement dan ook de nieuwe soldaten rooms-katholiek te laten dopen.

Stopzetting van de werving

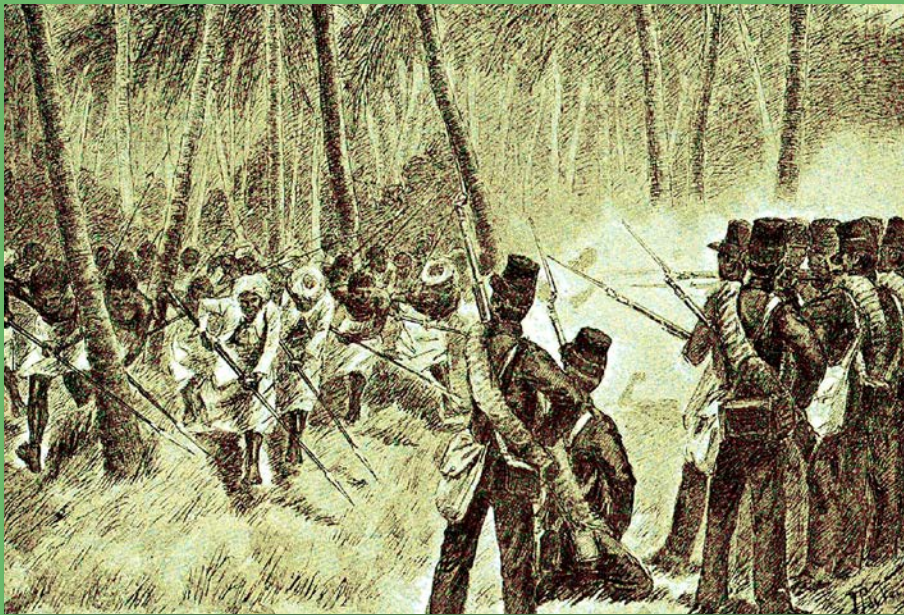
De mouterijen in Kedong Kebo en Fort van der Capelle leidde er toe dat de werving van Afrikanen bij Koninklijk Besluit van 17 december 1841, nr. 75 werd stopgezet. Velen zagen de Afrikaanse soldaten nu eerder als een gevaar dan als een aanwinst. Er werd zelfs overwogen hen te ontslaan. Legercommandant generaal Frans David Cochius (1786–1876), een sterke voorstander van het stopzetten van de werving, besloot echter dat zij zouden blijven. Ook andere opties wees hij van de hand, zoals het overbrengen naar een detachement van sjouwers die dan koelie-achtige werkzaamheden zouden moeten verrichten. Hij ging ervan uit dat het probleem zichzelf door natuurlijk verloop zou oplossen.

Cochius zorgde er voor dat de Afrikaanse soldaten volledig onder de militaire wetten en krijgstucht werden geplaatst. Daarnaast schafte hij de vele aparte voor hen geldende voorschriften af en werd de looptijd van contracten teruggebracht tot 15 jaar. De gelijkstelling met Europeanen bleef. Verder kregen zij voortaan dezelfde voeding als de Europese soldaten, maar bultzakken en kussens bleven hen ontzegd. Zij moesten het blijven doen met ligmatten. Door dit alles kwam er zowel voor de commandanten ter plaatse als de Afrikanen meer duidelijkheid over hun positie. Daarmee keerde ook de rust terug, hoewel er nog af en toe incidenten plaatsvonden.

Derde Balische expeditie

Intussen bleef ondanks al het rumoer het algemene beeld over de Afrikaanse soldaat gunstig. Een gebeurtenis die dit nog extra zou versterken was de derde expeditie naar Bali in 1849. Deze militaire actie, waarvoor een troepenmacht van 10.000 man waaronder 500 Afrikaanse soldaten, bijeen was gebracht, werd tot grote tevredenheid van de Koning en de regering een eclatant succes dat zowel in Nederland als Nederlands-Indië enthousiast werd gevierd.

De expeditiecommandant, generaal Andreas Victor Michiels (1797–1849), raakte eind mei 1849 zwaar gewond en overleed als gevolg van een infectie nadat zijn been was geamputeerd. Zijn opvolger Karel Bernhard hertog van Saksen-Weimar-Eisenach (1792-1862), door zijn echtgenote een zwager van Koningin Anna Paulowna, de echtgenote van Koning Willem II, roemde het optreden van de Afrikaanse soldaten en was zeer onder de indruk van hun kracht, dapperheid en loyaliteit. Hij drong dan ook herhaaldelijk aan op hervatting van de werving van de *Belanda Hitam*. Dit laatste gebeurde – de hertog was inmiddels met pensioen – in 1855 en zou, zoals in het begin van dit artikel al is aangegeven, duren tot in 1872.

Aanval van de Balinezen bij Kasoemba. Bron: G.L. Klepper, Wapenfeiten van het Nederlandsch-Indisch Leger (1902).

Voor hun aandeel in de gevechten werden vele soldaten en officieren bij Koninklijk besluit van 15 februari 1850 onderscheiden. Onder hen ook 40 Afrikaanse soldaten van het 3e, 5e, 7e en 14e bataljon infanterie (de meesten flankeurs). Zij ontvingen de Medaille voor Moed en Trouw, drie maal in zilver en 37 maal in brons. Deze speciaal voor inheemse en Afrikaanse militairen bestemde onderscheiding was feitelijk de tegenhanger van de Militaire Willemsorde die aan Europese militairen werd uitgereikt voor 'moed, beleid en trouw'. Het weglaten van het woord beleid in de benaming van de medaille werd overigens door velen gezien als weer een teken dat onderscheid werd gemaakt tussen Europese en niet-Europese militairen.

Karel Bernhard hertog van Saksen-Weimar-Eisenach.

Medaille voor Moed en Trouw in zilver.

Terugkeer naar Afrika en de achterblijvers

Het gedwongen terugsturen naar Afrika van de muiters Coffie Prins en Kudjo Serroe stond niet op zichzelf. Werden om wat voor reden dan ook Afrikaanse soldaten niet meer geschikt geacht voor de militaire dienst, dan werd een enkele reis Afrika hun deel. Eenmaal via Nederland (koloniaal werfdepot te Harderwijk) daar aangekomen, bleven velen van hen bij Elmina wonen om zo het risico om weer tot slaaf te worden gemaakt te verkleinen.

Vaak lieten de (meestal gedwongen en soms vrijwillige) vertrekkers kinderen in Nederlands-Indië achter van wie de geboorte niet was ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand voor Europeanen. Een doopbewijs kon dan uitkomst bieden en informatie geven over hun geboortedatum en de naam van hun vader, wat belangrijk was om te worden gelijkgesteld met Europeanen. In het volgende artikel maken we kennis met een van die vertrekkers en zijn achterblijvende dochter. Hun namen waren Jan Kudjo Meijzang en Maria Mijzang.

Geraadpleegde literatuur: Piet Haagen, *Koloniale oorlogen in Indonesië. Vijf eeuwen verzet tegen vreemde overheersing* (Amsterdam 2018); Ineke van Kessel, *Zwarte Hollanders, Afrikaanse soldaten in Nederlands-Indië* (Amsterdam 2005); Griselda Molemans, *Zwarte huid, Oranje hart. Afrikaanse KNIL-nazaten in de diaspora* (2007); J. Verhoog, 'De werving van Westafrikanen voor het Nederlands-Indische leger, 1831-1872', in: *Mededelingen van de Sectie Militaire Geschiedenis Landmachtstaf 12* (1989) 5-26. Zie verder onder meer het door de IGV uitgegeven themanummer 'Belanda Hitam' (*De Indische Navorscher* 18 (nr. 2, 2005).

*Genealogie van de nakomelingen van Maria Mijzang,
dochter van de Afrikaanse militair Jan Kudjo Meijzang
(auteur: Mark Berkhout)*

Stammoeder Maria Mijzang

Aan het eind van mijn artikel in dit nummer over de *Belanda Hitam* noemde ik de namen van Jan Kudjo Meijzang, de Afrikaanse soldaat die terugkeerde naar Afrika, en zijn dochter Maria Mijzang die in Nederlandsch-Indië achterbleef. De geboorte van Maria komt niet voor in de digitale index (www.roosjeroos.nl) op de opgaven burgerlijke stand in de Indische almanakken. Of dit ook betekent dat haar geboorte daadwerkelijk niet was aangegeven en dat zij dus ook niet was erkend, is onzeker. Maar niet mag worden uitgesloten dat dit inderdaad het geval is geweest, wat zou betekenen dat zij niet de status van Europeaan bezat. Zij was te Batavia in 1850 echter wel rooms-katholiek gedoopt als Maria Mijzang Jankedjog, waarbij was aangetekend dat de ouders onbekend waren en dat zij te Batavia was geboren in januari 1850. Dit weten we omdat we beschikken over een transcriptie van de inschrijving van haar doop in 1858 in het hervormde doopregister van Semarang [zie: BRP 4, p. 173]. Die inschrijving vond plaats onder overlegging van haar doopinschrijving bij de rooms-katholieke gemeente. Dat in 1850 haar ouders als onbekend werden opgegeven, duidt er op dat zij al vrij direct na haar geboorte niet meer bij haar ouders leefde. Waar zij sindsdien dan wel verbleef, blijft een grote vraag.

De overschrijving in het hervormde doopregister gebeurde op verzoek van een zekere heer De Bruin. Mogelijk ging het om Dirk Cornelis de Bruin, die te Semarang op 15 augustus 1894 op bijna 80-jarige leeftijd overleed [*De Locomotief*, 28-08-1894]. Waarom hij Maria liet overdopen, weten we niet, maar het lijkt in elk geval wel duidelijk dat hij zich op de een of andere manier over haar had ontfermd. Of hij ook na 1858 bij haar opvoeding was betrokken, is eveneens een onbeantwoorde vraag. Als doopgetuige trad op Elisabeth Mingaars, ook wel Mingaerts (BRP 4 geeft foutief Mingaans op). Zij trouwde de eerste keer te Batavia in 1819 met Willem Hansen en aldaar voor de tweede maal op 3 april 1829 met Cornelis Sint Nicolaas. Zij overleed, 72 jaar oud, te Batavia op 20 februari 1859. In welke relatie zij tot Maria stond, weten we niet.

Aan de hand van de naam Mijzang Jankedjog kon via het Oost-Indisch boek – op deze bron kom ik in het hiernavolgende artikel over de familie Rakwange nog terug – vrij snel worden vastgesteld dat haar vader de in Afrika geworven militair Jan Kudjo Meijzang moet zijn geweest, die uiteindelijk wegens lichamelijke ongeschiktheid via Nederland naar Afrika was teruggestuurd [Stamboekinschrijving van Jan Kudjo Meijzang, Oost-Indisch boek, inv.nr. 342, fol. 1514, scan 81].

Jan Kudjo Meijzang

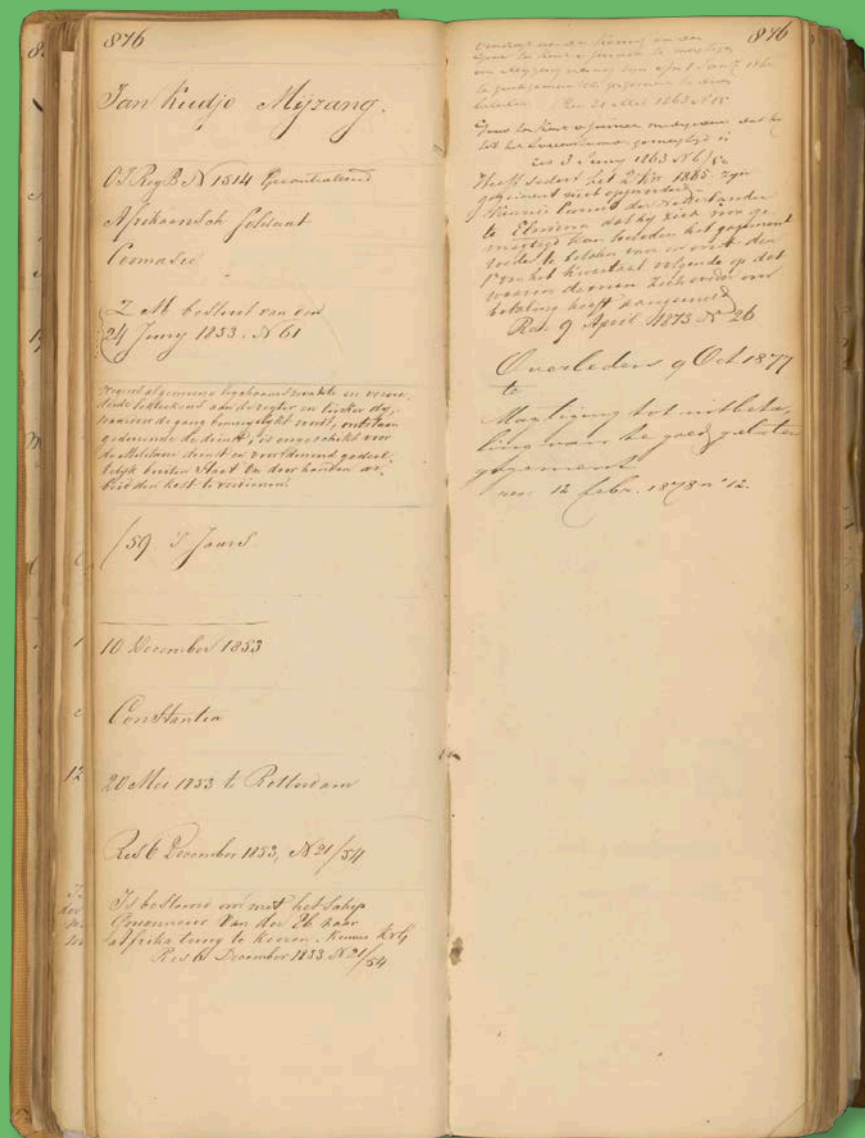
Jan Kudjo Meijzang was een van de vele Afrikanen die via het Oost-Indisch leger het juk van de slavernij afwierpen. Althans, onder die naam werd hij ingeschreven in het extract uit het stamboek van onderofficieren en verdere manschappen van ‘mindere graden’ van het 7e bataljon infanterie. Als zijn geboorteplaats werd, zoals bijna standaard gebeurde, Coomassie genoteerd. Bedoeld werd Kumasi, tegenwoordig een van de grotere steden van Ghana, en vroeger het centrum van het rijk van de Ashanti. Verder werd als zijn geboortejaar 1809 opgegeven

werd voorgeschoten. Ter aflossing van deze som werd er maandelijks op zijn gage een bedrag ingehouden.

Op 22 september 1837 embarkeerde hij te Elmina aan boord van het schip "Hendrikus". Hij maakte deel uit van een contingent Afrikaanse soldaten, groot 150 man, dat na een reis van bijna twee en een halve maand te Batavia op 3 december 1837 debarkeerde. Na aankomst werd hij ingedeeld bij het 7e bataljon infanterie. Of en aan welke krijgshandelingen hij heeft deelgenomen, vermeldt zijn stamboekinschrijving niet. Maar hij zal zeker op Bali

zijn geweest tijdens de eerste (1846) en de derde (1849) expeditie tegen de vorsten op dit eiland. Beide keren maakte het 7e bataljon namelijk deel uit van de troepenmacht die toen werd ingezet [www.nederlandsekrijgsmacht.nl].

Voor langdurige, eerlijke en trouwe dienst ontving hij de Bronzen Medaille, een onderscheidingsteken dat aan Nederlandse militairen beneden de rang van officier werd uitgereikt voor minimaal zes jaar dienst in de tropen. Waaronder hij niet ook de Zilveren Medaille (voor minimaal twaalf jaar tropendienst) kreeg, is niet bekend. Werden ook op dit punt de Afrikanen achtergesteld bij hun Europese collega's? Wegens 'lichaamsgebreken' werd hij na zestien jaar dienst in Nederlandsch-Indië op 11 januari 1853 aan boord van het schip "Constantia" naar Nederland gestuurd. Op 20 mei daaropvolgend kwam hij in Rotterdam aan. Meer specifiek kampte hij met 'algemeene lichaamszwakte' en 'verouderde litteekens' aan de rechter- en linkerzij, waardoor hem 'de gang bemoeijelijkt wordt'.

Inschrijving van Jan Kudjo Mijzang in de Gagementsregisters.

Zijn fysieke problemen waren ontstaan gedurende de dienst en zorgden er voor dat hij gedeeltelijk buiten staat was door 'handarbeid' in zijn dagelijks levensonderhoud te voorzien. Daarom werd hem bij Koninklijk Besluit van 24 juni 1853 een gagement (pensioen) van 59 gulden per jaar toegekend, ingaande op de dag dat de betaling van zijn soldij door het Koloniaal Werfdepot stopte.

Op 6 december van dat jaar viel het besluit hem aan boord van het schip "Gouverneur van der Eb" naar St. George d'Elmina terug te stu-

ren. Wanneer hij weer 'thuis' was, kon niet precies worden vastgesteld, maar dit zal vermoedelijk in het voorjaar van 1854 zijn geweest. In het voorjaar van 1873 werd geconstateerd dat hij zich sinds het tweede kwartaal van 1865 niet meer had gemeld voor het innen van zijn pensioen. Waarom is niet bekend, maar misschien was hij lichamelijk zo verzwakt dat hij de gang naar Fort St. George niet meer kon maken. Jan stierf uiteindelijk op 9 okt. 1877 in wat officieel zijn 69ste levensjaar was [Gagementsregisters, inv.nr. 660, fol. 876 (scan 87)].

Genealogie

I. MARIA MIJZANG, geb. Batavia jan. 1850 en ald. ged. (r.k.) 1850, overged. Semarang (geref.) 11 febr. 1858 (Maria Mijzang Jankedjog) [BRP 4, p 173; ouders onbekend], † Batavia 17 febr. 1884 (Mijzang), tr. Semarang 17 dec. 1870 (Mijzang) JOHAN WILLEM CONRADI, geb. Amsterdam 13 jan. 1837, groeide op in het evangelisch-luthers weeshuis aan de Muidergracht ald. [Stadsarchief Amsterdam, Bevolkingsregister 1851-1853, inv.nr. 573, p. 966, scannr. BRA05569000253], loteling van de lichte 1858 uit de provincie Noord-Holland en als milicien voor vijf jaar ingedeeld bij het 2e regiment infanterie 1858, inactiviteit 1859, geëngageerd voor zes jaar bij het Oost-Indisch leger 1861, a/b van het schip "Sliedrecht" naar Nederlandsch-Indië 1861, aankomst ald. en ingedeeld bij het 3e bataljon infanterie 1862, korporaal 1862, sergeant 1864, fourier 1864, sergeant-majoor 1868, Bronzenmedaille 1867, [Stamboekinschrijving Johan Willem Conradi, Suppletiefolio's, inv.nr. 145 fol. 11264 (scan 78)], vertrok na het overlijden van zijn echtgenote op 10 okt. 1885 met achterlating van zijn kinderen (de geschiedenis herhaalde zich dus) a/b van de Nederlandse mailboot "Prins Alexander" (kapt. W.P. Harten) naar Nederland [*De Locomotief*, 12-10-1885], aankomst te Amsterdam 21 nov. 1885 [Stamboekinschrijving Johan Willem Conradi, Suppletiefolio's, inv.nr. 145 fol. 11264 (scan 78)], woonde daar in verschillende kosthuizen, laatst in de Baanbrugsteeg nr. 20, werd op 17 juli 1893 opgenomen in het Binnengasthuis nadat de politie hem bewusteloos had aangetroffen in de Baanbrugsteeg [Stadsarchief Amsterdam, Patiëntenregisters Binnengasthuis, inv.nr. 2597, 1893, fol. 79], † Amsterdam (in het Binnengasthuis aan *Apoplexia Cerebri*) 22 juli 1893, zn. van Johan Frederik Lodewijk Conradi en Alida Schul[d]ing. Uit dit huwelijk:

1. MARIA CHRISTINA ELISABETH, volgt IIa.
2. CAREL WILLEM, volgt IIb.

IIa. MARIA CHRISTINA ELISABETH CONRADI, geb. Semarang 3 sept. 1871 [*De Locomotief*, 08-09-1871], † Padang 25 sept. 1904, tr. Batavia 28 sept. 1899 REINIER JACQUES HOOPER, geb. Soerabaja 13 febr. 1860 (Reinier Jacques Pilouw), te Soerabaja geëngageerd en geplaatst als fuselier bij het 3e depotbataljon 1889, korporaal 1891 en over naar het garnizoensbataljon van Amboina en Ternate 1891, paspoort in Nederlandsch-Indië toegestaan 1892 en met certificaat van goed gedrag te Batavia afgegaan 1893, te Meester Cornelis vrijwillig geëngageerd voor zes jaar met 300 gulden premie en geplaatst als soldaat-schrijver bij het subsistentenkader te Kota Radja (Atjeh en Onderhorigheden) 1893, sergeant der infanterie, gegageerd met 260 gulden per jaar en te Padang afgegaan 1901 [Stamboekinschrijving Reinier Jacques Hooper, Oost-Indisch boek, inv.nrs. 370, fol. 9235 (scan 42) en 372, fol. 9865 (scan 186)], † Medan

12 dec. 1933 [Paul J. Martijn, 'Stamreeks Hooper' op http://pmin.royalwebhosting.net/pa_t7153.htm (geen bronvermeldingen) en nader persoonlijk contact met genoemde auteur], zn. van Johannes Hendrik Hooper en (tr. Soerabaja 31 aug. 1872) Adriana Pilouw.

Uit dit huwelijk:

EDMOND KAREL HOOPER, geb. Padang 31 dec. 1902, sergeant-geveermaker 1e klasse, † 6 maart 1942 (bij gevechten tegen de Japanners bij de Tjiaterpas), aangeg. Batavia 1946 [BS Batavia, Bijzonder register van overlijden 1946, aktenr. 7950 (LDS-filmnr. 1603553 via www.roosjeroos.nl)], tr. Batavia 7 jan. 1926 [Paul J. Martijn, zie boven] MARIE WINIA, geb. Meester Cornelis (Batavia) 19 maart 1905 en erk. ald. 1914/1915, † Amsterdam 10 jan. 1989 [*De Telegraaf*, 11-01-1989], dr. van George Carel Winia en de inlandse vrouw Saeni [Registratiekaart van haar broer George Charles Winia, Interneringskaarten]. Uit dit huwelijk acht kinderen.

IIb. CAREL WILLEM CONRADI, geb. Palembang 06-02-1881, ambtenaar Departement van Financiën, ontvanger belasting op de uitvoer van klapper, copra en klapperolie te Terempa (Riouw en Onderhorigheden), wegens overtolligheid eervol ontslag uit zijn betrekking (wachtgeld) 1932 [Registratiekaart C.W. Conradi, Stamkaarten], wegens volbrachte dienstdienst m.i.v. 31 mei 1935 eervol ontslag uit 's lands dienst [*Het Nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië*, 19-06-1935], † (laatste vermelding in: Adresboek 1934).

Zijn erkende zoon (*ex matre* N.N.):

WILLEM CONRADI, geb. 10 juli 1904 en erk. Medan (Oostkust van Sumatra) verm. tussen omstr. 16 en omstr. 30 sept. 1905 [Opgaven BS in Adresboek 1907, p. 87], tijdens de Japanse aanval op Java gemobiliseerd als soldaat bij de landstorm (stamboeknr. 48604), krijgsgevangen gemaakt 9 maart 1942 [Registratiekaart W. Conradi, Japanse interneringskaarten K.N.I.L.], zat eerst in kamp Patekoan (Batavia), vandaar op 25 jan. 1943 a/b van het krijgsgevangenschap "Takoma Maru 2" naar Singapore vervoerd en vandaar op 14 april 1943 per trein naar Ban Pong (Thailand), tewerkgesteld bij de aanleg van de Birmaspoorlijn [www.japansekrijgsgevangenkampen.nl], genaturaliseerd tot Nederlander [Staatsblad 1965, nr. 601; <https://naturalisaties.decalonne.nl>], employé suikeronderneming Koenir bij Ngoenoet (Kediri) (1941) [Adresboek], na aankomst in Nederland in 1962 metaalbewerker, † Dordrecht 14 febr. 1988, tr. Probolinggo 9 jan. 1953 PAULINE DE BOSSCHER, geb. Batavia 30 sept. 1919, † Dordrecht 3 okt. 2009 [www.online-begraafplaatsen.nl], mogelijk dr. van Constantius Eduard Willem de Bosscher en de inlandse vrouw Saimah. Uit dit huwelijk zes kinderen.

De Indo-Afrikaanse familie Rakwange (auteur: Mark Berkhout)

Recent stuurde Ish Krancher mij foto's toe van doopaktes en familiegraven van nazaten van Afrikaanse K.N.I.L.-soldaten. Daaronder ook afbeeldingen met betrekking tot de familie Rakwange. Ish is mede-eigenaar van www.krancher.com, waar onder meer gegevens uit het rooms-katholieke doopboek van Soerabaja en de begraafplaats Peneleh, eveneens Soerabaja, te vinden zijn. Door mijn eigen afkomst van en daarmee samenhangende interesse voor de *Belanda Hitam* (Zwarte Hollanders) hebben wij al enkele jaren zo nu en dan contact. Geïntrigeerd door wat zij mij stuurde, besloot ik de familie Rakwange te onder-zoeken. Startpunt daarbij vormden de graven van de familie Rakwange op de begraafplaats Peneleh te Soerabaja, genummerd E 5859 en B 2280 en de doopinschrijvingen van leden van de familie Rakwange in het rooms-katholieke doopregister van Soerabaja.

Familiegraven Rakwange op de begraafplaats Peneleh

Graf E 5894. Foto hierboven en bovenste foto hiernaast, met dank aan Ish Krancher.

Graf B2280. Foto's hiernaast en op de volgende pagina, met dank aan Ish Krancher.

De nummers van de graven zijn toegekend door Ir. J.A. van Huizen. Bij zijn bezoek aan Peneleh in de jaren 1990 werden door hem de graven in kaart gebracht, de grafteksten beschreven en de begraafregisters geraadpleegd. De resultaten van zijn arbeid zijn neergelegd in de delen 10 t/m 12 van de reeks *Bronnenpublicaties van de Indische Genealogische Vereniging*. Voor het in kaart brengen van de graven zette hij een nummeringssysteem op dat ook is aangehouden op www.krancher.com. Van Huizen noteerde bovendien de begraafgegevens van personen, van wie geen graftekst meer aanwezig was, maar die volgens het begraafregister op Peneleh waren begraven (in genoemde bronnenpublicaties in cursief schrift vermeld. Zijn beschrijving van de grafteksten op de familiegraven Rakwange vinden we op pagina 110 van deel 10 (E 5895) en pagina 5 van deel 12 (B 2280) van de bovengenoemde reeks bronnenpublicaties.

E 5895 Hier rust onze geliefde / vader F. Rakwange / oud 75 jaar, overleden / 1940 te Soerabaia / Hier rust onze geliefde / grootvader R. Rakwange / oud 84 jaar, overleden te Soerabaia.

[Rukeur Rakwange, overl. 3-7-1887 (RA 1888, 344)]

B 2280 Hier rusten / ons aller lieve vader / Arnold Rakwange / overleden te Soerabaia / Moeder en grootmoeder / overleden 6 Juni 1922 / Zoontje George Pieter / overleden 29 Juni 1912 / Moeder, zuster en vriendin / Andrika Patria Rakwange / overleden 9 Mei 1928 / R.I.P.

[Arnold Rakwange, overl. 17-10-1896 (RA 1898, 432)]

Johannes George Rakwange, begr. 29 juli 1911.

Hier rust onze lieveling / Agnes Alfonsa Hukom / overl. 3 April '37.

Frederik Pieter Hendrik Berghuis van Woortman, begr. 21 april 1948.

Hier rust in vrede / Hendrik Salomon, Pieter / geb. 4-4-1890 / overl. 5-5-1951.

Graf E 5895

Op de gedenkplaat lezen we onder elkaar: Hier rust onze geliefde vader / F. Rakwange / oud 75 jaar overleden / 1940 te Soerabaia. Hier rust onze geliefde grootvader / R. Rakwange / oud 84 jaar overleden / te Soerabaia.

De begravenen waren:

- Filipsen Rakwange, geb. Soerabaja 4 okt. 1864 en erk. ald. 1884/1885 (Fieliepsen Rakwange), † Soerabaja 31 juli 1940 (75 jaar oud), zn. van Rukeur Rakwange en de inlandse vrouw Toeder [BS Soerabaja, Overlijdensregister 1940, aktenr. 132 (LDS-filmnr. 1357859 via www.roosjeroos.nl)].
- Rukeur Rakwange, † Soerabaja 3 juli 1887 (behorend tot het leger. Hij zou dus zijn geboren in 1802 of 1803.

Graf B 2280.

Een liggende gedenkplaat (A) op een verhoging met aan het hoofdeinde een rechtopstaande gedenkplaat (B) en aan het voeteinde een tegen de verhoging geplaatste gedenkplaat (C) waarop de volgende grafteksten zijn aangebracht.

A (onder elkaar): Hier rusten / ons aller lieve vader / Arnold Rakwange / overleden te Soerabaia. Moeder en grootmoeder / overleden 6 Juni 1922. Zoontje George Pieter / overleden 29 Juni 1912. Moeder, zuster en vriendin / Andrika Patria Rakwange / overleden 5 Mei 1928 / R.I.P. Hier rust onze lieveling / Agnes Alfonsa Hukom / overl. 3 April '37.

B: Hier rust in vrede / Hendrik Salomon, Pieter / geb. 4-4-1890 / overl. 5-5-1951.

C: Hier rust / mijn dierbare man en vader / F.P.H. Berghuis van Woortman / * 29-7-1892 / † 20-4-1948.

Hier liggen begraven:

- Arnold Rakwange, geb. Poerworedjo (Bagelen) 2 febr. 1847 en erk. Soerabaja 1883/ 1884, † Soerabaja 17 okt. 1896.
- Moeder en grootmoeder was blijkens het rooms-katholieke doopregister (www.krancher.com) de inlandse vrouw Poeha[h].
- George Pieter [Rakwange] en Agnes Alfonsa Hukom niet vermeld in de opgaven burgerlijke stand. George Pieter was vermoedelijk een zoon van Arnold Rakwange. Agnes Alfonsa Hukom (bij overlijden 22 maanden oud [Bron: Naamregister Peneleh, www.krancher.com]).
- Andrika Patria Rakwange, geb. Soerabaja 20 jan. 1890 en erk. ald. 1890 (dr. van Arnold Rakwange en de inlandse vrouw Poeha), † Soerabaja 9 mei 1928 [BS Soerabaja, Overlijdensregister 1928, aktenr. 68 (LDS-filmnr. 1357858 via www.roosjeroos.nl)]. tr. Soerabaja 18 april 1914 (echtsch. ingeschr. ald. 13 mei 1927) [BS Soerabaja, Bijregister van echtscheiding, aktenr. 17 (LDS-filmnr. 1357838 via www.roosjeroos.nl)] Jacobus Johannes Antonius van der Loo.
- Adriana Paulina Rakwange, geb. Soerabaja 27 sept. 1888 en erk. ald. 1889, tr. Soerabaja 25 okt. 1911 Hendrik Salomon Pieter.
- Dlonra/Dlama Ella Rakwange, geb. Soerabaja 9 april 1891 en erk. ald. 1892 (eerste voornaam Dlonra), tr. Soerabaja 6 mei 1922 (eerste voornaam Dlama) Frederik Pieter Hendrik Berghuis van Woortman.

Doopinschrijvingen

1862 Die 2 Februari Soerabaja est nat.
 1865 Die 17 Decembris Soerabaja est baptizat.
 Arnoldus.
 Filia Rakwange (Africaans) et
 Mina
 Suse
 Krancher.com

Doopinschrijving van Arnoldus Rakwange (zn. van de Afrikaan Rakwange en de inlandse vrouw Mina) in het rooms-katholieke doopregister van Soerabaja, met dank aan Ish Krancher.

1857 Die 20 October Nedong ^{de} Hite est nat.
 1855 Die 9 October Soerabaja est baptizat.
 Camilla
 Filia naturalis Rakwange (Africaans) et
 Mina
 Suse
 Krancher.com

Doopinschrijving van Camilla Rakwange (dr. van de Afrikaan Rakwange en de inlandse vrouw Mina) in het rooms-katholieke doopregister van Soerabaja, met dank aan Ish Krancher.

1888 Die 27 Septembris Soerabaja est nat.
 1888 Die 29 Octobris Soerabaja est baptizat.
 Adriana Paulina
 Filia naturalis cpts Arnold Rakwange et
 Poeah mul. Ind.
 Nuptis 15 Octobris 1911 in Soerabaja Honoris Salomon Pieter
 J.P.
 Krancher.com

Doopinschrijving van Adriana Paulina Rakwange (dr. van Arnold Rakwange en de Javaanse vrouw Poeah) in het rooms-katholieke doopregister van Soerabaja, met dank aan Ish Krancher.

80431
 1896
 1899 Die 20 Januarii Soerabaja est nat.
 1890 Die 14 Aprilis ibid est baptizat.
 Andrika Patria
 Filia nat. cpts Arnold Rakwange
 et Poeah mul. Ind.
 Suse: Tety Valk
 Krancher.com

Doopinschrijving van Andrika Patria Rakwange (dr. van Arnold Rakwange en de Maleise vrouw Poeah) in het rooms-katholieke doopregister van Soerabaja, met dank aan Ish Krancher.

onderdeel waarin hij diende, is ingezet tijdens de eerste drie Balische expedities (1846, 1848, 1849). Mogelijk deed hij in de eerste helft van de jaren 1850 ook mee aan de militaire acties tegen de Chinezen in de Westerafdeling van Borneo. Bij gouvernementsbesluit van 15 dec. 1858 werd hij gegageerd (lees: gepensioneerd) met 100 gulden per jaar, betaalbaar gesteld in Soerabaja. Hij werd feitelijk dus gedwongen daar te wonen. In die stad verliet hij op 22 jan. 1859 de militaire dienst en overleed hij op 3 juli 1887. Over zijn persoon en zijn leven in de tussenliggende periode is niets bekend, maar gezien zijn pensioen – nog geen 20 gulden per maand – zal hij een bescheiden bestaan hebben gehad. Zoals onder de soldaten van het Oost-Indische leger gebruikelijk leefde ook hij samen met inheemse vrouwen. In zijn geval kennen we van twee van hen de naam omdat zij de moeders van zijn kinderen werden. Zij heetten zoals hiervoor al bleek Mina en Toeder. Anders dan hun naam is er over beide vrouwen niets bekend.

De tweede en derde generatie: Arnold[us] Rakwange en zijn kinderen

Door de inschrijving van zijn doop in het rooms-katholieke doopboek van Soerabaja (eind 1865) en zijn stamboekinschrijving (eind 1869) mogen we aannemen dat Arnoldus Rakwange werd geboren te Poerworedjo op 2 februari 1848 en dat hij werd gedoopt te Soerabaja op 17 december 1865. In de opgaven burgerlijke stand in *Naamlijst der*

Europeesche inwoners van het mannelijk geslacht in Nederlandsch-Indië voor 1885 staat hij op pagina 248 vermeld met de voornaam Arnold en de geboortedatum 18 december 1847. De aangifte van zijn geboorte met gelijktijdige erkenning heeft waarschijnlijk plaatsgehad na die van Pieter van de Stadt die op 7 januari 1884 werd geboren. Ook Arnold zal dus in 1884 zijn erkend. In de genoemde naamlijst zijn voor wat betreft Soerabaja namelijk de geboorteaangiften van oktober 1883 tot en met oktober 1884 opgenomen.

Al met al blijft het een vreemde verwarring die mogelijk te maken heeft gehad met de leeftijd van zijn vader. Hij zal toen hij zijn zoon in 1884 erkende ongeveer 70 jaar oud, zo niet ouder, zijn geweest en mogelijk liet zijn geheugen hem daardoor in de steek en haalde hij data door elkaar.

Arnoldus verbond zich te Soerabaja op 4 december 1869 als 'Afrikaansch soldaat' voor zes jaar en werd geplaatst als fuselier bij het 2e bataljon infanterie. Voor het aangaan van zijn dienstverband ontving hij een handgeld van 60 gulden. Op 24 november 1875 werd hem paspoort in

Nederlandsch-Indië toegestaan en op 14 december daaraanvolgend ging hij als fuselier te Soerabaja af (lees: verliet hij het leger). Of en hoeveel pensioen hij meekreeg, is uit zijn stamboekinschrijving niet af te leiden, maar we mogen aannemen dat zijn start in het burgerleven relatief bescheiden was. Om extra inkomsten te krijgen, begon hij een rijtuigverhuurderij, zeg maar een taxibedrijf, maar dan met paarden en wagens [zie: RA-II 1894, p. 723 (eerste vermelding); RA-II 1897, p. 745 (laatste vermelding)].

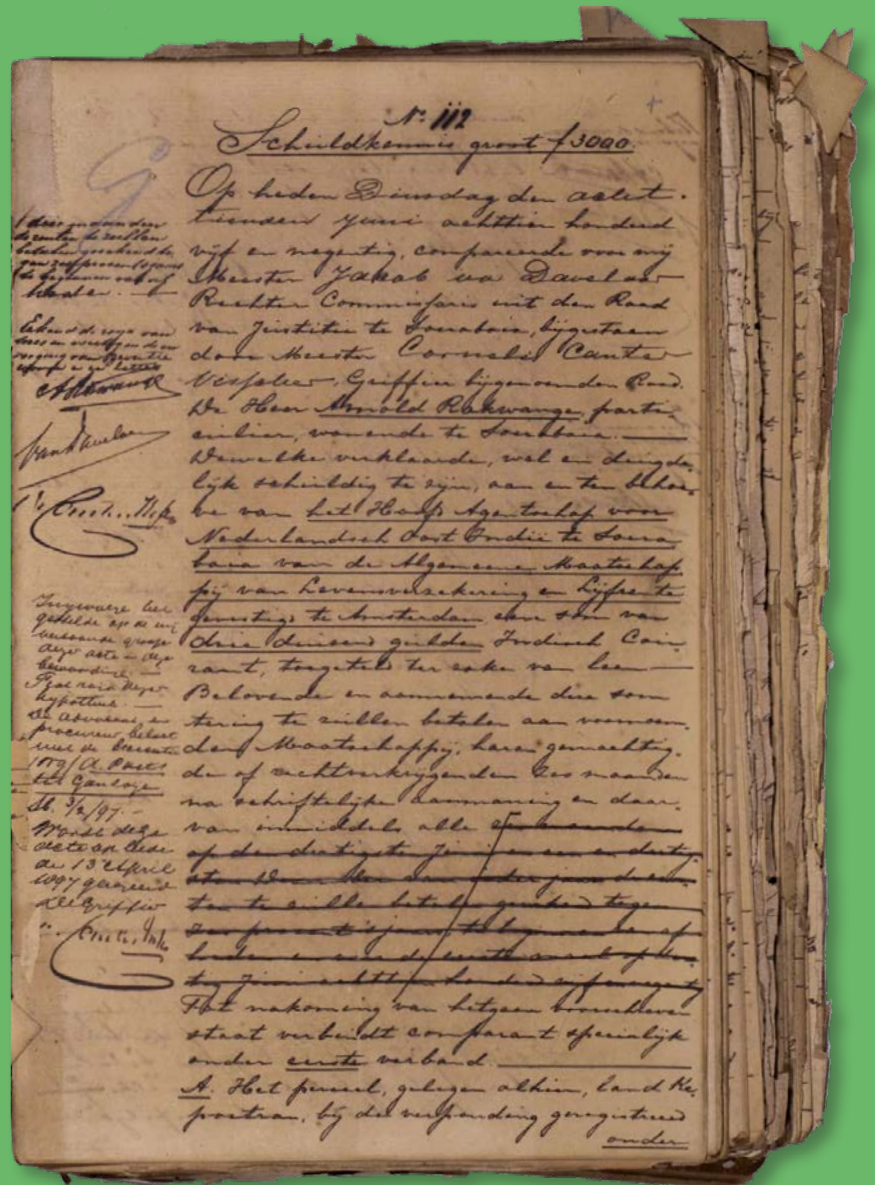
TWEDE BIJREGISTER.			
1882	Juni	24	Tikran Joakim Jordan.
1866	Aug.	29	Anna Johanna Mahgijn.
1867	Juli	28	Elleonora Dorothea Wolff.
1871	Aug.	19	Leonardus Wolff.
1867	Feb.	18	Hendrik Frederik Johan de Vent.
1861	Juli	10	Elisabeth Charlotta Cramer.
1884	Maart	19	Barndina Louise Josephine van Soen.
1858	Juli	4	Frederika Louisa Kolmus
1883	Mei	27	Louisa Elisabeth Guldenaar.
1859	Oct.	2	Charles Mahgijn.
1884	Jan.	7	Pieter van de Stadt.
1847	Dec.	18	Arnold Rakwange.

Rijtuigverhuurders.	
Cannegieter, H.	Ligten, E. F. Van
Engers, H. Van	Moll, A.
Eijkelenboom, A.	Popje, Mevr. P. J.
Franquemont, J. Von	Rakwange, A.
Gallert, geb. De Waater, M. C. C.	Reijnecke, Th. S.
Hart, D. C. Van der	Römer, F. W.
Jansen, M.	Spelde, Wed.
Klein, C.	Velde, L. Van der
Kok, Mevr. A. A. De	Vogt, J.
Kruseman, Mej. M. W.	Willemse, W. C.
Lelieveld, Mevr.	Wijnveldt, A.

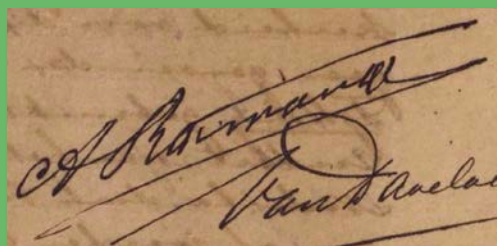
Op grond van de regeringsalmanakken mogen we veronderstellen dat hij in 1893 begon met het verhuren van rijtuigen. Mogelijk verliepen de zaken zo voorspoedig dat hij besloot uit te breiden en om die reden geld te lenen. Wat de reden ook mag zijn geweest, op 18 juni 1895 ging hij een leenovereenkomst aan met het Hoofdagentschap voor Nederlandsch Oost-Indië te Soerabaja van de Algemene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente, gevestigd te Amsterdam, ter grootte van 3.000 gulden Indisch courant. Als onderpand stelde hij een perceel, gelegen in Soerabaja, 'land' (lees: kampong, MB) Kapoetran, met het daarop staande stenen huis met pannen dak en dito bijgebouwen ('Javaansche woning') en een houten paardenstal voor ongeveer twintig paarden, staande op een stenen fundering. Als bewijs dat het onderpand op zijn naam stond, overlegde hij een akte van eigendom, gedateerd 2 april 1895, nr. 162, te Soerabaja gepasseerd.

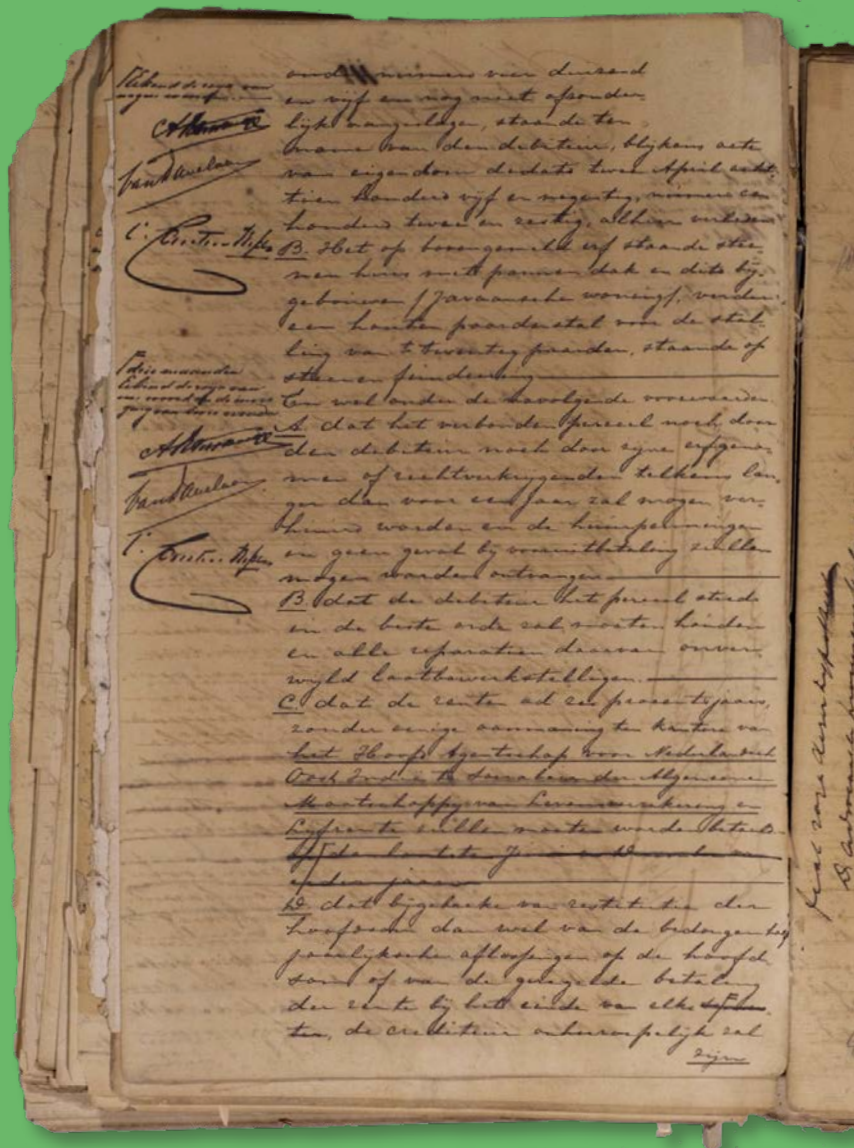
De overeenkomst werd door hem in een opvallend net handschrift ondertekend. Al met al ontstaat de indruk dat hij zich aardig had opgewerkt en in redelijk goede doen verkeerde. Zijn leven als zakenman duurde echter maar kort, aangezien hij al op 17 okt. 1896 op 48-jarige leeftijd overleed. Gezien het feit dat hij kort daarvoor een eigen onderneming startte, zal zijn overlijden vermoedelijk onverwacht zijn geweest.

Met de inlandse vrouw Poeha kreeg hij kinderen. Hun drie volwassen geworden dochters werden geboren en erkend in respectievelijk de periode 1888-1891 en 1889-1892. Uit het feit dat zij waren erkend, moet worden afgeleid dat hun moeder met hun erkenning instemde en tegelijkertijd afstand deed van haar kinderen.

Bron: colonialarchitecture.eu, Colonial architecture & town planning.

Uit de overlijdensakte (1928) van dochter Andrika Patria (te vinden via www.roosjeroos.nl) blijkt dat haar moeder een inlandse Christenvrouw zou zijn geweest. Arnold en Poea moeten in dat geval in de periode 1892-1896 een wettig huwelijk hebben gesloten, maar van een dergelijk huwelijk werd in de opgaven burgerlijke stand (voor Europeanen) geen melding gemaakt. Wellicht was hun huwelijk – als zij inderdaad waren getrouwd – ingeschreven bij de burgerlijke stand voor Christeninlanders (zie het artikel van Roel de Neve verderop in dit nummer over de burgerlijke stand voor inlandse Christenen).

Na het overlijden van Arnoldus, kwamen zijn kinderen in het rooms-katholieke weeshuis te Soerabaja terecht, een instelling van het Hulpfonds van den Heiligen Vincentius á Paulo. Zij werden als gevolg van hun erkenning door een aan Europeanen gelijkgestelde vader eveneens tot de Europeanen gerekend. Wie hen heeft laten opnemen, is voorsnog onbekend, maar dit zal vermoedelijk zijn gebeurd teneinde te voorkomen dat zij

met hun moeder 'in de kampong verdwenen'.

Begin 1897, dus vrijwel direct na het overlijden van Arnoldus, werd er beslag gelegd op zijn wagens en paarden om bij executie publiekelijk te worden verkocht [*Soerabaiasch-Handelsblad*, 15-02-1897]. Namens de erven (lees: de kinderen) Rakwange werd echter een rechtszaak aangespannen, teneinde genoemde verkoop af te gelasten. Op 29 maart 1897 besliste de rechter in het voordeel van de eisers. De zaak was daarmee niet afgedaan omdat de tegenpartij op 16 december d.a.v. formeel beroep aantekende. Maar opnieuw viel het oordeel voor de erven Rakwange gunstig uit. De rijtuigverhuurderij bleef nog enkele jaren op naam van de erven staan [laatste vermelding in: RA-II 1900, p. 810], maar is vermoedelijk in 1899 verkocht.

Het verloop van deze zaak was kennelijk zo interessant dat zij aandacht kreeg in *Het Recht in Nederlandsch-Indië*. [*Het Recht in Nederlandsch-Indië*. Rechtskundig tijdschrift. Zeventigste deel (Batavia 1898) p. 71-77]. Uit de beschrijving van deze casus, bleek niet alleen dat de kinderen Rakwange in het rooms-katholieke weeshuis zaten, maar ook dat namens hen was opgetreden door het bestuur van het Hulpfonds van den Heiligen Vincentius á Paulo en – interessanter – een zekere Rasiah Helena Jausina, weduwe van K.A. Spelde. Waarom juist zij optrad, is onbekend.

Opvallend is echter wel dat ook zij in Soerabaja een rijtuigverhuurderij begon, vermoedelijk een jaar eerder dan Arnoldus, aangezien zij (als weduwe Spelde) al werd vermeld in RA-II 1893 (p. 713). Zij overleed te Soerabaja op 19 september 1897 en werd in haar overlijdensakte ingeschreven als de inlandse vrouw Rassia Jansina Helena, echtgenote (sic!) van Klaas Alberts Spelde [Opgaven BS in: Naamlijst 1899, p. 446]. Zij werd begraven op de begraafplaats Peneleh (graf B 315) in het zelfde graf als haar vooroverleden echtgenoot. Uit haar grafschrift blijkt dat zij te Semarang was geboren op 15 juni 1820 en te Soerabaja 29 (sic!) september 1897 overleed. Het slot van haar grafschrift luidt: Zij is rustig ingeslapen / en slaapt den langen slaap / waaruit het ontwaken / voor ieder sterveling / een raadsel is [BRP 11, p. 99].

Te Soerabaja was zij op 27 februari 1858 getrouwd met Klaas Alberts Spelde en werd toen in de trouwakte ingeschreven als de Christenvrouw Rassia Jansina Helena [Opgaven BS in: Almanak 1859, p. 561]. Zij was vermoedelijk dus de inlandse vrouw Rassia die bij haar doop de namen Jansina Helena ontving. Haar doop komt overigens niet voor in het rooms-katholieke doopregister van Soerabaja [www.krancher.com]. Wellicht was haar betrokkenheid bij de zaak van de kinderen Rakwange ingegeven door een zakelijk belang, bijvoorbeeld omdat zij Arnoldus geld had geleend voor het beginnen van zijn onderneming. Mogelijk was ook zij het die zijn kinderen in het weeshuis liet onderbrengen.

Genealogie

I. [RUKIER] RAKWANGE, geb. in het Noorden van het huidige Ghana of in het huidige Burkina Faso verm. omstr. 1800-1820, soldaat in het Oost-Indisch leger 1838-1858, verbleef vanaf 1838 in Nederlandsch-Indië, woonde na het verlaten van de militaire dienst in Soerabaja, † Soerabaja 3 juli 1887 en begr. ald., begraafplaats Peneleh.

Zijn erkende kinderen (*ex matre* de inlandse vrouw MINA):

1. ARNOLD[US], volgt IIa.
2. CAMILLA RAKWANGE, geb. Soerabaja 20 okt. 1850 en ged. ald. (rk) 9 okt. 1865, †.....

Zijn erkende zoon (*ex matre* de inlandse vrouw Toeder):

3. FILIPSEN/FIELIEPSEN, volgt IIb.

IIa. Arnold[us] Rakwange, geb. Poerworedjo (Bagelen) 2 febr. 1848, ged. Soerabaja (r.k.) 17 dec. 1865 en erk. ald. 1883/1884 (geboortedatum: 18 dec. 1847), fuselier bij het Oost-Indisch leger 1869-1875, woonde daarna te Soerabaja en was ald. rijtuigverhuurder 1893-†, † Soerabaja 17 okt. 1896.

Zijn erkende kinderen (*ex matre* de inlandse vrouw POEAH):

1. ADRIANA PAULINA RAKWANGE, geb. Soerabaja 27 sept. 1888 en erk. ald. 1889, †, tr. Soerabaja 25 okt. 1911 HENDRIK SALOMON PIETER, geb. Ambon 4 april 1890 [Geboorteplaats meegedeeld door haar dochter Elvire Ade Robben, geb. Pieters], handelsemployé, onder andere werkzaam bij de Handels Vereeniging Amsterdam (H.V.A.) en de Nederlandsch-Indische Vereeniging voor de Afzet van Suiker (N.I.V.A.S.), † Soerabaja 5 mei 1951 en begr. Peneleh in hetzelfde graf als zijn schoonvader.
2. ANDRIKA PATRIA RAKWANGE, geb. Soerabaja 20 jan. 1890 en erk. ald. 1890, † Soerabaja 9 mei 1928, tr. Soerabaja 18 april 1914 (echtsch. ingeschr. ald. 13 mei 1927) JACOBUS JOHANNES ANTONIUS VAN DER LOO,

geb. 's-Hertogenbosch 1889, † Soerabaja 10 april 1936 [BS Soerabaja, Overlijdensregister 1936, aktenr. 52 (47 jaar oud) (LDS-filmnr. 1357858 via www.roosjeroos.nl)], zn. van Lambertus Joannes van der Loo en Catharina de Lange, hij hertr. Nemie Suzanna Pistorius. Eventuele kinderen konden vooralsnog niet worden getraceerd.

3. DLONRA ELLA RAKWANGE, geb. Soerabaja 9 april 1891 en erk. ald. 1892 (eerste voornaam Dlonra), † Hengelo 20 dec. 1960 [BS Hengelo, Overlijdensregister 1960, aktenr. 504, d.d. 21-12-1960], tr. Soerabaja 6 mei 1922 (eerste voornaam Dlama) FREDERIK PIETER HENDRIK BERGHUIS VAN WOORTMAN, geb. 29 juli 1902 en erk. Ponorogo (Madioen) 1908/1909, monteur 1e klasse bij de P.T.T., wonende te Soerabaja (1941), † 20 april 1948 en begr. Soerabaja 21 april d.a.v., begraafplaats Peneleh in hetzelfde graf als zijn schoonvader, zn. van Frederik August Berghuis van Woortman (geb. Sintang (Westerafdeling van Borneo 20 jan. 1872, † Ponorogo 15 jan. 1823) en N.N. [L. Lapikás, 'Fragment Genealogie Berghuijs', versie 1.2, Muiden 2012 op <https://www.nikhef.nl/~louk/BERGHU/generation9.html>; gezien 03-10-2021; geen bevestiging gevonden (MB)].

Uit dit huwelijk:

- a. FREDERIK HENDRIK BERGHUIS VAN WOORTMAN, geb. 9 sept. 1924, begr. Soerabaja, begraafplaats Peneleh 3 april 1949 [Naamregister Peneleh, www.krancher.com; zie ook: Nieuwe Courant, 04-04-1949], tr. M. GOEDVOLK. Dit huwelijk bleef kinderloos.
- b. Zoon [= RICHARD JOSEPH] BERGHUIS VAN WOORTMAN, geb. Soerabaja jan. 1928 [*De Indische Courant*, 31-01-1928], † Hengelo 8 juli 1986 (58 jaar oud) [Overlijdensbericht in Collectie Familieadvertenties, C.B.G.], tr. ELS KNEEFEL. Uit dit huwelijk twee dochters (Carmen en Shirley).

IIb. FILIPSEN/FIELIEPSEN RAKWANGE, geb.. Rembang 1864/1865, † Soerabaja 31 juli 1940 (75 jaar oud).

Zijn erkende kinderen (ex matre N.N.):

1. ANDRIES RAKWANGE, geb. Soerabaja 2 jan. 1896 en erk. ald. 1905, werkmán bij de staatsspoorwegen, wonende te Madioen (1916-1922), †
2. CORNELIA DIEDRIKA RAKWANGE, geb. Soerabaja 22 okt. 1898 en erk. ald. 1905, hoofdtelefoniste bij de P.T.T., † Kerkrade 3 juni 1993 [*Limburgsch Dagblad*, 05-06-1993], tr. [Soerabaja] 6 okt. 1926 [*Nieuwe Courant*, 04-10-1951] PETRUS ROBERT HUKOM, geb. Kota Radja (Atjeh en Onderhorigheden) 21 juli 1905 [blijkens zijn overlijdensbericht in het *Limburgsch Dagblad*, 22-04-1987; zijn geboorte niet gevonden via www.roosjeroos.nl], administratief medewerker te Soerabaja bij de Bataafsche Petroleum Maatschappij, † Kerkrade 19 april 1987 [*Limburgsch Dagblad*, 22-04-1987], zn. van Uit dit huwelijk nakomelingen.

Gouden echtpaar in Eygelshoven

EYGELSHOVEN - Het Eygelshovense echtpaar Petrus Robert Hukom en Cornelia Dederika Rakwange, Berghofstraat 29, viert zaterdag 9 oktober zijn gouden bruiloft. Om 18 uur woont het gouden paar in de parochiekerk „H. Johannes de Doper“ een h. mis tot dankzegging bij Van 20 tot 21 uur is er receptie in de sociëteit van het Sociaal Centrum d'r Bemd aan de Christinastraat (toe de kerk, naast het H. Hartbeeld). Peter Hukom werd op 21 juli 1905 in Kota Radja (Sumatra) van het toenmalige Ned. Oost-Indië geboren. Hij woonde daar tot z'n zeventende, waarna hij met z'n ouders e.s. naar het eiland Celebes ging. Daar bleef men zes jaar en van daar uit vestigde men zich in Soerabaja (Java). In Soerabaja was Peter Hukom 8 jaar gemeentebestuurder en daarna (tot aan z'n pensionering in 1961) 33 jaar werkzaam bij de administratie van de Bataafse Maatschappij. Het was ook in Soerabaja, dat hij zijn toekomstige vrouw leerde kennen, de in Soerabaja

● Het gouden echtpaar Hukom

geboren en getogen Cornelia Rakwange, die qua beroep 30 jaar bij de PTT-Soerabaja als hoofdtelefoniste werkte. In 1965 emigreerde het gezin Hukom naar Nederland, waar in 1966 de Nederlandse nationaliteit verkregen werd. Eerst woonde het echtpaar in Den Helder, daarna in Nijmegen en sinds 9 jaar in Eygelshoven. Het echt-

paar Hukom heeft 8 kinderen, waarvan 3 dochters en 1 zoon in Indonesië en eveneens 3 dochters en 1 zoon in Nederland, en zijn 17 kleinkinderen. Dochter Esther, die secretaresse in Indonesië is, is speciaal per vliegtuig overgekomen om haar gouden ouders mee te feten. Zij blijft anderhalve maand in Nederland.

Limburgsch Dagblad, 07-10-1976.

3. HENRIETTE ALGONDA RAKWANGE, geb. Soerabaja 5 sept. 1900 en erk. ald. 1905, †.....
4. ANGELINE RAKWANGE, geb. Soerabaja 16 dec. 1907, †, tr. Soerabaja (ondertr. ald. 16-22 jan.) 1926 [*De Indische Courant*, 23-01-1926 (ondertrouw) en 13-02-1926 (getrouwd)] LOUIS GERARD SWAVING, geb. Soerakarta 3 maart 1900, tuinemployé suikeronderneming Kebon Agoeng bij Boeloelawang (Malang) (1941), ten tijde van de Japanse aanval op Java gemobiliseerd als soldaat bij de landstorm, krijgsgevangen gemaakt 9 maart 1942 [Registratiekaart [Louis] Gerard Swaving, Interneringskaarten], tewerkgesteld bij de aanleg van de Birmaspoorweg, † Kinsayok 6 juni 1943, aangeg. Batavia 1946 [BS Batavia, Bijzonder register van overlijden 1946, aktenr. 3815 (LDS-filmnr. 1603554 via www.roosjeroos.nl] en herbegr. Kanchanaburi War Cemetery [OGS], verm. zn. van Johan Albert Otto Swaving en Lena Kaatje Blokland. Uit dit huwelijk nakomelingen.
5. JOHANNES GEORGE RAKWANGE, geb. Soerabaja 21 juli 1911, † Soerabaja 29 juli 1911.

Inlandse Christenen in Nederlandsch-Indië (auteur: Roel de Neve)

‘Een eigenaardig bestanddeel der Indische bevolking.’ Zo zijn de Christeninlanders in Nederlandsch-Indië wel genoemd [*De Locomotief*, 07-07-1892]. Een bevolkingsgroep die dankzij protestantse zendings- en rooms-katholieke missiedrang gedurende de 19e en 20e eeuw flink in aantal toenam. Toch was zij slechts een christelijke zandkorrel in een mohammedaanse woestijnzee. Blijkens de volkstelling van 1930 vormden de bijna 715.000 Menadonese, Ambonese en Batakse Christenen slechts 1,2% van het totaal aantal inlanders in Nederlandsch-Indië (ruim 59 miljoen).

20 Christen Inlanders in Plechtgewaad. Minahasa.
(Noord Celebes)

Protestantse kerk te Toegoe.

Andere inheemsens, bijvoorbeeld de Javaanse Christenen, waren overigens niet naar hun geloof gevraagd. Een mogelijke reden was dat de eerder genoemde drie groepen het over-grote deel uitmaakten van alle inlandse Christenen samen (92% blijkens de regeringsalmanak voor 1890). Overigens probeerden volgens een onbekende schrijver Mohammedaanse geestelijken bekeerlingen die hun desa hadden verlaten, soms terug te lokken door hen een ‘mooie maagd’ aan te bieden [*Bataviaasch Nieuwsblad*, 16-02-1916].

Tussen twee werelden

Wat deze Nederlandse onderdanen niet zo zeer eigenaardig, maar wel bijzonder maakte, was dat hoewel velen van hen zich door hun levenswijze weinig van niet-Christeninlanders onderscheidden, zij tegelijkertijd door hun geloof met een voet in de Europese maatschappij stonden. Bovendien verkeerden zij niet zelden in de veronderstelling dat hun Christenzijn ook inhield dat zij met Europeanen waren gelijkgesteld. Dit laatste leidde soms tot een pijnlijke situatie, zoals het inlandse Christenechtpaar dat zijn overleden kindje op de Europese begraafplaats wilde laten begraven. Zij werden daar echter geweigerd en verwezen naar de zending tot wiens gemeente zij behoorden. Deze stuurde hen door naar de beheerder van de begraafplaats voor inlandse Christenen, die echter niet begreep of verstond wat de be-

doeling was en hen terugstuurde. Vervolgens werden zij opnieuw naar genoemde beheerder gestuurd, ditmaal voorzien van een geschreven uitleg, waarna hun kindje na veel heen en weer gesjouw eindelijk in zijn grafje kon worden gelegd [*Bataviaasch Handelsblad*, 17-04-1883].

Gelijkstelling

Hiervoor werd gesproken over het gelijkgesteld zijn met Europeanen. Dit hield, zoals bij velen wel bekend, verband met het feit dat Nederlandsch-Indië een dualistisch rechtsstelsel kende, waarin onderscheid werd gemaakt tussen Europeanen (en met hen gelijkgestelden) en inlanders (en met hen gelijkgestelden). Dit onderscheid vinden we voor het eerst in de op 1 mei 1848 in werking getreden Algemene bepalingen van wetgeving voor Nederlandsch-Indië (*Ind. Stb.* 1847, nr. 23). Artikel 6 luidde: 'Ingezeten van Nederlandsch-Indië zijn Europeanen en daarmee gelijkgestelden en Inlanders en daarmee gelijkgestelden.' Met Europeanen waren gelijkgesteld 'alle Christenen, daaronder begrepen die welke tot de inlandsche bevolkingen behoorden.' De inlandse Christenen werden in 1848 dus tot de Europese groep gerekend. Dit was echter van slechts korte duur. Het Regeringsreglement voor Nederlandsch-Indië (*Ned. Stb.* 1854, nr. 129; *Ind. Stb.* 1855, nr. 2), in werking getreden op 1 mei 1854, bepaalde namelijk dat met Europeanen waren gelijkgesteld 'alle Christenen', maar dat de inlandse Christenen 'onderworpen [blijven] aan het gezag der inlandsche hoofden' en dat zij wat hun 'regten, lasten en verplichtingen' betreft het zelfde worden behandeld als niet-Christeninlanders (artikel 109). De inlandse Christenen werden dus weer als inlanders gezien. De wetgever wilde met de gekozen formuleringen kennelijk voorkomen dat inlanders zich door bekering aan het voor hen geldende recht onttrokken.

De gouverneur-generaal was blijkens artikel 109 bevoegd van de in dit artikel genoemde regels af te wijken. Sinds 1871 maakte hij daarvan veelvuldig gebruik. Hierdoor ontstond de groep van de zogeheten Staatsblad-Europeanen, zo genoemd omdat hun gelijkstelling werd gepubliceerd in het *Staatsblad van Nederlandsch-Indië*. Een van hen was de inlandse Christen John, zich noemende Carels, letterzetter, wonende te Semarang. In 1901 kreeg hij vergunning zich te noemen en te schrijven John Carels [*De Locomotief*, 25-07-1901]. Zijn gelijkstelling werd een half jaar later een feit [*Ind. Stb.* 1902, nr. 81, d.d. 30-01-1902]. Hij genoot overigens niet lang van zijn nieuwe status, aangezien hij reeds op 5 oktober 1904 in zijn woonplaats overleed.

Om te worden gelijkgesteld moest men een wettige geslachtsnaam hebben, Christen zijn, Nederlands kunnen spreken en schrijven en door opvoeding en opleiding aan de Europese samenleving kunnen deelnemen. Sinds 1894 gold formeel alleen nog het laatste criterium. Feitelijk veranderde er echter weinig. Verzoekers werd namelijk beoordeeld op onder meer hun geloof (Christen zijn was een pré), spreken en schrijfvaardigheid in het Nederlands of een andere Europese taal en het genoten hebben van een Europese opvoeding [*Het recht in Nederlandsch-Indië. Rechtskundig Tijdschrift. Zeventigste deel* (1898) 410-412]. De rechtspositie van de Christeninlanders bracht vele pennen in beweging en ook de Indische kranten van destijds stonden er bol van. Het voert in dit artikel te ver hierover nader uit te wijden. Wie over dit onderwerp meer wil weten kan via www.delpher.nl het nodige vinden.

Onzichtbaar

In verreweg de meeste boeken, artikelen, verslagen, rapporten en krantenberichten over Christeninlanders gaat het over de groep als geheel of over aantallen. Slechts sporadisch kreeg het lezerspubliek een naam te lezen, zoals in een krantenbericht naar aanleiding van een ongeluk tijdens een varkensjacht in het bos op het land Tjilintjing, ten oosten van Batavia. Op 6 mei 1892 schoot de Christeninlander Soelie Andries uit kampong Toegoe per ongeluk zijn geloofs- en jachtgenoot Nelis Cornelis dood [*Java-Bode*, 09-05-1892 en 07-01-1893; *De Nieuwe Vorstenlanden*, 13-05-1892].

Inlandse Christenvrouwen traden uit de anonimiteit op het moment dat zij een gemengd huwelijk sloten met een Europeaan. Dergelijke huwelijken werden immers eveneens opgenomen in de registers van de burgerlijke stand voor Europeanen. In de opgaven van huwelijksaangiften in de Indische almanakken, naamlijsten en adresboeken treffen we dan ook de namen aan van bruiden uit inlandse (vaak Menadonese of Ambonese) Christenfamilies. Enkele van hen waren: Marie Hendrica Ligtenberg-Manuhutu (1896); Eleonora Coops-Papilaya (1897), Krijsti Wiesenfeld-Turungan (1897); Christina van der Leij-Salmon (1903); en Wilhelmina Magdalena Johanzoon-Tutupoeli (1904) (Ambonese bruiden); Caroline van Cutsem-Lepit (1897); Doortje Mathilde Pieschel-Wowor (1903); Karolina van Loon-Walewangko (1903); Hermina Louisa Franke-Roemondor (1904), en Clasina Funke-Marentek (1904) (Menadonese bruiden); Emma Hendrika Ketting Olivier-Malon (1896); Rebekka Jansen-Bacas (1901); Saartje Smits-Leander (1903) en Saartje Leonora van Laren-Samuel (1903) (Javaanse bruiden). Aangezien zij de staat van hun echtgenoot volgden, traden deze inlandse Christenbruiden toe tot de Europese groep. Dit gold overigens ook voor niet-Christelijke inlandse vrouwen. (Indo-)Europese families en inlandse Christenfamilies raakten door gemengde huwelijken dus aan elkaar geparenteerd.

Zedelijk oordeel

Tot slot hier de vraag hoe de inlandse christenen in zedelijk opzicht werden beoordeeld. Volgens de doopsgezinde zendeling J. Fast in het doopsgezinde weekblad *De Zondagsbode* (9e jaargang, nr. 2, 10-11-1895) stonden zij wat dit betreft boven hun Mohammedaanse landgenoten, onder meer blijkend 'door nauwgezetheid van geweten, door eerlijkheid, zich openbarende in het rekening houden met "Mijn en Dijn".' Ook toonden zij berouw als zij zich hadden misdragen en waren zij meerdere keren bij hem gekomen met het verzoek om 'wederopname'. Tegenwoordig zouden velen dit kwalificeren als weer zo'n typisch voorbeeld van Europees-Christelijk superioriteitsdenken.

Zoals bij alles had ook deze lofzang echter haar keerzijde. Dit bleek nog maar weer eens uit een bericht in het *Bataviaasch Handelsblad* van 18 september 1876. De ongetrouwde dochter van een inlandse Christen op Timor was zwanger geworden van een Chinees. Uit angst voor ontdekking door haar vader probeerde zij haar kindje direct na de geboorte te wurgen. En toen dit niet meteen lukte, doodde zij de baby door met haar volle gewicht op het hoofdje te gaan zitten. Welke oordeel de rechter over haar velde en belangrijker nog of en hoe haar Schepper haar liet boeten, is niet bekend.

*De burgerlijke stand voor inlandse Christenen in
Nederlandsch-Indië*
(auteur: Roel de Neve)

Algemeen is de opvatting dat er in Nederlandsch-Indië geen burgerlijke stand voor inlanders was en inderdaad werden geboorten, huwelijken en overlijdens van de grote massa van de inheemse bevolking niet geregistreerd. Heb je dus een inlandse voormoeder, dan houdt het genealogisch onderzoek doorgaans bij haar op en kun je met een beetje geluk hooguit nog de namen van haar ouders achterhalen.

Indisch Staatsblad 1920, nr. 751

Op pagina ii van de inleiding van deel 28 in de reeks *Bronnenpublicaties van de Indische Genealogische Vereniging* (huwelijksregisters Buitenzorg 1899...1920) schreef redacteur Leo Janssen onder meer dat het 'mogelijk [zou] kunnen zijn dat er van inlandse Christenen toch een vorm van overheidsregistratie heeft bestaan'. Kennelijk was hij niet op de hoogte van *Staatsblad van Nederlandsch-Indië* 1920, nr. 751 (gouvernementsbesluit van 15 oktober 1920, nr. 67), houdende een 'Reglement op het houden van registers van den burgerlijken stand voor eenige groepen van de niet tot de onderhoorigen van een zelfbestuur behoorenden Inlandsche bevolking van Java en Madoera'. Volgens dit reglement (artikel 1) bestaan er op Java en Madoera registers voor de inschrijving van geboorten en overlijden voor personen die rechtens erkende titels en predicaten van inlandse adeldom voeren, met uitzondering van degenen die alleen het predicaat mas voeren, alsmede burgerlijke landsdienaren met minimaal 100 gulden per maand bezoldiging, en legerofficieren, beide ook na hun pensionering. Verder de inlandse Christenen en personen die gedeeltelijk zijn of zich vrijwillig hebben onderworpen aan het privaatrecht van de Europeanen. En ten slotte de nakomelingen van bovengenoemde personen. Naast de afzonderlijke registers van geboorten en overlijden, is er ook een register van naamsaanneming (artikel 6). De geboorte- en overlijdensregisters worden in tweevoud gehouden (artikel 7), terwijl de akten worden opgesteld in het Maleis en geschreven met Latijnse karakters (artikel 9). Van de in tweevoud gehouden registers blijft er een bij de ambtenaar van de burgerlijke stand berusten, terwijl het tweede exemplaar aan de griffie van de landraad in bewaring wordt gegeven (artikel 15). Tot zover de kern van het genoemde reglement. Met de vaststelling ervan werd dus een (aparte) burgerlijke stand ingevoerd voor de inheemse elite en de inlandse Christenen. In het vervolg van dit artikel blijft de eerstgenoemde categorie buiten beschouwing en concentreren we ons op de inlandse Christenen.

Invoering burgerlijke stand in Nederlandsch-Indië

Voor Nederlandsch-Indië – specifiek voor Java en Madoera – werd bij besluit van commissaris-generaal over Nederlandsch-Indië van 18 juni 1828, nr. 35 [*Javasche Courant*, 28-06-1828] een reglement op het houden van de registers van de burgerlijke stand voor Christenen en Joden vastgesteld dat met ingang van 1 oktober 1828 in werking trad. Met dit besluit was de invoering van de burgerlijke stand in Nederlandsch-Indië een feit. Eerdere aangiften van geboorten, huwelijken en overlijdens – zie de opgaven van geboorten, huwelijken en overlijden in de Indische almanakken voor de periode 1816-1828 – waren

gedaan bij de ter plaatse aanwezige predikanten. Het reglement van 1828 moest voorzien in het 'bestaande gebrek aan behoorlijke verordeningen op het stuk van den burgerlijken stand' in Nederlandsch-Indië. Al dadelijk deed zich bij de uitvoering daarvan de vraag voor of onder de Christenen ook moesten worden begrepen de inlandse Christenen van Depok en Toegoe, alsmede die van Amboina, Menado, Timor en andere eilanden. Bij besluit van commissaris-generaal van 23 september 1829, nr. 25 werd die vraag bevestigend beantwoord. Letterlijk staat er dat 'aan de aangiften en inschrijvingen bij voorschreven reglement bevolen, onderworpen zijn alle Christenen, op Java, zijnde inlanders of van inlandsche afkomst, en dat ten hunnen aanzien, wat betreft geboorten, huwelijken en sterfgevallen, ook moet gehandeld worden overeenkomstig de voorschriften van dat reglement' [*Javasche Courant*, 10-10-1829]. Feitelijk was dus de mogelijkheid tot registratie van geboorten, huwelijken en overlijdens van inlandse Christenen bij de burgerlijke stand al vanaf 1828 geregeld.

Eigen burgerlijke stand voor Christenen van Toegoe en Depok

Bij gouvernementsbesluit van 14 januari 1840, nr. 8 werden de inlandse Christenen van Toegoe en Depok 'uit aanmerking van plaatselijke omstandigheden' ontheven van de 'verplichtingen, voorgeschreven bij het reglement op het houden van registers van den burgerlijken stand' [*Ind. Stb.* 1840, nr. 2]. Tevens werd bepaald dat van de geboorten, huwelijken en sterfgevallen onder de inlandse Christenen te Toegoe en Depok in elke plaats door 'twee aldaar woonachtige personen, door het plaatselijk bestuur daartoe aan te wijzen, ieder afzonderlijk, lijsten zullen gehouden worden ... met bepaling nogtans dat het de Christenen voornoemd zal vrijstaan om zich, des verkiezende, aan de bepalingen van het reglement op den burgerlijken stand te onderwerpen, met last mitsdien op de betrokkene ambtenaren van den burgerlijken stand, hen tot dat einde toe te laten'. De inlandse Christenen van Toegoe en Depok kregen feitelijk dus al in 1840 hun eigen burgerlijke stand, maar het stond hen net als andere Inlandse Christenen vrij hun geboorten, huwelijken en overlijdens ook aan te geven bij de ambtenaar van

de Europese burgerlijke stand. Afgaande op de opgaven van de burgerlijke stand in de Indische almanakken hebben zij en hun ge-loofsgenoten van elders zich echter nauwelijks, en dan nog vrijwel alleen in de residentie Semarang, bij de Europese burgerlijke stand gemeld (zie de tabel hiernaast). Of dit kwam doordat zij niet wisten van de hen geboden mogelijkheid, of omdat de ambtenaren van de burgerlijke stand weigerden hun aangiften in behandeling te nemen, is vooralsnog onbekend.

Huwelijken van inheemse Christenen, ingeschreven bij de burgerlijke stand voor Europeanen 1828-1875		
Bruidegom	Bruid	Plaats en datum
[Inlandse Christen?] Domingus Sahuwat	Inlandse Christin Francina Josephina, v/h Rosina	Batavia 15-10-1856
Chinese Christen Johan Otto Abrahams, v/h Jo Jetseeng	Chinese Christin Elisabeth Jacomina de Liem, v/h Je Teng Nio	Batavia 21-01-1857
Javaanse Christen Kemis Sem	Javaanse Christin Ripkah Dilah	Semarang 18-12-1858
Inlandse Christen Estefanes Reimerung	Inlandse Christin Dorcas Wilhelmina	Salatiga 15-12-1860
Inlandse Christen Falantin Patlima	Inlandse Christin Dorothea Luwisa	Salatiga 20-12-1860
Inlandse Christen Pinatik Ponwol	Inlandse Christin Johanna Elisabeth	Salatiga 20-12-1860
[Inlandse Christen?] Willem de Lima	Ambonese vrouw Adriana Francina Tomas	Salatiga 30-03-1861
Inlandse Christen Dodi Pinontoan	Inlandse Christin Engelina Non	Salatiga 30-03-1861
Inlandse Christen Wilhelmus Wewengkan Rasoe	Inlandse Christin Chaterina Wenas	Salatiga 30-03-1861
[Inlandse Christen?] Thomas Joseph Tancauw	Inlandse Christin Francisca Maria Annet, v/h Lindor	Batavia 05-09-1863
Ambonese Christen Johannes Limpong, v/h Komindong Limpong	Ambonese Christin Leonora Fransiena Mataperie	Salatiga 07-04-1864
[Inlandse Christen?] Lucas Kaitjelij	[Inlandse christin?] Christina Matahalmoeal	Salatiga 09-07-1864
Ambonese Christen Nekodemus Nangij	Inlandse Christin Cornelia Francisca	Salatiga 17-09-1864
Maas Markoes Ardjodikromo (inheemse adel)	Inlandse Christin Johanna Samira	Batavia 17-11-1864
Inlandse Christen Joseph Paulima	Inlandse Christin Johanna Salamon, ook gen. Johanna Porak en Johanna Korra	Batavia 08-11-1865
Menadonese Christen Joel Soepit	Javaanse Christin Augustina Linsi Soerotiko	Semarang 16-12-1865
Ambonese Christen Philippus Doris Manusama	Inlandse Christin Magdalena Senam	Semarang 16-02-1866
Inlandse Christen Thomas	Inlandse Christin Iring, ook gen. Emma	Buitenzorg 11-04-1866
Ambonese Christen Lucas Rompis	Javaanse Christin Marianna Saartje Maisah	Semarang 11-05-1866
Menadonese Christen Rantong Sambo	Menadonese Christin Christina Maria Ponamon	Semarang 11-08-1866
Ambonese Christen Johannes Paulus	Ambonese Christin Leonora Tahomata (lees: Tahamata)	Salatiga 21-03-1868
Menadonese Christen Ismael Kawelier	Javaanse Christin Andrika Ariantje	Semarang 20-08-1868
[Ambonese Christen] Jacobes Pesuwarisa	Javaanse Christin Ladia, v/h Denok	Semarang 16-04-1869
[Inlandse Christen?] Abisai	Inlandse Christin Thamar	Poerworedjo (Bagelen) 27-09-1869
Menadonese Christen Martinus Nangin	Javaanse Christin Hendrika Kentje	Semarang 28-05-1870
[... Christen?] Manuel Waroh	Inlandse Christin Anasthasia Imodjo	Djakarta 31-03-1873

Registratie bij de Europese burgerlijke stand niet vanzelfsprekend

Dat het onder veel Europeanen niet vanzelfsprekend was dat inlandse christenen bij de Europese burgerlijke stand aangifte deden, bleek uit een bericht in De Oostpost van 3 januari 1859. ‘Samarang, 24 dec. Als eene bijzonderheid deelen wij onzen lezers mede dat op zaterdag den 18den dezer de Javaansche christen, genaamd Kemis Sem, en de Javaansche christen, met name Riplah Dilah, bij den burgerlijken stand te Samarang in het huwelijk zijn getreden.’ Ook veelzeggend in dit verband misschien, was een zin in een kort krantenbericht dat als volgt luidde: ‘Men weet dat de inschrijvingen van huwelijken, geboorten en sterfgevallen onder inlandsche christenen dikwijls tot moeilijkheden aanleiding hebben gegeven’ [*Java-Bode*, 12-11-1864]. Wat die moeilijkheden waren, werd niet uit de doeken gedaan.

Eigen burgerlijke stand voor alle Inlandse Christenen

Bij gouvernementsbesluit van 4 oktober 1864, nr. 13 werd bepaald dat, ‘onverminderd het recht der inlandsche Christenen om zich aan de voorschriften omtrent het houden der registers van den burgerlijken stand in Nederlandsch-Indië te onderwerpen’, de hoofden van gewestelijk of plaatselijk bestuur bevoegd zijn in plaatsen waar inlandse Christenen waren gevestigd iemand aan te wijzen ‘tot het houden der registers van geboorten, huwelijken en sterfgevallen onder de voornoemde christenen’. Genoemde registers zullen worden gehouden volgens modellen die door de hoofden van gewestelijk of plaatselijk bestuur waren vastgesteld. De resident van Batavia maakte hiervan direct gebruik door de zendeling-leraar J.L. Michaelis te machtigen tot het houden van ‘afzonderlijke registers’ voor de inlandse Christenen volgens de door hem voorgeschreven modellen zoals hiernaast afgebeeld [*Java-Bode*, 12-11-1864]. Beperkte het besluit van 1840 zich nog tot Toegoe en Depok, nu werd dus voor alle inlandse Christenen de weg vrijgemaakt aangifte te doen bij hun eigen burgerlijke stand.

Het voorgaande verklaart ook waarom de Toegoenese Christenen Paulus Tomasouw (1863/64-1932) – volgens zijn stamkaart in de collectie Stamkaarten van Oost-Indisch ambtenaren 1917-1952 bij het Nationaal Archief heette hij Paulus Jacob – en Saartje Abrahams (1877/78-?), toen zij te Buitenzorg op 8 februari 1920 voor de Europese burgerlijke stand trouwden, tevens verklaarden vroeger te zijn getrouwd voor de ambtenaar van de burgerlijke stand voor inlandse Christenen te Toegoe [zie de eerder genoemde IGV-bronnenpublicatie, pagina 174]. Wanneer staat er helaas niet bij, maar dit zal waarschijnlijk in of voor 1912 zijn gebeurd, het jaar waarin zij en hun zes kinderen met Europeanen werden gelijkgesteld [*Ind. Stb.* 1912, nr. 202]. Zo bijzonder als Janssen het in de inleiding van meergenoemde IGV-bronnenpublicatie doet voorkomen, was dit eerdere huwelijk gezien het voorgaande dus niet.

Register van Geboorten.									
Inlandse Christen Gemeente Batavia.								Halfjaar 186 .	
Doortloop. No. — Nommer.	Datum van Geboorte. — Hari deri di Branakin.	Gedacht. — Lelaki atau Perempuan.	Namen van het kind. — Nama-Nama deri Anak.	Ouders.			Handteekening der Getuigen. — Tanda-tangan deri Saksi.		
				Orang Toewa.					
				Namen en Voornamen.	Beroep.	Ouderdom.			
				Nama-Nama.	Perkerdj.	Oemoer.			

Huwelijk Register.									
Inlandse Christen Gemeente Batavia.								Halfjaar 186 .	
Doortloop. No. — Nommer.	Datum der Voltrekking. — Hari deri Kawinan.	Gehuwden.				Ouders.		Handteekening der Getuigen. — Tandatangan deri Saksi.	
		Jang Kawinan.				Orang Toewa.			
		Namen der Gehuwden.	Ouderdom.	Beroep.	Te veren Gehuwd met.	Axial Kinderna.	Namen der Ouders.	Ouderdom.	Beroep.
		Nama-Nama jang Kawinan.	Oemoer.	Perkerdjaka.	Lagi doelah Kawinan anas.	Brija Anak-Anak.	Nama-Nama deri Orang Toewa.	Oemoer.	Perkerdjaka.

Register van Overlijden.									
Inlandse Christen Gemeente Batavia.								Halfjaar 186 .	
Doortloop. No. — Nommer.	Datum van Overlijden. — Hari deri Kematian.	Naam en Voornamen. — Nama-Nama.	Van de Overledenen.			Namen en Voornamen der Ouders, zoo deulbe nog in leven sijn.	Handteekening der Getuigen. — Tanda-tangan deri Saksi.		
			Deri jang Kematian.						
			Ouderdom.	Beroep.	Gekawid en Ogehuwad.	Nama-Nama deri orang Toewa, kaloe minang hidoe.			
			Oemoer.	Perkerdjaka.	Kawinan atau tiada Kaw.				

Genealogisch onderzoek naar de Indonesische adel en hun nazaten in Nederland
(auteur: Ralph Ravestijn)

De gemengd Europees-Aziatische afkomst van Indische families duidt doorgaans op een of meerdere Aziatische voormoeders. Vaak zijn alleen hun voornamen bekend en met wat geluk ook die van hun ouders, maar daar houdt het meestal wel mee op. Dit kan worden verklaard uit het feit dat het onder de inheemse bevolking van Nederlands-Indië niet gebruikelijk was een achternaam te voeren en omdat de geboorten, huwelijken en overlijdens van het overgrote deel van de niet-Christelijke inlanders niet werden geregistreerd.

In veel Indische families gaat het verhaal over een voormoeder van Javaanse of andere inheemse adel. Uit het artikel van Roel de Neve in *De Indische Navorscher*, 2018, getiteld "Oma was een prinses uit de kraton". Verbintenissen van Europese mannen met inheemse vrouwen "van stand" bleek dat je voorzichtig moet zijn met het zonder meer voor waar aannemen van een dergelijk familie verhaal. Als er inderdaad sprake is van een afstamming uit een Indonesische adellijke of zelfs vorstelijke familie, moet dit kunnen worden aangetoond via een afstammingoverzicht dat op betrouwbare bronnen steunt.

De bronnen voor genealogisch onderzoek naar de Indonesische adel en hun betrouwbaarheid zijn voor mij nog grotendeels onontgonnen terrein. De komende tijd wil ik mij hierin verdiepen. Aanleiding hiervoor zijn enerzijds de vraag van een documentairemaker naar de huidige status van de Indonesische adel en anderzijds de afstamming van mijn zoon via zijn moeder van een *Radèn*. Hoewel de Indonesische adel niet behoort tot het primaire onderzoeksterrein van Stichting Indisch Genealogisch Erfgoed (SIGE), wil zij toch

een bijdrage leveren aan het genealogisch onderzoek naar deze categorie inheemse onderdanen. Daarbij spelen twee overwegingen een rol. Enerzijds kunnen adellijke Indonesiërs onder de voorouders van Indische Nederlanders voorkomen (genealogische aspect).

Anderzijds kreeg de Indonesische adel binnen het duale bestuursstelsel van Nederlands-Indië (gescheiden Europees en inheems bestuur) van de koloniale overheerser een belangrijke rol toebedeeld (historische aspect). Dit laatste hield feitelijk in dat de Indonesische adel werd getransformeerd tot koloniaal bestuursambtenaar.

Juist op dit onderzoeksterrein kan samenwerking tussen onderzoekers uit Nederland en Indonesië iets toevoegen. SIGE roept daarom iedereen met interesse in of kennis over de Indonesische adel op contact met haar op te nemen.

Radèn Toemenggoeng Soeroadinegoro, regent van Pekalongan met twee dochters.

Afstammingsreeks van Mason Ravestijn

I. MASON ARVIN RAVESTIJN, geb. Schiedam 28 nov. 2017.

II. WINNY KURNIAWATI NUR ABADI YASIN, geb. Bandung 21 maart 1979, tr. Maasluis 7 aug. 2018
RALPH SANDER RAVESTIJN, geb. 's-Gravenhage 13 juli 1975, zn. van Johnny Ravestijn en Irene Alijda Clasina Boot.

III. YETI NURHAYATI, geb. Cirebon 29 dec. 1957, genaturaliseerd tot Nederlander 28 sept. 2016, tr. 1e Bandung 4 aug. 1977 Drs. MOCHAMAD YASIN, geb. Garoet 4 aug. 1947, economiedocent aan de D3-opleiding (bachelorniveau) aan de Universitas Padjajdjaran te Bandung, overl. Bandung 5 juni 1993, zn. van Sukri Soemantri en Yayah Rochayati (zij tr. 2e Amstelveen 17 dec. 2001 CORNELIS ANTONIO VAN DER ZANDE, geb. Batavia 23 juni 1929, † Amstelveen 16 dec. 2019, zn. van Antonio van der Zande en Klasina Jacoba Bakker). Uit het eerste huwelijk drie kinderen, waaronder generatie II (eerste kind).

Mochamad Yasin met zoon Ryan en dochter Wi.nny in 1985.

IV. *Haji Radèn* GARTIKA ROMLAH, geb. Batavia 22 april 1932, overl. Bandung 4 sept. 2000, tr. *Haji* TASLAN ROESLANI, geb. Cheribon 1 april 1929, majoor T.N.I., overl. Bandung 31 dec. 2001.

V. *Radèn* SOBARI PADMAWINATA, overl. 1979, tr. OJAH.
Uit dit huwelijk zeven kinderen, waaronder generatie IV (vierde kind).

VI. *Radèn* PADMAWIYAYA, tr. N.N.
Van hem dertien kinderen bekend, waaronder generatie V (vijfde kind).

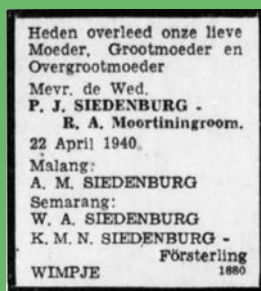
VII. *Radèn Demang* PADMANENAGARA / SENAPATI SULTAN KASEPUHAN, tr. vijf maal.
Van hem tien kinderen bekend, waaronder generatie VI (tiende kind).

VIII. *Pangéran Ariya* SATJANATA II / EYANG LEGASARI (1775-1820) / Bupati PANYOTJOK.
Van hem zes kinderen bekend, waaronder generatie VII (zesde kind).

IX. *Pangéran Dipati Ariya* SATJANATA I (1745 - 1806) RATU ADJER
Van hem zes kinderen bekend, waaronder generatie VIII (tweede kind).

Verantwoording

De eerste vier generaties zijn gebaseerd op informatie van mijn vrouw Winny Yasin en mijn schoonmoeder Yeti Nurhayati. De gegevens van generatie V en verder terug zijn ontleend aan 'Silsilah Sejarah dan Keturunan Majalengka' van de auteurs H. Ahmad Ma'mun al Huda en Radèn Suparman Sastrawijaya, gepubliceerd op de website https://cipakudarmaraja.blogspot.com/2017/07/silsilah-sejarah-danketurunan_19.html?m=1. Mijn streven is deze gegevens de komende jaren zoveel mogelijk te verifiëren aan de hand van de in deze publicatie genoemde bronnen, contact met de auteurs en verwanten in Indonesië, archiefonderzoek en eventueel DNA-onderzoek.

Nakomelingen van Radèn Ajoë Moortiningroom († 1940), te Madioen op 24 sept. 1883 getrouwd met Paulus Justus Siedenburger (Koog a/d Zaan 1824-1892 Groesbeek)

Uit dit huwelijk drie kinderen, erkend en gewettigd door het huwelijk, waaronder:

Maria Siedenburger (Soerabaja) 1876-1919 (Utrecht) ∞ 1903 (Amsterdam)	Adam Frederik Siedenburger (Pasoeroean) 1881-1914 (Utrecht) ∞ 1907 (Amsterdam)
Anton Johan Arnold Dammerman (Arnhem) 1878 -1949 (Schiedam)	Johanna Josephina Blok (Groningen) 1879-1956 (Hilversum)

4 dochters, w.o.

1 zoon

Antoinetta Johanna Arnolda Dammerman (Oudenrijn) 1907-1988 (Noordwijk) ∞ 1935 Schiedam)	Willem Albert Siedenburger (Amsterdam) 1902-1970 (Roermond) ∞ 1929 (Amsterdam)
Hendrik Willem den Haring (Rotterdam) 1907-1981 (Leiden)	Klara Marie Nanny Försterling (Quedlinburg, D) 1898-1945 (Semarang)

5 kinderen, w.o.

1 zoon

Jan de Haring (Rotterdam) 1939 getrouwd en heeft een dochter en een zoon	Willem Frederik Siedenburger (Soebang) 1933-2018 (Simi Valley, Ventura County, Cal., U.S.A.) getrouwd en heeft drie dochters en zoon.
---	---

Bronnen: H.R. van der Woude, 'Genealogische aantekeningen bij enkele families Siedenburger' (<https://kitlv-docs.library.leiden.edu/open/354669842.pdf>); Richard en Rinus van 't Schip, 'Stamboom Van 't Schip, Van het Schip' (www.genealogieonline.nl); Obituary Willem Frederik Siedenburger op www.legacy.com.

Huwelijken in Nederland van Radèns met Nederlandse vrouwen

Radèn BRENTHEL, geb. Poerworedjo (Kedoe) 5 dec. 1881, zn. van *Radèn Adipati Ario* Tjokonegoro (overl. vóór 23 jan. 1913), en de Javaanse vrouw Tjondro (woonde in 1913 te Soerakarta), tr. Amsterdam 23 jan. 1913 GEERTUIJ MARIA BERGH, geb. Amsterdam (bij huwelijk 16 jaar oud), dr. Van Jan Antonie Bergh en Geertruij Heshof. Gelijkijdige erkenning van dochter Berendina Thilly Geertruij Antonia Bergh, geb. Amsterdam 4 dec. 1912.

Radèn Mas NOTOKWORO, geb. Djokjakarta 17 april 1886 [Stadsarchief Amsterdam, Overgenomen delen, inv.nr. 206, deel 206, blad 81], arts, zn. van *Pangéran* Notodierodjo en *Radèn Adjeng* Fatimah, tr. 's-Gravenhage 3 mei 1918 SOPHIA CORNELIA TITTEL, geb. 's-Gravenhage (24 jaar oud), dr. van Jacobus Leendert Tittel en Sophia Cornelia Kuhnel.

Radèn KOESMAN, geb. Poerworedjo (Kedoe) 6 jan. 1877, arts, zn. van *Mas* Tjitrowardojo, geneesheer, en *Radèn Roro* Soeratsih, tr. Amsterdam 7 jan. 1920 JOHANNA JACOBA LAMBERTA HAVERMANS, geb. Rotterdam 15 febr. 1893, dr. van Johannes Servaas Matthijs Havermans en Maria Petronella Thieme.

Radèn SOERJOWINOTO, geb. Keboemen 21 dec. 1886 [Stadsarchief Amsterdam, Overgenomen delen, inv.nr. 206, deel 206, blad 81], bouwkundige, zn. van *Radèn Adipati* Aroeng Binang VI en *Radèn Ajoë Adipati* Aroeng Binang, tr. Amsterdam 19 mei 1920 JOPPINA WILHELMINA VAN DER KAADEN, geb. Delft 18 okt. 1893, dr. van Georgius van der Kaaden en Dieuwke de Vries.

Radèn KODIJAT, geb. Magelang 16 sept. 1890 [Stadsarchief Amsterdam, Gezinskaarten, inv.nr. 776, gezinskaart Radèn Kodijat], arts, zn. van *Radèn Mas* Mohammed Saleh Prawirowidjoj en *Roro* Soepijah, tr. Amsterdam 18 febr. 1926 JOHANNA WILHELMINA ANNA MARIA CATHARINA DE RONDEN, geb. Amsterdam (28 jaar oud), dr. van Hein August de Ronden en Hittje Namensma.

Radèn MARDJANA, geb. Banjoemas 29 nov. 1889 [Bevolkingsregister 's Gravenhage 1913-1939, Gezinskaart Radèn Mardjana], kapitein der infanterie O.I.L., woonde ten tijde van zijn huwelijk te Meester Cornelis, zn. van *Pangéran* Aris Mertodiredjo (overl. vóór 11 maart 1931) en Semaja Mingsih (overl. vóór 11 maart 1931), tr. 's-Gravenhage 11 maart 1931 MARIA HENDRIKA DE WILD, geb. Rotterdam 27 jan. 1904, dr. van Speijer de Wild en Dirkje van der Tak.

Radèn SOEKARMAN, geb. Djokjakarta (30 jaar oud), electromonteur, zn. van *Radèn* Martosoedarmo en *Mas Adjeng* Sosromarto, tr. Rijswijk (ZH) 18 april 1931 MARIA CHRISTINA DULFER, geb. 's-Gravenhage 18 april 1903, dr. van Johannes Gerardus Dulfer en Johanna Hendrika Wilhelmina Feenstra.

Radèn OEMAN, geb. Indramajoe 5 april 1904, loopknecht, genaturaliseerd bij Koninklijk Besluit van 20 febr. 1958 (met voornaam Remy en geslachtsnaam Oeman), zn. van *Radèn* Gembang Oeman en Oeki, tr. 's-Gravenhage 22 maart 1933 MARIA BONGERS, geb. 's-Gravenhage (19 jaar oud), dr. van Alexander Catharinus Bongers en Jozina Sara Verbrugge.

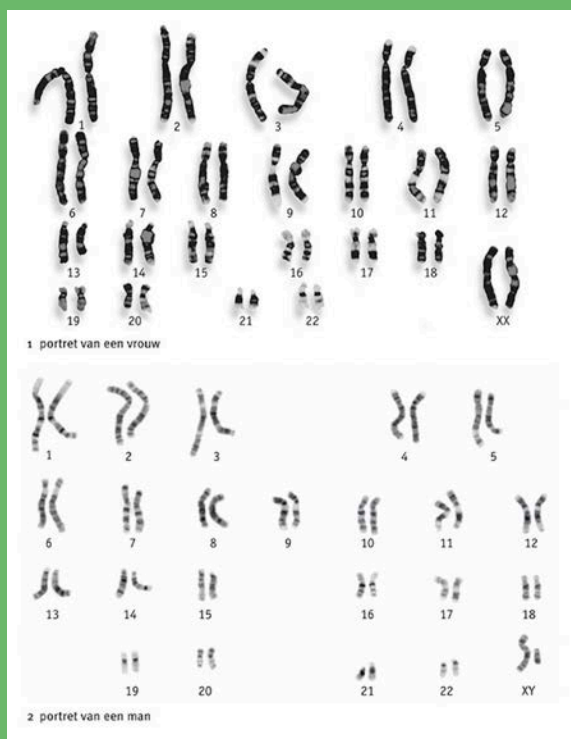
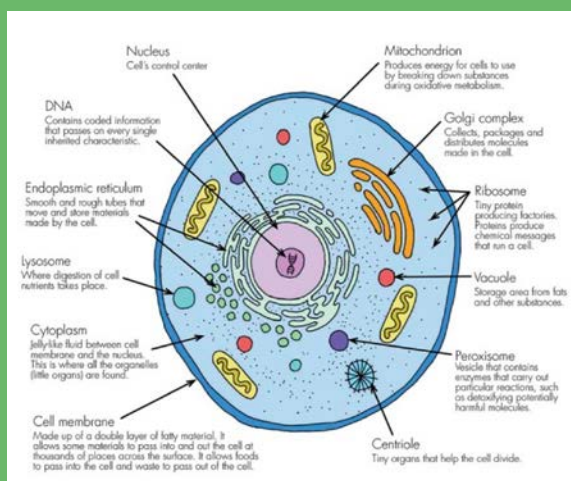
Radèn DARDO, geb. Wonosobo (34 jaar oud), zn. van *Mas* Nithardjo en *Radèn Ajoë* Nithardjo, tr. Utrecht 22 nov. 1934 CAHTARINA HORTENSE ADRIANA MARIA MEEUWESSE, geb. Utrecht 6 mei 1905, dr. van Leonard Meeuwesse en Cornelia Paulowna Dekker.

Radèn SOEDORO, geb. Wates (Djokjakarta) (30 jaar oud), zn. van *Radèn* Mohamad en *Radèn Ajoë* Mohamad, tr. Delft 17 mei 1939 HARMANNA ALIDA VAN DE BEEK, geb. Zwolle 9 jan. 1916, dr. van Aalt Bertus Wilhelm van de Beek en Harmanna Frederika Hemmes.

Stamboonderzoek met Indisch DNA (auteur: Wim Penninx)

Dit artikel veronderstelt bij de lezers enige kennis van DNA-onderzoek als aanvulling op genealogisch onderzoek. Ter opfrissing van het geheugen toch enkele opmerkingen. Het DNA-molecuul bestaat uit twee spiraalvormige nucleotiden die in de vorm van een dubbele helix met elkaar zijn vervlochten. DNA zit in zowel de kernen van onze lichaamscellen (Celkern-DNA) als in de mitochondrieën (Mitochondriaal DNA, afgekort tot mtDNA). Mitochondrieën zijn kleine substructuren in een cel. Het mtDNA gaat van vrouwen over op zowel hun zoons als dochters en is daardoor alleen geschikt voor het vaststellen van verwantschap via de vrouwelijke lijn. Het DNA is verdeeld over 23 chromosomenparen, waarvan er 22 een standaardfunctie hebben en autosoom worden genoemd. Zij bevatten het Autosomaal DNA (auDNA), dat door beide ouders aan hun kinderen wordt doorgegeven en dus kan helpen bij het vaststellen van verwantschap via zowel de mannelijke als vrouwelijke lijn. Het 23ste chromosomenpaar bepaalt ons geslacht. Vrouwen hebben twee X-chromosomen (XX), een van hun vader en een van hun moeder. Mannen hebben een X- en een Y-chromosoom (XY), die zij krijgen van respectievelijk hun moeder en vader. Y-DNA wordt doorgegeven van vader op zoon en kan worden ingezet om verwantschap via de mannelijke lijn vast te stellen.

Chromosomenportretten van vrouwen en mannen.

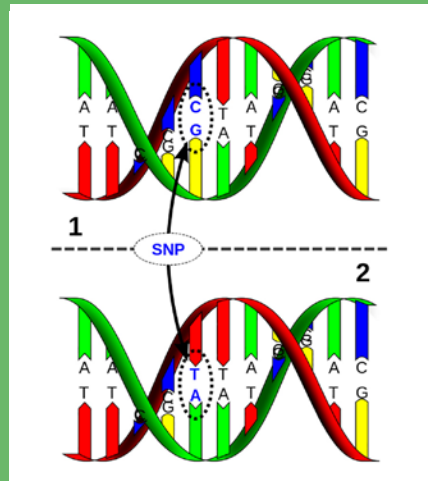
Verwarrende advertenties

Als gevolg van enkele advertentiecampagnes wordt er de laatste jaren DNA-testen gedaan om te bepalen of iemands voorouders Duits, Frans of Engels zijn. Dit loopt regelmatig op een teleurstelling uit, omdat de advertenties iets suggereren wat niet geleverd kan worden. Dit is jammer, omdat een DNA-onderzoek wel degelijk interessante informatie kan opleveren. Door genealogisch onderzoek te combineren met een DNA-test is het mogelijk vermoedens ten aanzien van bloedverwantschap te bevestigen of te ontkrachten.

De resultaten van een DNA-test zijn soms verrassend en soms in lijn met wat men eigenlijk al wist op grond van het traditioneel stamboomonderzoek. Helaas is het niet voor iedereen eenvoudig de testresultaten te interpreteren. Stichting Indisch Genealogisch Erfgoed (SIGE) kan desgevraagd hulp bieden bij het interpreteren van de testresultaten van mensen met een Indische achtergrond en assisteren bij het delen van testresultaten met andere belangstellenden.

SNPs

Er zijn een aantal dingen die kunnen worden geanalyseerd. We gaan in deze tekst als eerste uit van de meest voorkomende test, zoals die onder meer door MyHeritage wordt aangeboden. Het betreft een autosomale DNA-test, waarbij zo'n 700.000 punten (SNPs) op de chromosomen van het DNA worden gemeten. Deze SNPs zijn tussen de 50.000 en 10.000 jaar geleden gewijzigd, sommige toen de mens zo'n 50.000 jaar geleden vanuit Afrika naar Azië ging, terwijl andere zich

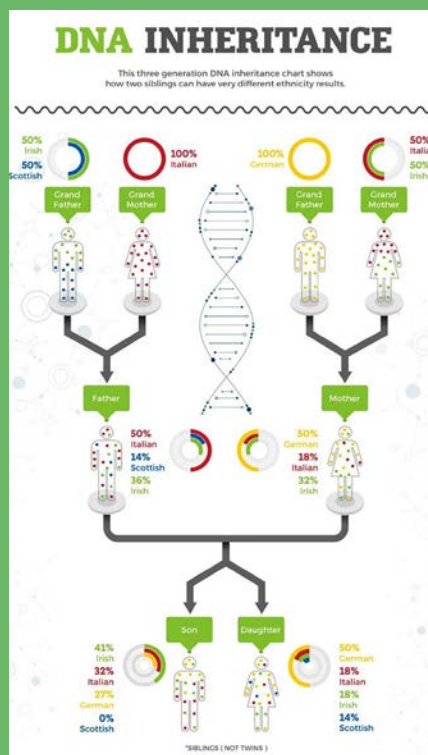

wijzigden toen de mens ongeveer 10.000 jaar geleden richting Europa ging. Iemand met voorouders, die allemaal uit Azië komen, heeft daarom een ander DNA-profiel dan iemand wiens voorouders uit Europa komen. Voor Indische mensen van wie hun voorouders gedeeltelijk uit Europa, gedeeltelijk uit Azië afkomstig zijn, kan dit percentage vrij goed worden bepaald. Het percentage gemeten Europees/Aziatisch DNA kan dan worden vergeleken met de gegevens in de stamboom.

De verschillen tussen iemand uit Duitsland, Frankrijk of Engeland zijn daarentegen niet goed op deze manier vast te stellen. Doordat het West-Europese DNA relatief recent (5.000 jaar geleden) van dezelfde kleine groep voorouders afkomstig is, is deze methode ongeschikt om verschillen tussen nabijgelegen landen te vinden. Dit in tegenstelling tot wat in sommige reclames wordt beweerd.

Matches

De meest gebruikte functionaliteit is het bekijken van matches. Iedereen krijgt de helft van zijn DNA van zijn moeder en de helft van zijn vader, en ongeveer een kwart van elke grootouder. Welk kwart je van een specifieke grootouder krijgt, wordt bepaald door toeval. Het DNA breekt zich in stukjes op,

en ongeveer een kwart van die stukjes krijg je dan. Alle neven en nichten die afstammen van twee dezelfde grootouders, hebben ook een kwart van elk van de twee gedeelde grootouders. Voor een groot deel zijn dat andere stukjes, maar er zijn vrijwel altijd een paar stukjes gelijk. Gemiddeld deel je $1/16$ deel van elk van die twee grootouders, dus 12,5 procent ($2 \text{ maal } 1/16 = 2/16 = 1/8$). In uitzonderlijke situaties kan het slechts 4 procent zijn, en soms kan het maar liefst 23 procent is. Via deze methode zijn soms ook familieleden te vinden, waarvan men vooraf niet wist dat zij familie waren. De matches worden gevonden binnen een database, dus bij een test bij MyHeritage, de database van MyHeritage.

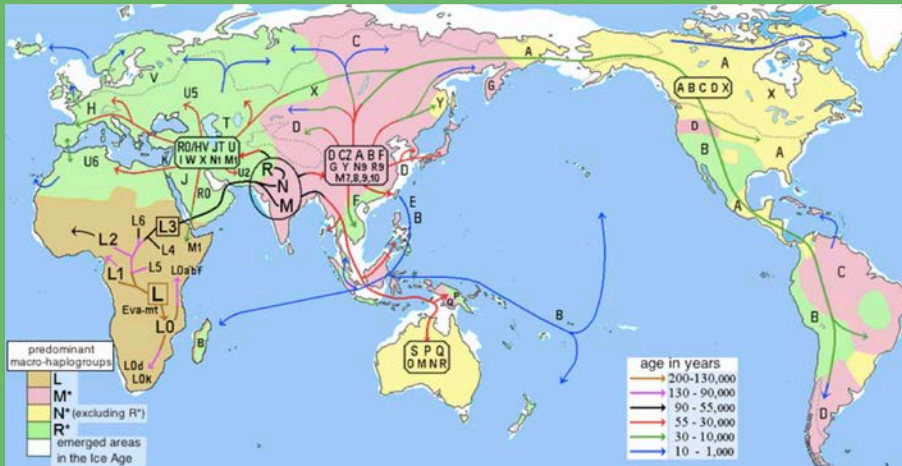
SIGE-project Toegoe

In het kader van het lopende SIGE-onderzoek naar de genealogieën van de inlandse Christenfamilies uit Toegoe op West-Java zijn inmiddels de testresultaten van een groot aantal door MyHeritage verstrekte kits binnen. Met behulp van het autosomale DNA keken we in de eerste plaats of verwantschapsrelaties die zijn gereconstrueerd op basis van door familieleden verstrekte mondelinge of schriftelijke informatie kloppen. Meestal bleek dit het geval en leverde vergelijking van de DNA-waarden van de onderzochte personen een match op die paste bij de graad van verwantschap tussen die personen. In een geval werd duidelijk dat de stamboom niet het volledige verhaal vertelt. Vermoedelijk is er een aantal generaties terug een andere, tot nu toe onbekende biologische voorouder dan tot nu toe werd aangenomen. Lukt het niet deze voorvader te identificeren, dan kijken we of adoptie of een ander scenario meer waarschijnlijk is.

Het auDNA leverde ook informatie op over herkomst, vooral als het Europa betreft. We spreken hier over 'vooral' omdat de verschillen tussen het auDNA van de diverse Zuid-Aziatische bevolkingsgroepen in de regel te klein zijn om deze groepen naar hun Aziatische herkomstgebied te onderscheiden. Daarbij bleek bij de familie Burkens sprake te zijn van Europese roots, wat een bestaand vermoeden bevestigde.

Y-DNA

Bij een MyHeritage-test wordt standaard bij mannen ook een stukje van het Y-chromosoom gemeten. Zoals aan het begin van dit artikel al werd aangegeven, wordt het Y-chromosoom doorgegeven van vader op zoon. Daarbij treedt er gemiddeld elke drie generaties een mutatie op. Hiermee kan de lange termijngeschiedenis vrij nauwkeurig in beeld worden gebracht. De Y-chromosoom-kenmerken (en dus geschiedenis) worden aangeduid met een haplogroep. Met de MyHeritage-test kan de haplogroep worden bepaald en daarmee de hoofdlijn van de geschiedenis, maar nog niet de details. De haplogroepen M en S zijn van oudsher aanwezig in Melanesische groepen, terwijl Zuid-Oost-Aziatische groepen een hoog percentage haplogroep O hebben. De kennis over oude migraties is in Europa en het Midden-Oosten in tegenstelling tot de migratiestromen in Zuid-Oost-Azië al vergevorderd. Naast het meten van afstammelingen van de migraties, wordt de kennis ook verrijkt door het meten van 'ancient DNA'. Dat is het meten van DNA van menselijke resten, bijvoorbeeld uit archeologische opgravingen.

Migratiestromen en haplogroepen.

Het Y-DNA-onderzoek wordt ook gebruikt teneinde inzicht te krijgen in de herkomst van de stamvaders van de Toegoenese families. Als referentiekader dienen de haplogroepen. Van de 31 geteste personen zijn er 18 man. Bij hen is de Y-haplogroep te bepalen. Ook langs deze weg werden de Europese roots van de familie Burkens (haplogroep I1) bevestigd. Ook in een ander geval (om redenen van privacy hier niet genoemd) bleek een Europese afkomst in de rechte mannelijke lijn (haplogroep I1). In alle andere gevallen wees de uitkomst van het Y-DNA-onderzoek richting Azië (4 maal haplogroep C, 10 maal O, een maal R2 en een maal S). De C-lijnen en S-lijn lijken herkomst uit de Molukken te bevestigen. Voor de R2-lijn wordt op dit moment gekeken naar India, terwijl de O-lijnen waarschijnlijk richting West-Indonesië wijzen en deels mogelijk naar China. Zonder de mensen die meededen, zouden we het onderzoek niet hebben kunnen doen. Wij zijn hen dan ook veel dank verschuldigd. Hoe meer mensen mee doen, hoe completer en gedetailleerder de onderzoeksresultaten zijn. Nieuwe deelnemers zijn dan ook van harte welkom. Als je denkt Toegoenese voorouders te hebben en mee wil doen met het SIGE-onderzoek, kun je met SIGE contact opnemen via redactie@indischgenealogischerfgoed.nl. Heb je al een test bij een ander DNA-bedrijf gedaan en vind je het leuk de resultaten daarvan te laten meenemen in het SIGE-onderzoek, dan kun je ons dit eveneens laten weten.

Toenemende kennis

De analyse van een groot aantal samples uit de Toegoegemeenschap heeft de ervaring met Indisch (Indonesisch) DNA binnen SIGE verder verrijkt. Door meer analyses te doen, zal dit in de loop van de tijd nog toenemen. Op dit moment zien we dat veel personen die nu in Nederland en de Verenigde Staten wonen zo'n test hebben gedaan. Het aantal deelnemers uit Indonesië is nu nog klein. Stapsgewijs zal het aantal deelnemers naar verwachting ook daar toenemen en zullen we meer en betere conclusies kunnen trekken. Op dit moment zijn er nog onzekerheden met betrekking tot het verschil tussen Chinese en Indonesische herkomst. Ook kent het DNA van Molukkers, die deels een Melanesische en deels een Austronesische herkomst hebben, nog een aantal onzekerheden die waarschijnlijk de komende jaren opgelost gaan worden.

Pius Kuen

(auteur: Roel de Neve)

Stilstaan bij een overlijden

Toen waarnemend civiel gezaghebber van de onderafdeling Boelokoemba (Bonthain, Celebes) Pius Kuen (1870-1934) met ingang van 3 februari 1925 eervol van die betrekking werd ontheven, was dat aanleiding voor een uitgebreid artikel in het *Bataviaasch Nieuwsblad* van 16 januari 1925. De titel 'Van fuselier tot gezaghebber' gaf al direct aan dat de man op een bijzondere loopbaan kon terugzien. Bovendien was hij te Makassar als voorzitter van de plaatselijke I.E.V.-afdeling, gemeenteraadslid en eerste plaatsvervangend burgemeester een bekende figuur. In het artikel werd een uitgebreid overzicht gegeven van zijn loopbaan en de loftrampet gestoken over zijn optreden als militair en verdiensten als gezaghebber. Als civiel bestuurder deed hij volgens de schrijver op zijn achtereenvolgende standplaatsen veel ter verbetering van het irrigatiesysteem en het inheemse onderwijs en handhaafde hij met straffe hand orde en rust (met inheemse 'onruststokers' maakte hij korte metten).

Eigenlijk nog interessanter was het begin van het artikel waarin de schrijver melding maakte van de 'tamelijk volledige verzameling van de in onzen archipel gebruikelijke steekwapens der onderscheiden rassen' in de bestuurswoning te Boelokoemba. Pius Kuen bleek een verwoed verzamelaar te zijn van krissen in alle soorten en maten, Boeginese en Makassarse dolken, het gevaarlijke Atjehse steekwapen met een 'kling zo dun als papier' en speren en pieken.

Plaat VII, afgebeeld in: Etnographische atlas, bevattende afbeeldingen van voorwerpen uit het leven en de huishouding der Boeginezen, geteekend door C.A. Schröder jr., S. Batelt en Nap Eilers, dienende tot opheldering van het Boeginees Woordenboek van Dr. B.F. Matthes (*Den Haag 1874*).

Levensloop

Pius Kuen mag gezien het voorgaande worden gezien als een van die Indischgasten die meer opvielen dan anderen en de vraag rijst dan ook wie hij was en waar hij vandaan kwam. Zijn wieg stond in Neuburg an der Kammel (Beieren), waar hij in 1870 als zoon van een ongehuwde moeder werd geboren. In 1888 kwam hij als fuselier naar Nederlandsch-Indië, doorliep daar de lagere militaire rangen, werd uiteindelijk onderluitenant en ging in 1913 als civiel gezaghebber over in burgerlijke gouvernementdienst. Aanvankelijk geplaatst in de residentie Westerafdeling van Borneo kwam hij in 1914 terecht in het gouvernement Celebes en Onderhorigheden (hierna Celebes). In 1919 kreeg hij wegens volbrachte diensttijd eervol ontslag uit 's lands dienst. Daarna was hij van 1920-1925 nog waarnemend civiel gezaghebber over de onderafdeling Boelokoemba (Celebes). Zijn levensloop laat zich als volgt samenvatten (ontleend aan zijn stamboekinschrijvingen en krantenberichten).

- geboren Neuburg an der Kammel (Beieren) 19 febr. 1870 (zn. van Franziska Kuen);
- te Maastricht vrijwillig geëngageerd als soldaat der infanterie bij de koloniale troepen voor zes jaar met 200 gulden handgeld 26 april 1888;
- te Harderwijk aangekomen 28 april 1888 en a/b van het schip "Bromo" vanuit Rotterdam naar Nederlandsch-Indië vertrokken 5 mei 1888;
- te Batavia aangekomen 18 juni 1888;
- bij het 8e bataljon 17 nov. 1888; 2e depotbataljon 29 sept. 1889;
- korporaal 2 april 1890; fourier 13 jan. 1891;
- bij het 6e bataljon 24 sept. 1891; 2e bataljon 15 nov. 1892; 2e depotbataljon 14 febr. 1893; 6e bataljon 13 aug. 1893; garnizoensbataljon 2e militaire afdeling op Java 2 okt. 1893;
- krijgsverrichtingen tegen Atjeh 1892, 1893 en 1894; expeditie tegen Lombok 1894;
- getrouwd te Kota Radja (Atjeh en Onderhorigheden) op 19 juli 1894 met Elisabeth Bronkhorst [Naamlijst 1895, p. 304];
- gereëngageerd voor zes jaar met 300 gulden premie en ingedeeld bij 3e bataljon 5 mei 1894;
- bij het 4e bataljon 20 aug. 1894; 5e bataljon 25 okt. 1894; 2e depotbataljon 10 dec. 1894;
- Bronzen Medaille 30 juli 1894;
- Expeditie tegen Lombok 1894; Lombokkruis;
- sergeant-majoor 7 sept. 1895; 4e bataljon 14 sept. 1895;
- geboorte zoon Mathias Johannes (Ambarawa, Semarang 18 okt. 1895);
- 2e recrutenbataljon 21 jan. 1896; 1e bataljon 16 mei 1896; 2e reservebataljon 19 juni 1897;
- adjudant-onderofficier 26 aug. 1897;
- postcommandant te Manggar (Billiton) 1898 [*De Locomotief* (hierna *Loc.*), 01-03-1898]; bij het subsistentekader Batavia 23 maart 1898;
- geboorte zoon Josef Theodor (Theo) (Billiton 23 febr. 1899);
- bij het 7e bataljon 18 okt. 1899; 2e depotbataljon 30 dec. 1899;
- Zilveren Medaille 2 april 1900;
- geboorte zoon Pius Franz Otto (Klaten, Soerakarta 15 aug. 1900);
- gegageerd met 320 gulden per jaar 9 mei 1900 en 26 mei d.a.v. met certificaat van goed gedrag te Soerakarta met bestemming Klaten afgegaan;

- te Batavia vrijwillig gereëngageerd voor twee jaar zonder premie en adjudant-onderofficier bij het 9e bataljon 17 sept. 1900;
- bij het subsistentenkader Semarang en instructeur legioen van Mangkoe Negoro te Soerakarta 1903 [*Bataviaasch Nieuwsblad* (hierna *BN*), 06-07-1903];
- geboorte dochter Franziska Rosa (Soerakarta 12 sept. 1903);
- bij afzonderlijke dagorder eervol vermeld 20 juli 1905;
- geboorte dochter Pauline Adelgunde (Soerakarta 12 sept. 1905) (mevr. Von Stockhausen);
- onderluitenant en geplaatst bij het 5e bataljon 1905 [*BN*, 19-09-1905];
- garnizoensbataljon van Celebes, Menado en Timor 1906 [*BN*, 20-03-1906]; bij het rechter half 15e bataljon 1906 [*Loc.*, 08-06-1906];
- expeditie tegen Boni 1906 [*De Indische Courant*, 26-06-1928];
- bij het garnizoensbataljon van Celebes, Menado en Timor 1906 [*Het Nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië* (hierna *Het NvdDvNI*), 13-09-1906]; linker half 15e bataljon 1907 [*BN*, 16-02-1907]; garnizoensbataljon van Celebes, Menado en Timor 1907 [*BN*, 12-07-1907]; 19e bataljon 1907 [*Soerabaiasch-Handelsblad*, 25-09-1907]; 12e bataljon 1907 [*BN*, 05-12-1907]; subsistentenkader Batavia 1908 [*Bataviaasch Handelsblad*, 14 jan. 1908];
- onderscheidingsteken voor Eervol Vermelden, ingesteld bij K.B. van 8 sept. 1877, nr. 20, 20 juli 1908.
- wnd. tijd. posthouder te Soekadana op 200 gulden per maand (Westerafdeling van Borneo) (hierna West-Borneo) 11 sept. 1908;
- geboorte dochter Jeanne Alida (Soekadana 19 nov. 1908);
- tot Nederlander genaturaliseerd Wet van 3 jan. 1910;
- eervol ontheven van functie van posthouder te Soekadana en toegevoegd aan de controleur van Soekadana, teneinde de directeur Binnenlands Bestuur de gelegenheid te geven hem aan te stellen tot tijd. civiel gezaghebber op de bezittingen buiten Java en Madoera 13 jan. 1911;
- tijd. civiel gezaghebber afd. Sanggau en Sekadau (West-Borneo) 16 jan. 1911;
- civiel gezaghebber op de bezittingen buiten Java en Madoera 19 april 1913;
- wegens overgang in civiele dienst eervol ontslag uit de militaire dienst 5 mei 1913;
- civiel gezaghebber onderafd. Lara en Loemar (West-Borneo) 19 april 1913;
- wegens langdurige dienst m.i.v. 2 april 1914 een jaar Europees verlof 27 maart 1914;
- toegevoegd aan de controleur van Maros (Celebes) 12 okt. 1914;
- afgewezen zijn verzoek om de titulaire rang van tweede luitenant;
- civiel gezaghebber onderafd. Malili (Loewoe, Celebes) 1915 [*BN*, 15-05-1915];
- overlijden dochter Jeanne Alida (Ambarawa, Semarang) 28 febr. 1916);
- civiel gezaghebber onderafd. Barroe (Parepare, Celebes) 1917 [*BN*, 04-05-1917];
- voorstel hem te benoemen tot fd. controleur afgewezen 1917; idem voorstel hem te benoemen tot gediplomeerd gezaghebber 1918 [*Loc.*, 03-12-1938];
- wegens volbrachte diensttijd m.i.v. 4 april 1919 eervol ontslag uit 's lands dienst 21 febr. 1919.

- tijd. wnd. civiel gezaghebber onderafd. Boeloekoemba (Bonthain, Celebes) 2 dec. 1920 [RA-II 1921, p. 254 en 283];
- getrouwd volgens de adat met de inheemse vrouw Indo Kassi verm. 1924 (bruid was 17 jaar oud) [Loc., 03-12-1938]; dochter van kraeng (karaëng) Sappe [Het NvdDvNI, 01-10-1938]; Karaëng (en Aroeng) waren op Zuid-Celebes inheemse adellijke titels die werden gevoerd door de nazaten van de lokale vorsten (Goa en Boni) en die van hun rijksgroten en door bestuurders van zelfbesturende landschappen. Karaëng Sappe was een familielid van de karaëng van Kindang;
- bijzondere tevredenheidsbetuiging door de gouverneur van Celebes en Onderhorigheden voor de 'loffelijke wijze' waarop hij de onderafdeling Boeloekoemba heeft bestuurd 15 nov. 1924;
- ontbinding van zijn huwelijk met Elisabeth Bronkhorst 19 dec. 1924 (ingeschreven in de registers van de burgerlijke stand 20 febr. 1925) [Loc. 03-12-1938];
- op verzoek m.i.v. 3 febr. 1925 eervol ontslag als civiel gezaghebber van Boeloekoemba;
- vestiging als planter op zijn land Borongrappoa in de bergen, 30 kilometer van Boeloekoemba, omstr. 1925 [Algemeen Handelsblad voor Nederlandsch-Indië, 03-12-1938];
- inspecterend ambtenaar voor de inheemse rechtsgemeenschapskassen te Makasser xx juni 1926 [Loc. 03-12-1938];
- getrouwd [te Makasser] voor de Europese burgerlijke stand met Indo Kassi 1929 [Loc. 03-12-1938];
- lid gemeenteraad Makasser 1928-1931, 1934-† en eerste plv. burgemeester (loco-burgemeester) ald. 1929-1931;
- voorzitter/president I.E.V.-afdeling Makasser 1930-1931 en I.E.V.-kandidaat-lid Volksraad 1930, 1934;
- geboorte zoon Hans Willem (Makasser 1934);
- overleden Makasser 16 aug. 1934;
- overlijden zoon Hans Willem (Makasser 19 juni 1935);

Uitsnede van een kaart van Celebes.

Kuen versus Apontoweil

Kuens voorzitterschap van de I.E.V.-afdeling Makasser ging niet onopgemerkt voorbij. Hij was in 1930 de opvolger van Paulus Frederik Apontoweil (1878-1941) die sinds september 1929 belast was met de waarneming van het presidentschap van de weeskamer te Makasser. Met ingang van 20 mei 1930 werd Apontoweil een jaar Europees verlof

verleend. Hij begon zijn ambtelijke loopbaan als klerk bij de wees- en boedelkamer te Soerabaja en werd bij die kamer in 1905 tot eerste klerk benoemd. Hij maakte vervolgens een mooie carrière die een voorlopige bekroning vond toen hij op 30 maart 1920 werd benoemd tot lid van de weeskamer te Semarang op 600 gulden per maand. Eerder was hij lid van de wees- en boedelkamers te Padang (benoemd 1917) en die te Medan (1919) en in de tussentijd adjunct-secretaris van de weeskamer te Batavia (1917), steeds op een bezoldiging van 400 gulden per maand. Ter vergelijking: Kuen moest het als civiel gezaghebber doen met een bezoldiging van 300 gulden per maand.

Apontoweil was in Semarang lid van de plaatselijke I.E.V.-afdeling en in september 1925 medeoprichter en eerste president van sociëteit Concordia aldaar. Kortom, hij was in Semarang een man met aanzien. Ook twee zoons deden het in Indië goed. Paul Johan Frederik (geb. 1904) studeerde in mei 1929 af als ingenieur aan de TH Bandoeng, waarna hij bij de waterstaat aan de slag ging. Dirk Herman Lodewijk (geb. 1905) studeerde aan de Rechts Hogeschool te Batavia en behaalde daar in maart 1929 het kandidaatsexamen. Daarna zette hij zijn studie voort aan de Rijksuniversiteit te Leiden, waar hij begin 1932 voor het doctoraal examen Indisch recht slaagde. Hij keerde voor een ambtelijke loopbaan naar Nederlandsch-Indië terug en werd daar tevens secretaris-penningmeester van de I.E.V.-afdeling Buitenzorg (sept. 1934).

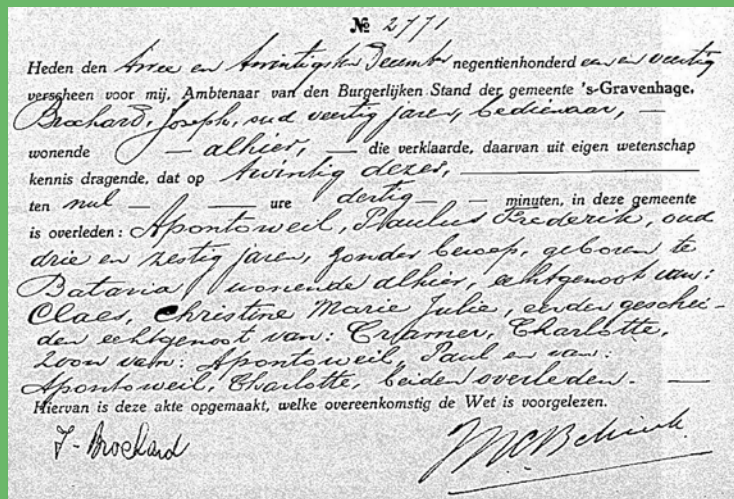
Apontoweil sr. vertrok 18 juni 1930 met vrouw en vier kinderen aan boord van het schip "Tjerimai" met verlof naar Nederland. Zoals eerder gezegd was hij op 23 februari van dat jaar als voorzitter van de I.E.V.-afdeling Makasser opgevolgd door Kuen. Onder diens voorzitterschap was de harmonie onder de bestuursleden echter ver te zoeken. Tijdens de algemene ledenvergadering op 23 februari 1931 gaf Kuen te kennen als voorzitter af te treden en niet herkiesbaar te zijn. Ook twee andere bestuursleden traden af vanwege, zoals een van hen het uitdrukte, 'de herrie welke er steeds in het bestuur is' [*Soerabaiasch-Handelsblad*, 04-03-1931]. De vergadering besloot daarop de voorzitterszetel vacant te laten en te wachten op de terugkeer van oud-voorzitter Apontoweil met de bedoeling hem dan het voorzitterschap aan te bieden. Kuen was niet bereid tot die tijd als voorzitter aan te blijven. Eind mei 1931 keerde Apontoweil van verlof in Indië terug. Op 6 juli d.a.v. was er een buitengewone ledenvergadering met als een van de agendapunten de verkiezing van een voorzitter. Kuen meldde zich plotseling aan als tegenkandidaat en bleek te beschikken over 25 schriftelijke machtigingen van leden die niet aanwezig konden zijn. Met behulp van die machtigingen en de steun van zijn aanwezige aanhangers werd hij met overweldigende meerderheid opnieuw tot voorzitter gekozen. Hierop brak onder een deel van de leden een storm van verontwaardiging uit, vooral omdat later bleek dat de door Kuen gebruikte machtigingen voor een deel niet waren afgegeven voor zijn herverkiezing en voor het andere deel waren verstrekt door leden die vanwege contributieachterstand al tijdens zijn voorzitterschap hadden moeten worden geroyeerd. Naar aanleiding van Kuens *coup* werd op 13 juli een nieuwe buitengewone ledenvergadering gehouden. Tijdens de zeer druk bezochte vergadering werd een motie ingediend waarin Kuens handwijze ten scherpste werd afgekeurd. Bovendien zegde de afdeling het vertrouwen in hem op en werd hij uit het ambt van voorzitter gezet. Tijdens het tumult dat daarop ontstond, brak ook een handgemeen uit,

maar uiteindelijk werd er gestemd: 137 voor en 38 stemmen tegen en 3 blancostemmen. Kuens ego bleek groot en hij toonde zich een slecht verliezer. Hij weigerde zijn stoel achter de bestuurstafel te verlaten. Pas na sussende woorden van het lid Doeve, die wees op Kuens verdiensten als gemeenteraadslid keerde de rust enigszins terug en was de weg voor de terugkeer van Apontoweil vrij [Soerabaiasch-Handelsblad, 21-07-1931].

Dat Kuen een slechte verliezer was, bleek ook het jaar daarop. Op 23 mei 1932 verzocht hij de Raad van Justitie te Makasser om verbetering van de voor 1932/1933 voor de gemeente Makasser vastgestelde kiezerslijst. Naar zijn mening diende Apontoweil te worden afgevoerd van de lijst 'onderdanen Nederlanders'. Zijn argument was dat Apontoweil vóór de inwerkingtreding van de Wet van 12 december 1892 op het Nederlandschap en het ingezetenschap (*Ned. Stb.*, nr. 268) niet de staat van Nederlander bezat. Hoewel Apontoweil – Ambonese afkomst – aannemelijk maakte dat hij van jongs af aan de staat van Europeaan voerde en als zodanig ook altijd is erkend, wist hij de Raad van Justitie niet te overtuigen van het feit dat hij terecht op de bewuste lijst stond. Genoemd college oordeelde dat hij door geboorte behoorde tot de groep der inlandse Christenen en op grond van het regeringsreglement (dat van 1854) steeds ten onrechte als Europeaan is beschouwd en 'nimmer de staat van Europeaan heeft kunnen verwerven'. Bij haar vonnis van 31 januari 1933 gelastte de Raad van Justitie dan ook dat Apontoweil van de lijst met Onderdanen-Nederlanders diende te worden afgevoerd [Soerabaiasch-Handelsblad, 16-02-1933]. Met dank aan Kuen hebben we hier een casus te pakken die goed aansluit bij het artikel over de inlandse Christenen in Nederlandsch-Indië. De Europese manier van leven en gouvernements-betrekkingen van velen van hen zorgde gedurende de gehele koloniale periode door voor verwarring over hun staatsrechtelijke positie. Het voorgaande doet sterk vermoeden dat Kuen in Apontoweil een rivaal zag die – zo zal hij met veel tegenzin hebben moeten erkennen – in enkele belangrijke opzichten zijn meerdere was. Een mooiere en meer aanzien gevende loopbaan, universitair opgeleide zoons en binnen het I.E.V. te Makasser geliefd, waren zaken die Kuen met enige jaloezie zullen hebben vervuld.

Zaak Margadant

Meer nog dan bovengenoemde 'wapenfeiten' kleefde aan de naam Kuen een kwestie die de rechtsgeschiedenis van Nederlandsch-Indië inging als de 'zaak Margadant', in de kranten ook wel eens de 'Indische Dreyfusaak' genoemd. Hoofdrolspeler in deze geruchtmakende affaire was Henri Elise Jacobus Margadant (1876-1935) die te Boeloekoemba de opvolger was van Kuen. Hij werd op 23 september 1925 door de Raad van Justitie te Makasser wegens een kastekort van ruim 18.000 gulden veroordeeld tot vier jaar cel, waarvan een jaar voor-

Overlijdensakte van Paulus Frederik Apontoweil.

Het gebouw van de Raad van Justitie te Makassar (bron: Pinterest).

waardelijk, welk vonnis door het Hoog Gerechtshof te Batavia op 10 december daaraan volgend werd bekrachtigd. Margadant ontkende in alle toonaarden de dief te zijn en deed dit ook nadat hij zijn straf had uitgezeten. Intussen bleef het gestolen geld onvindbaar. Overigens waren reeds vanaf het begin van het justitieel onderzoek naast Margadant ook Kuen en zijn zoon Theo als potentiële daders in beeld. Maar uiteindelijk had Margadant mede door diverse getuigenverklaringen de schijn het meeste tegen. Volgens de medestanders van Margadant waren die verklaringen door de Kuens gemanipuleerd, terwijl omgekeerd de aanhang van de Kuens beweerden dat Margadant alles deed om het onderzoek in de richting van de Kuens te laten wijzen.

Met de veroordeling van Margadant was de kous echter niet af. Mede door aanhoudende krantenberichten kreeg zijn zaak zelfs aandacht in de Volksraad. Hernieuwd justitieel onderzoek en rechtszaken tegen een aantal personen die in 1925 tegen hem getuigden, brachten aan het licht dat zijn veroordeling was gegrond op valse en tegenstrijdige verklaringen van een dertigtal personen (waaronder vader en zoon Kuen en hun aanhang). Vier getuigen werden daarop in 1935 en 1936 zelfs voor meineed veroordeeld. Uit de krantenverslagen over de getuigenverhoren kwam ook naar voren dat de familie Kuen in Boeloekoemba en omstreken veel invloed had. Dit voorkwam echter niet dat uiteindelijk ook Theo Kuen en een medeverdachte in 1938 (zijn vader en Margadant waren toen al overleden) voor de rechter stonden op beschuldiging 'dat zij tezamen en in vereeniging onder anderen met wijlen P. Kuen in den nacht van donderdag 5 op vrijdag 6 februari 1925, althans in het tijdsverloop tusschen 2 en 10 februari 1925, te Boeloekoemba, afdeling Bonthain, Gouvernement Celebes en Onderhoorigheden – derhalve in den tijd dat wijlen H.E.J. Margadant aldaar als fd. controleur werkzaam was – uit de vastgemetselde geldkist in het controleurskantoor [...] een geldsom groot ongeveer f 18.000,-- hebben weggenomen [...]’ [*Indisch Tijdschrift voor het recht. Deel honderd en negen en veertig* (Batavia 1939) 575-598, ald. 575]. De Raad van Justitie te Makassar sprak hen op 16 december 1938 echter vrij, aangezien hun schuld door de vele tegenstrijdige en ongeloofwaardige getuigenverklaringen niet bewezen werd geacht. Wat uiteindelijk restte, was een zaak waarin de ware toedracht voor altijd een mysterie bleef. Bovendien bleef eventueel eerherstel voor Margadant voorgoed uit. Het Hoog Gerechtshof van Nederlandsch-Indië oordeelde op 12 januari 1942 dat er geen nieuwe feiten bekend waren geworden die herziening van het arrest uit 1925 rechtvaardigden [*Bataviaasch Nieuwsblad*, 13-01-1942].

De familie Kepel (auteur: Roel de Neve)

De staatrechtelijke scheiding tussen Europeanen (en met hen gelijkgestelden) en inlanders (en met hen gelijkgestelden) leidde onder meer tot een bepaling in het Algemeen Politiestrafreglement voor Europeanen in Nederlandsch-Indië (Ind. Stb. 1872, nr. 110) die als volgt luidde (art. 4, nr. 6): 'Met een geldboete van zestien tot vijf-en-twintig gulden worden gestraft: ... Die zich in het openbaar vertoont in andere klederdragt, dan in die van den landaard of de kunne, waartoe hij of zij behoort, met uitzondering ter gelegenheid van gemaskerde of gekostumeerde optogten.' Een Europeaan mocht dus niet in het openbaar als inlander gekleed gaan en mannen en vrouwen was het niet toegestaan publiekelijk in respectievelijk vrouwen- en mannenkleden te verschijnen.

Een Europeaan gekleed als inlander

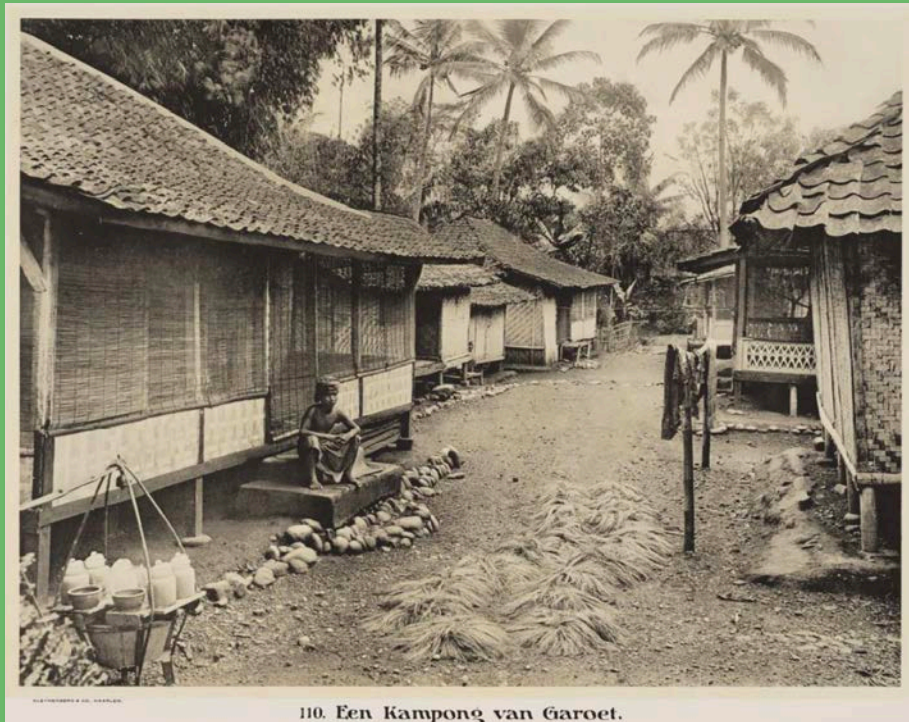
In april 1898 diende voor het residentiegerecht te Tjiandjoer (Preanger Regentschappen) een zaak tegen een Europeaan die blijkens het geboorteregister van Tjiandjoer op 23 maart 1868 uit de 'inlandsche vrouw Y.' was geboren en te Tjiandjoer op 17 september 1892, dus ruim 24 jaar na zijn geboorte, was erkend door 'den Heer X'. Uit de opgaven van de burgerlijke stand in de naamlijsten van Europese inwoners van Nederlandsch-Indië blijkt dat het ging om een zekere Jacob Ernest Kepel.

Kepel was gedagvaard omdat hij blijkens het verbaal van de djaksa te Tjiandjoer van 1 december 1897 op 26 november daaraan voorafgaand 'aldaar in de bij inlanders gebruikelijke kleeding, te weten hoofddoek, baadje en sarong gekleed is geweest en gewoon is deze kleederdracht in het openbaar te dragen'. Het Openbaar Ministerie zag hierin een overtreding van artikel 4, nr. 6 van het Europees Politiestrafreglement. Ter zitting verklaarde Kepel dat hij op genoemde datum bij de inlandse vrouw Nji Oenah te Tjiandjoer op bezoek was en toen was gekleed in de 'voor inlanders gebruikelijke kledij, te weten in een sitsen baadje en batik sarong met een batik hoofddoek'. Tevens verklaarde hij in zijn erkenning te hebben toegestemd om te voorkomen dat hij als inlander op de politierol zou kunnen worden gestraft, maar dat hij sindsdien tot de Islam was overgegaan. Vervolgens verzocht hij 'voor-taan weer geheel als inlander behandeld te worden', omdat hij geen geld had om zich een 'Europeesche kleederdracht aan te schaffen en als Europeaan te leven.' Kepel werd uiteindelijk ontslagen van rechtsvervolging omdat in de dagvaarding niet was aangegeven wat zijn landaard was en waar hij zich in inlandse kledij had vertoond. Bovendien bleek ter rechtszitting slechts dat hij zich binnenshuis en niet in het openbaar als inlander had gekleed.

Europese paupers

Het interessante van deze casus is dat we kennis maken met een Europeaan die zich geen Europese levenswijze kon veroorloven. En hij stond hierin bepaald niet alleen. Tegen het einde van de negentiende eeuw was het pauperisme onder de Europeanen immers een wijd verbreid verschijnsel. Een in 1901 door de Indische regering ingesteld onderzoek resulteerde in de conclusie dat 11% van de Europese bevolking van Java en Madoera als pauper moest worden gekwalificeerd

en dat nog eens 17,5% in de categorie 'mingegoeden' viel. Belangrijke oorzaken waren het gebrekkige aanbod van goed onderwijs, te weinig banen, en lonen en pensioenen die te laag waren voor het onderhouden van een Europese levensstandaard. Er werd naar aanleiding van de onderzoeksresultaten echter weinig gedaan en veel Europeanen bevonden zich ook nog in de twintigste eeuw in de periferie van de Europese samenleving of sleten hun dagen in het slechtste geval in een inheemse kampong.

Familiedrama

Helemaal rampzalig werd het als de vader, tevens kostwinner van een gezin wegviel. De familie Kepel bood ook hiervan een pakkend voorbeeld. Pieter Eduard Kepel (1866-1903) diende bij het Oost-Indisch leger laatst als sergeant-ziekenvader/ziekenoppasser. Op 5 januari 1899 werd hij gegageerd (gepensioneerd) met 320 gulden per jaar, het jaarsalaris van een beginnende klerk. Gerekend vanaf 1 mei 1899 werd hem vergund daarnaast de aan zijn rang verbonden soldij te blijven genieten met dien verstande dat zijn gagement werd uitgekeerd aan zijn echtgenote (een inlandse Christenvrouw) en hun minderjarige wettige kinderen. Vier jaar later sloeg het noodlot echter genadeloos toe. Bij een brand in zijn woning op 5 februari 1903 liep hij in zijn (geslaagde) pogingen zijn kinderen te redden zodanig ernstige brandwonden op dat hij enige dagen later onder helse pijnen overleed. Het harde feit deed zich nu voor dat zijn weduwe en haar vijf kinderen door zijn heengaan van de ene op de andere dag zonder inkomsten zaten. De eerste klap kon gelukkig worden opgevangen doordat de officieren en onderofficieren van het garnizoen van Tjimahi ruimhartig geld bij elkaar legden. Voor de langere termijn moest er echter meer gebeuren. Het hoofdbestuur van de Europese Onderofficieren Vereniging "Ons Aller Belang" plaatste in *De Locomotief* van 6 maart 1903 dan ook een dringende oproep het zo zwaar getroffen gezin met geldelijke giften te

ondersteunen. Op 8 september van dat jaar – een half jaar later dus – kon de krant melden dat er al bijna 1337 gulden was binnengekomen. Jacob Ernest Kepel was vermoedelijk een volle neef van de zo dramatisch aan zijn einde gekomen Pieter Eduard. Hoe zijn leven er verder heeft uitgezien, blijft in het verborgene. We kunnen ons hooguit voorstellen dat hij uiteindelijk een met de inlanders is geworden en dat onder de huidige Indonesische generaties ook nazaten van hem rond lopen. Na zijn ontslag van rechtsvervolging vernemen we in elk geval niets meer van hem.

Over reuma en een portret

Het voorgaande was aanleiding te onderzoeken uit wat voor familie Jacob Ernest Kepel kwam en hoe het zijn bloedverwanten in het leven verging. Door het ontbreken van persoonlijke bronnen, richten we onze blik daarbij noodgedwongen uitsluitend op hun beroepsmatige activiteiten. Slechts in een geval komt de mens achter de naam een beetje tot leven en vangen we zelfs een glimp op van zijn uiterlijke verschijning. In het *Soerabaiasch-Handelsblad* van 9 juli 1904 verscheen namelijk een artikel onder de kop 'Waarom hij werd gepensioneerd. De buitengewone geschiedenis van een gouvernementsdienaar'. Die dienaar was de 61-jarige Edwardes (lees Edwardus) Kepel sr. wonende in Kebon Kawong, Bandoeng, die – zo vertelde hij – geplaagd door de reuma zo'n 20 jaar geleden geheel arbeidsongeschikt werd en daarvoor gedwongen met pensioen ging. De reumatische pijnen waaronder hij leed, waren het hevigst bij regenachtig weer en begonnen in zijn benen en trokken vandaar door het lichaam naar het hoofd. Zijn enkels en benen waren soms zo opgezwollen dat hij alleen nog maar kon kruipen. Zelfs lag hij een keer drie maanden in bed zonder zich te kunnen bewegen. Deze ellende sleepte zich jaren voort totdat hij Dr. Williams' Pink Pillen – in Nederlandsch-Indië te verkrijgen onder de geregistreerde naam 'Pilules Pink Pour Personnes Pales du Dr. Williams' – begon te gebruiken. Hierdoor verbeterde zijn toestand aanzienlijk en sinds de laatste twee jaar voelde hij zich weer zo gezond als men maar kon wensen. In het *Het Nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië* van 11 juli 1906 werd zijn verhaal onder de titel 'Er bestaat geen twijfel dat 'Dr. Williams' Pinkpillen voor Bleeke Menschen hebben genezen waar andere middelen niet baatten' nog eens dunnetjes overgedaan. Het leuke van dit artikel is vooral het naar een foto getekende portretje van Edwardes Kepel dat erin was opgenomen en hiernaast is afgebeeld. Wat opvalt, is zijn nogal Europese uiterlijk.

De stamvader

In het navolgende zijn de naamdragers Kepil in Nederlandsch-Indië die in de registers van de Europese burgerlijke stand voorkomen zoveel mogelijk genealogisch in kaart gebracht. Het lijkt er op dat zij allemaal tot een familie behoorden en afstamden van een zekere Anthonij Kepil (dus met een i als tweede klinker). Hij overleed te Batavia op 22 aug. 1848 en was daar op 2 nov. 1834 getrouwd met de inlandse vrouw Johanna Elisabeth Anakotta vroeger genaamd Soenghie. Blijkens zijn trouwakte werd hij geboren in Kampong Saparoea (Amboina) en was

hij eind 1834 52 jaar oud. Hij moet dus zijn geboren in 1781 of 1782, ervan uitgaande dat genoemde leeftijdsopgave juist was. De geslachtsnaam Kepil/Kepel deed mij in eerste instantie denken aan een familie die niet uit Europa afkomstig was. Raadplegen van www.openarch.nl maakte echter snel duidelijk dat de naam Kepel (niet Kepil) en Van Kepel in Nederland al vanaf de zeventiende eeuw voorkomt. Zo lieten Johannis Jacobssen Kepel en Matijntie Thielmans in Willemstad (Noord-Brabant) op 20 december 1665 hun dochter Anneken dopen en werd soldaat Eduwaert Kepel in Utrecht op 9 juni 1634 begraven. Dus toch een Europese oorsprong? Wellicht veelzeggend in dit verband is dat de naam Kepil, Kepel of een andere variant niet voorkomt in de publicatie van Maarten Etmans over de bevolking van Saparoea [Maarten D. Etmans, *De bevolking van Saparoea van 1821 tot en met 1946 (deels t/m 2000)* (eigen uitgave, Ferwert 2001)]. Ook in de V.O.C.-landmonsterrollen voor de jaren 1780-1784 komt te Saparoea de naam Kepil of Kepel niet voor. In de database V.O.C.-opvarenden van het Nationaal Archief in Den Haag komen drie personen voor met de naam Kepel en een met de naam Kepels. Geen van hen kan echter worden gelinkt aan bovengenoemde Anthony Kepil, of omdat zij pas in V.O.C.-dienst traden na Anthony's geboorte of ver voor dat waren gerepatrieerd of overleden. Vooralsnog blijven zijn roots dus in nevelen gehuld.

De naam Anakotta treffen we daarentegen in het boek van Etmans zeer veel aan en het gaat hierbij dus overduidelijk om een uit de Molukken afkomstige familie. Zij neemt in de index op persoonsnamen ruim twee kolommen in beslag.

De volgende generaties

Anthonij Kepil adopteerde (plaats en datum onbekend) twee zoons van de Palembangse vrouw Sariepa, te weten Cornelis en Frans respectievelijk geboren in 1814 en 1817 [zie: CBG, Collectie Oost-Indische bronnen]. De eerste pagina van de adoptieakte ontbreekt helaas. De naam van hun moeder kennen we door de huwelijksakte van Cornelis Kepel [zie: BRP 27, p. 59]. Vooralsnog nemen we aan dat zij de familie hebben voortgezet en dat alle naamdragers Kepil/Kepel in Nederlandsch-Indië van hen afstammen. Het is echter niet gelukt hen in een genealogie te plaatsen, al was het maar op grond van gerechtvaardigde vermoedens. Met name de afstamming van de eerder genoemde Eduardus Kepel sr. zorgt voor een probleem. Wat geboortejaar betreft zou hij een zoon kunnen zijn geweest van zowel Anthony Kepil, als zijn zoons Cornelis en Frans. Kijken we naar de plaats waar Eduardus werd erkend (en aangegeven), dan lijkt Frans Kepil de beste papieren te hebben. Maar hij was ten tijde van de erkenning van Eduardus getrouwd en kon toen dus geen kinderen erkennen zonder toe te geven overspel te hebben gespeeld. Eduardus en zijn nakomelingen zijn hierna daarom apart opgenomen, dat wil zeggen niet onder de afstammelingen van Anthony Kepel.

Het beeld dat uit het genealogisch onderzoek naar voren komt, is dat de naamdragers Kepel relatief bescheiden posities hebben bekleed zowel in het leger als in de civiele gouvernementdienst. Slechts een enkeling bracht het tot sergeant, (hoofd)commies of hoofdpolitieopziener. Verder zien we dat inlandse vrouwen vrij vaak de moeders werden van de volgende generatie, maar dat de mannen ook in ruime mate huwelijken sloten met gemengdbloedige vrouwen. Onder hen treffen we Europese namen aan, zoals De Graaff, Van Leeuwen, Simonides,

Vaillant, Verhagen, Vermeer en Wolters. De meisjes Kepel trouwden voor zover bekend met mannen uit de families Boerjan, Dekker, Von Franquemont, Gabeler, Glasmacher, Van Groningen, Mutter, Soeterik, Schoen, Van der Sluis en Specht.

Aanvullingen en verbeteringen zijn van harte welkom.

Geraadpleegde bronnen

Bij het opstellen van de genealogie is voor wat betreft geboorten, huwelijken en overlijdens primair gebruik gemaakt van de opgaven burgerlijke stand (BS) in de Indische almanakken, naamlijsten en adresboeken. Een digitale index is te raadplegen op www.roosjeroos.nl. Gegevens ontleend aan die bron zijn – m.u.v. erkenningen – niet apart geannoteerd.

Genealogie

I. ANTHONIJ KEPIL, geb. Kampong Saparoea (Amboina) 1781/1782 (op 17 febr. 1833 en 2 nov. 1834 volgens eigen opgave resp. 51 en 52 jaar oud), getuige bij het huwelijk van zijn zoon Cornelis Kepel en toen vermeld als voogd en adoptant van de bruidegom, woonde zonder beroep te Bazaar Baroe/Passer Baroe bij Batavia (17 febr. 1833/2 nov. 1834), † Batavia 22 aug. 1848, tr. Batavia 2 nov. 1834 [BRP 27, p. 85 (Kepil)] de inlandse VROUW JOHANNA ELISABETH ANAKOTTA vroeger genaamd SOENGHIE, geb. Palembang 1782/1783 (op 2 nov. 1834 volgens eigen opgave 51 jaar oud), woonde te Passer Baroe (2 nov. 1834), † Batavia 22 juli 1866.

Zijn geadopteerde kinderen (*ex matre* de Palembangse vrouw SARIEPA):

1. CORNELIS, volgt IIa.
2. FRANS, volgt IIb.

IIa. CORNELIS KEPEL/KEPIL, geb. 4 nov. 1814 en ged. Batavia (Portugese Kerk) 25 jan. 1818 [BRP 18, p. 101 (Kepel)], tweede portier Armenhuis te Batavia en wonende ald. (17 febr. 1833), onderportier Armenhuis, wonende ald. (27 nov. 1836) [BRP 27, p. 114 (Keppil)], tweede mandoer Armenhuis aan de Spinhuisgracht, wonende ald. (4 en 25 sept. 1839) [BRP 27, p. 155-156 (Kepel)], † Batavia 15 juni 1850 (Kornelis Kepil), tr. Batavia 17 febr. 1833 [BRP 27, p. 59 (Kepel)] ELIZABETH CATHARINA CAROLUS, geb. Batavia 1816/1817, woonde 16 jaar oud in het Armenhuis te Batavia (17 febr. 1833), † Batavia 7 okt. 1861, mogelijk dr. van Carel Carolus en Elizabeth Petronella Bakker.

Uit dit huwelijk:

Onderstaande kinderen lijken te zijn geboren uit een wettig huwelijk en Frans Kepel (generatie IIb) trouwde pas in 1856. Theoretisch zou generatie I ook de vader van kinderen 1-6 kunnen zijn, maar dit lijkt gezien de leeftijd van zijn echtgenote in 1834 niet waarschijnlijk. Bovendien werd er na 1849 pas weer een kind Kepel/Kepil geboren in 1863. Dit haat lijkt goed te kunnen worden verklaard uit het feit dat generatie IIa in 1850 overleed. Vooralsnog is dus aangenomen dat hij de vader van de navolgende kinderen was.

1. JOHAN WILHELM KEPEL, geb. Batavia 21 febr. 1834, † Batavia 22 febr. 1872, tr. Batavia 28 okt. 1863 [de inlandse Christenvrouw] JEROMINA CATHARINA GOMES, in de wandeling genaamd MINA, † Batavia 1 juli 1885 (de inlandse vrouw Mina, weduwe van Johan Wilhelm Kepel). Vermoedelijk zijn erkende zoon:

Ten tijde van de erkenning was een J.W. Kepel inwoner van Tjiandjoer [zie: Naamlijst 1893, p. 59].

- a. JACOB ERNEST KEPEL, geb. 23 maart 1868 en erk. Tjiandjoer 17 sept. 1892 (*ex matre* MINA?) [Opgaven BS in: Naamlijst 1894, p. 333], bekeerde zich tot de islam en kleepte zich bij ten minste een gelegenheid als inlander, verklaarde in 1898 geen geld te hebben om als een Europeaan te leven, †
2. WILLEM FREDERIK, volgt IIIa.
3. SARAH ELIZABETH/SARA ELISABETH KEPEL, geb. Batavia 14 juli 1839, † Batavia 15 april 1867, tr. Batavia 21 april 1855 KAREL HENDRIK/ CAREL HENDRIK SPECHT, geb. Batavia 30 jan. 1832, † Batavia 15 mei 1864, verm. zn. van Hendrik Specht en Petronella Wilhelmina van Stralendorff.

Hendrik Specht, † Batavia 3 aug. 1837, tr. Batavia 2 okt. 1814 Petronella Wilhelmina van Stralendorff, geb. Batavia 12 mei en ged. ald. (Hollandse Kerk) 20 juni 1798, † Batavia 3 dec. 1853. De huwelijken van andere mogelijke ouderparen (Carel Specht-Maria Adriana Cornelia Senn van Basel en Pieter Specht-Maria Horwath) dateerden van 1833, dus van na de geboorte van Karel Hendrik Specht. Het echtpaar Specht-Van Stralendorff kreeg blijkens de geboorteberichten in de Indische kranten (www.delpher.nl) in elk geval te Batavia kinderen in 1817 (dr.), 1818 (dr.), 1823 (zn.), 1825 (dr.), 1828 (dr.), 1829 (zn.), 1835 (zn.).

4. JACOB ENOS, volgt IIIb.
5. WILHELMINA CAROLINA KEPIL/KEPEL, geb. Batavia 8 mei 1844 (Kepil) † Batavia 25 april 1859 (Kepel).
6. DOROTHEA LOUISA KEPIL, geb. Batavia 11 dec. 1847, † Batavia 18 jan. 1848.
7. TRUITJE DOROTHEA KEPIL, geb. Batavia 23 juli 1849, † Batavia 12 sept. 1852.

IIIa. WILLEM FREDERIK KEPIL/KEPEL, geb. Batavia 19 sept. 1836 (Kepil) † Batavia 2 april 1873 (Kepel).

Zijn erkende kinderen (voor zover bekend en voor wat betreft kind 1 vermoed):

1. WILHELMINA ELISABETH KEPEL, geb. 17 sept. 1863 en erk. Batavia 1863/1864 (*ex matre* N.N.) [Opgaven BS in: Naamlijst 1865, p. 30], † Batavia 25 aug. 1870.
2. PIETER EDUARD, volgt IVa.

IVa. PIETER EDUARD KEPEL, geb. 21 maart 1866 en erk. Batavia 1871/1872 [Opgaven BS in: Naamlijst 1873, p. 208] (*ex matre* de inlandse vrouw DOENIE), bij het Korps Pupillen aangekomen vanuit het Djattigesticht te Batavia 1874, bij het leger ingedeeld voor tien jaar en geplaatst als fuselier bij het 3e depotbataljon 1883, laatst sergeant-ziekenvader, gegageerd met 320 gulden per jaar 1899 (hij had dus nog bijgetekend voor zes jaar, RdN), te Semarang afgegaan 1899 [Stamboekinschrijving van Pieter Eduard Kepel, Oost-Indisch boek, inv.nr. 365, fol. 7911 (scan 64)], † Bandoeng (Preanger Regentschappen) 9 febr. 1903, tr. Soerakarta 24 aug. 1898 de inlandse Christenvrouw LOUISE RABERT, zij hertr. Semarang 28 mei 1910 Frans Johannes Fredrik Hagenbeek. Zijn erkende en door het huwelijk gewettigde kinderen (nrs. 1-3, 5) [Opgaven BS in: Naamlijst 1899, p. 400]:

1. DONA CLARA KEPEL, geb. 25 sept. 1883 en erk. Soerakarta 1898, † Soerabaja 2 mei 1906.

2. MARIA DONI KEPEL, geb. Marabahan (Borneo) 9 jan. 1888 en erk. a.v., † Paré Paré (Celebes, Celebes en Onderhorigheden) 23 april 1913, tr. Fort de Kock (Sumatra's Westkust) 9 nov. 1905 GERRIT HENDRIK VAN GRONINGEN, geb. Zutphen 28 mei 1872, te Zutphen vrijwillig geëngageerd voor zes jaar bij de koloniale troepen met 300 gulden premie 1893, a/b s.s. "Bromo" in Nederlandsch-Indië aangekomen 1893, korporaal-kleermaker 1899, bijgetekend voor resp. twee, vier en zes jaar met resp. 100, 200 en 300 gulden premie 1899, 1901 en 1905, wegens volbrachte dienstdienst gepensioneerd met 340 gulden per jaar en te Tjimahi met certificaat van goed gedrag afgegaan 1911, opnieuw in militaire dienst als korporaal-kleermaker der infanterie 1915-1922, laatst brigadier-kleermaker, wegens volbrachte dienstdienst gepensioneerd met 784 gulden per jaar en met certificaat van goed gedrag te Tjimahi afgegaan 1922, nam deel aan de expeditie naar Lombok 1894, de krijgsverrichtingen tegen Atjeh 1896 en in het gouvernement Celebes en Onderhorigheden 1907 en 1908, drager Lombokkruis, Ereteken voor Belangrijke Krijgsbedrijven, Atjeh 1873, 1896-1900 en Zuid-Celebes 1905-1908, Bronzen Medaille 1899 en Zilveren Medaille 1905, scherpshutter 1e maal 9 juli 1898 [Stamboekinschrijving van Gerrit Hendrik van Groningen, Oost-Indisch boek, inv.nr. 399, fol. 16559 (scan 140)], gepensioneerd korporaal en kleermaker gevangeniswezen, wonende te Semarang (1923-1924) [Adresboek], †, zn. van Gerrit Jan van Groningen en Catharina Johanna Rossij.
3. ALEXANDER FREDERIK KEPEL, geb. Marabahan 4 jan. 1890 en erk. a.v., bij het Korps Pupillen en in het gesticht van de Vereeniging Hulpfonds van den Heiligen Vincentius à Paulo te Buitenzorg aangekomen 1900, ontslag uit het Korps Pupillen 1902, te Fort de Kock (Sumatra's Westkust) voorlopig geëngageerd als fuselier, geëngageerd voor zes jaar bij de koloniale troepen met 200 gulden premie 1906, kanonnier 2e klasse bij de vestingartillerie 1908, tijd. ongeschikt voor de dienst te velde 1911, paspoort in Nederlandsch-Indië toegestaan 1911 en te Djokjakarta afgegaan met certificaat van goed gedrag 1912, daarna enkele malen bijgetekend, laatst infanterist 1e klasse, eervol ontslag en te Soerabaja met bestemming Pamekasan (Madoera) vertrokken 1928, nam deel aan de krijgsverrichtingen op (Zuid-)Celebes 1907 en in de residentie Timor en Onderhorigheden 1912, 1913, drager Ereteken voor Belangrijke Krijgsbedrijven Zuid-Celebes 1905-1908, Bronzen Medaille met 12 gulden gratificatie 1911 [Stamboekinschrijvingen van Alexander Frederik Kepel, Oost-Indisch boek, inv.nrs. 382, fol. 12404 (scan 98); 393, fol. 15081 (scan 92); en 399, fol. 16453 (scan 33)], † Tilburg 4 aug. 1956 [BS Tilburg, Overlijdensregister 1956, aktenr. 631, d.d. 06-08-1956], tr. Pampanoea (Celebes, Celebes en Onderhorigheden) 7 juni 1919 de inlandse Christenvrouw ANNA MARIA KAROWAN/KAROUWAN, geb. Kakas (Menado) 1885/1886, † Tilburg 30 april 1966 (80 jaar oud) [BS Tilburg, Overlijdensregister 1966, aktenr. 418, d.d. 02-05-1966], dr. van Lodewijk Karouwan en Albertina Waworega. Of er uit dit huwelijk kinderen waren, kon vooralsnog niet worden vastgesteld.
4. FERDINAND WILLEM KEPEL, geb. Bandjermasin (Zuider- en Oosterafdeling van Borneo) 24 nov. 1892 en erk. ald. 1892/1893, [Opgaven BS in: Naamlijst 1894, p. 390], overl. Kota Radja 23 april 1897.
5. FREDERIKA CORNELIA KEPEL, geb. 22 febr. 1896 en eerste maal erk. Kota Radja 1896 [Opgaven BS in: Naamlijst 1897, p. 401] en tweede maal als kinderen 1-3, †

Uit het huwelijk:

6. **LODEWIJK JACOB EDUARD KEPEL**, geb. Tjimahi (Preanger Regentschappen) 23 dec. 1901 (aangev. Bandoeng, Preanger Regentschappen), te Djokjakarta vrijwillig geëngageerd voor zes jaar met 450 gulden premie en geplaatst als fuselier bij het depotbataljon 1918 [Stamboekinschrijvingen van Lodewijk Jacob Eduard Kepel, Oost-Indisch boek, inv.nrs. 403, fol. 17488 (scan 152); 393, fol. 15081 (scan 92); en 399, fol. 16453 (scan 33)], sergeant 1e klasse-instructeur der infanterie K.N.I.L. (stamboeknr. 78173), ten tijde van de Japanse aanval op Java gestationeerd te Magelang, krijgsgevangen genomen 8 maart 1942 [Registratiekaart Lodewijk Jacob Eduard Kepel, Interneringskaarten], † Maoemere (Flores) 11 mei 1943 en herbegr. Nederlands ereveld Kembang Kuning te Surabaya [OGS], tr. Soemedang (Preanger Regentschappen) 15 okt. 1924 de inlandse vrouw **NJI DJOEBALDAH** [dossier Lodewijk Jacob Eduard Kepel, OGS-PD; te vinden via www.openarch.nl]. Of er uit dit huwelijk kinderen waren, kon vooralsnog niet worden vastgesteld.

IIIb. **JACOB ENOS KEPEL**, geb. Batavia 26 sept. 1841, klerk Departement van Financiën, eervol ontslag uit 's lands dienst 1878 [Stamboekinschrijving van J.E. Kepel, Burgerlijke ambtenaren, inv.nr. 917, fol. 14 (scan 11); zie ook: *Bataviaasch Handelsblad*, 13-09-1878], gepensioneerd klerk Departement van Financiën, wonende te Buitenzorg (Batavia) (1899) [Adresboek], † Buitenzorg 28 sept. 1902, tr. Buitenzorg 16 sept. 1902 de inlandse Christenvrouw **ANNA**, vroeger genaamd **RAHIMA**.

Het huwelijk van Jacob Enos Kepel en Rahima is niet vermeld in BRP 28. Zijn stamboekinschrijving vermeldt dat hij ten tijde van zijn ontslag 'gewezen klerk' bij het Departement van Financiën was. Verder was aangetekend dat hij was overleden te Buitenzorg op 28 september 1902.

Zijn erkende kinderen (voor zover bekend):

1. **LODEWIJK**, volgt IVb.
2. **JOHAN ERNST LEOPOLD**, volgt IVc.

IVb. **LODEWIJK KEPEL**, geb. Batavia 1 juli 1871 en erk. Batavia 1871/1872 [Opgaven BS in: Naamlijst 1873, p. 209] (*ex matre* de inlandse vrouw **NARISA**), klerk Hoog Gerechtshof 1889, bezoldiging verhoogd van 25 tot 30 gulden per maand 1891, klerk Algemene Secretarie 1891, bezoldiging verhoogd van 45 tot 55 gulden per maand 1893 [*Soerabaiasch-Handelsblad*, 25-06-1889; *Bataviaasch Nieuwsblad*, 24-03-1891; 19-03-1891; en 08-08-1893], eerste klerk Algemene Secretarie 1906 [zie ook: *Het Nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië*, 01-03-1906], derde commies ald. op 150 gulden per maand 1906, tweede commies ald. op 250 gulden per maand 1911, op verzoek m.i.v. 3 jan. 1917 eervol ontslag uit 's lands dienst, pensioen van 1159 gulden per jaar 1917 [Stamboekinschrijving van L. Kepel, Burgerlijke ambtenaren, inv.nr. 931, fol. 183 (scan 94)], gepensioneerd tweede commies, wonende te Buitenzorg (1925), Batavia-Weltevreden (1930, 1932, 1934, 1938) en Batavia-Centrum (1941) [Adresboek], † Batavia 28 juni 1950 (verkeersongeval) [*Java-Bode*, 01-07-1950], tr. Buitenzorg (Batavia) 17 dec. 1904 [BRP 28, p. 46-47] **ALBERTINE BEATRICE VAN LEEUWEN**, geb. Batavia 16 sept. 1881, † Leiden 13 sept. 1965 [BS Leiden, Overlijdensregister 1965, aktenr. 1115, d.d. 15-09-1965], dr. van Jacobus Henrij van Leeuwen en (tr. Batavia 27 aug. 1875) de inlandse Christenvrouw **Maria Henriette van Vrede**, vroeger genaamd **Itam**.

Hun voor het huwelijk geboren en (m.u.v. kinderen 1 en 4) bij het huwelijk erkende en gewettigde kinderen:

1. WILLEM KEPEL, geb. [Buitenzorg] 15 maart 1900 en erk. ald. 1900, † Buitenzorg 3 mei 1900.
2. JOSEPH WILHELM KEPEL, geb. Buitenzorg 23 juli 1901 en erk. ald. 1901 [Opgaven BS in: Adresboek 1903, p. 36], ex-klerk tinwinning, wonende te Muntok op Banka (Banka en Onderhorigheden) (1919), woonde zonder beroep met echtgenote te Buitenzorg (1920-1927, 1929-1930, 1932) [Adresboek], †, tr. 1e Buitenzorg 10 jan. 1920 (echtsch. ingeschr. ald. 20 juni 1935) [BRP 28, p. 173; zie ook: *Bataviaasch Nieuwsblad*, 30-12-1919 (ondertrouw)] LEONIE WILHELMINE ARENDS, geb. Bandoeng 3 febr. 1900 en erk. ald. 1900 (ingeschreven met de geslachtsnaam Van Leeuwen) [Opgaven BS in: Naamlijst 1901, p. 387], †, dr. van Leonardus Wouter Arends en (tr. Bandoeng 5 sept. 1906) Johanna Françoise van Leeuwen; tr. 2e WAYANNI ANTOINE SIMONIDES, geb. Bandoeng 11 sept. 1914 en erk. ald. 1916/1917 [Opgaven BS in: Adresboek 1918, p. 46] Uit beide huwelijken nakomelingen.
3. JULIA (JUUL) KEPEL, geb. Buitenzorg 19 juli 1903 en erk. ald. 1903 [Opgaven BS in: Adresboek 1903, p. 40], † Djokjakarta 27 sept. 1940 [BS Djokjakarta, Overlijdensregister 1940, aktenr. 58 (geb. Buitenzorg, 37 jaar oud) (LDS-filmnr. 1357869 via www.roosjeroos.nl)], tr. (verloofd Buitenzorg 2 mei 1925) [*Het Nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië*, 02 mei 1925] JOHANNES FERDINAND (JOHAN) MUTTER, geb. Batavia 20 aug. 1900, ten tijde van de Japanse aanval op Java gemobiliseerd als fuselier bij de landstorm, krijgsgevangen gemaakt 5 maart 1942 [Registratiekaart Johannes Ferdinand Mutter, Interneringskaarten], †, zn. van Frits Mutter en Charlotte Roso, hij hertr. (10 sept. 1941?, in elk geval vóór 3 maart 1949) Louise Antoinette Baseler, wed. van Willem Barend Bijl.
4. SARA MARIA WILHELMINA KEPEL, geb. Buitenzorg 30 okt. 1904, † Buitenzorg 23 maart 1905 (Kepels).
Uit het huwelijk (voor zover bekend):
5. ALBERTUS BENEDICTUS CORNELIUS (ALBERT) KEPEL, geb. Buitenzorg 20 mei 1906, klerk gevangeniswezen, wonende te Batavia-Weltevreden (1929-1930, 1932, 1934) [Adresboek], tijd. wnd. opzichter waterstaat, opzichter 1937, opzichter provinciale waterstaat te Bandoeng 1939 [Stamkaart A.B.C. Kepel, Stamkaarten, inv.nr. 28, scan 298], woonde als zodanig te Soekaboemi (Buitenzorg) (1938, 1941) [Adresboek], † Enschede 17 mei 1990, tr. 1e Batavia 6 nov. 1929 [*Bataviaasch Nieuwsblad*, 06-11-1929] CHARLOTTE META CAROLINE ENGELINA (META) DAMWIJK, geb. Buitenzorg 21 okt. 1910 en erk. ald. 1910/1911 [Opgaven BS in: Adresboek 1912, p. 55] † Soekaboemi 27 sept. 1942, mogelijk dr. van Willem Ferdinand Damwijk (1856-1928); tr. 2e Soekaboemi 18 aug. 1943 FRANCINA JACOBINA CHÜN, geb. Batavia 4 jan. 1918, † Enschede 2 okt. 2000, dr. van Heinrich Carl Emile Marie Julien Chün en Emilia Elize Henriette Kante. Uit dit huwelijk nakomelingen.
6. LEOPOLD ALFRED KEPEL, geb. Buitenzorg 29 nov. 1907, tijd. wnd. derde commies Departement van Economische Zaken 1939 [Stamkaart L.A. Kepel, Stamkaarten, inv.nr. 28, scan 301], woonde te Batavia (1941) [Adresboek], in Nederland adjunct-commies A Ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, drager Zilveren Medaille verbonden aan de Orde van Oranje-Nassau, † 's-Gravenhage 8 juli 1992, tr. Batavia 9 okt. 1935 EUGENIE VIRGINIE VERHAGEN, geb. Batavia 22 april 1907, †, dr. van Uit dit huwelijk nakomelingen.

7. EDUARD KEPEL, geb. Buitenzorg 22 dec. 1908, klerk Departement van Financiën, wonende te Batavia-Centrum (1938, 1941) [Adresboek], ten tijde van de Japanse aanval op Java gemobiliseerd als militie-soldaat der infanterie (stamboeknr. 113708) en gestationeerd te Meester Cornelis, krijgsgevangen gemaakt 8 maart 1942, vermist na de torpedering van het Japans krijgsgevangenenschip "Suez Maru" varende ten oosten van het eiland Kangean en ten noorden van het eiland Bali 29 nov. 1943 (hij rust in een zeemansgraf) [Registratiekaart Eduard Kepel, Interneringskaarten; OGS], tr. Batavia 20 juli 1932 JULIE EUGENIE VAILLANT, geb. Batavia 28 okt. 1915, † 's-Gravenhage 31 jan. 1989, dr. van Louis François Vaillant en Francina Rosalina Dessouw, zij hertr. Medan 8 febr. 1950 Hendrik Peet. Uit dit huwelijk nakomelingen.
8. HERMAN KEPEL, geb. Buitenzorg 26 juli 1910, † Buitenzorg 18 okt. 1910.
9. JACOBA ALBERTINA KEPEL, geb. Buitenzorg 21 okt. 1911, † Breda 8 mei 1990, tr. Batavia 30 aug. 1933 [*Bataviaasch Nieuwsblad*, 05-09-1933] CHARLES JOHAN DEKKER, geb. suikeronderneming Bandjardawa bij Pemalang (Pekalongan) 6 juni 1904, employé fa. Kolff & Co., wonende te Batavia-Weltevreden (1934, 1938) en Batavia-Centrum (1941) [Adresboek], † Oosterhout 29 juni 1979, zn. van Willem Cornelis Dekker en de inlandse vrouw Kawienten.
10. NICO LODEWIJK KEPEL, geb. Buitenzorg 12 nov. 1912, employé fa. Jacobson Van den Berg & Co., met echtgenote wonende te Batavia-Centrum (1938) [Adresboek], † 2 maart 1939, tr. Batavia 8 jan. 1936 [*Bataviaasch Nieuwsblad*, 14-01-1936] JOHANNA VERMEER, geb. 4 febr. 1916 en erk. Pontianak (Westerafdeling van Borneo) 1916, †, dr. van Uit dit huwelijk ten minste een dochter bekend.
11. MARY DOROTHEA KEPEL, geb. Buitenzorg 21 maart 1922, † 's Hertogenbosch 25 febr. 1969, tr. Batavia 16 febr. 1946 WILHELMUS WILLEM BOERJAN, geb. Piroe op Ceram (Amboina) 29 mei 1911, ten tijde van de Japanse aanval op Java gemobiliseerd als militie-soldaat der infanterie, dienst doende als motorordonnans (stamboeknr. 110811), krijgsgevangen gemaakt 15 maart 1942, †, erkende zn. van Antonius Dingeman Boerjan en (tr. Soerabaja 3 maart 1937 [LDS-filmmnr. 1357838 via www.roosjeroos.nl]) de inlandse Christenvrouw Hendrika Samallo.

IVc. JOHAN ERNST LEOPOLD KEPEL, geb. Buitenzorg 27 nov. 1888 en erk. ald. tussen verm. omstr. 27 juli en omstr. 4 aug. 1894 [Opgaven BS in: Naamlijst 1895, p. 322] (*ex matre* de inlandse vrouw SAIMA), klerk Algemene Secretarie, eerste klerk hoofdkantoor Pandhuisdienst op 120 gulden per maand [zie ook: *Het Nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië*, 30-06-1911], wnd. derde commies ald. op 150 gulden per maand 1912, derde commies ald. 1912, tijd. ter beschikking van de directeur der Gouvernementsbedrijven teneinde in afwachting van een eventuele benoeming tot archivaris op het hoofdbureau van het mijnwezen voorlopig te worden belast met de leiding over het archief van genoemd bureau op 200 gulden per maand 1912, archivaris op 200 gulden per maand 1914, tweede commies Departement van Gouvernementsbedrijven, eerste commies ald. op 300 gulden per maand 1918, wonende te Batavia-Weltevreden (1920), hoofdcommies ald. 1920, wonende ald. (1921-1922) en Depok (1923) [Adresboek], werd geacht in gelijke betrekking en onder dezelfde voorwaarde te zijn benoemd bij de Dienst

van Mijnbouw 1923 [zie ook: *De Indische Courant*, 19-07-1923], wegens over-
completeheid uit zijn betrekking ontslagen 1924 [zie ook: *Bataviaasch
Nieuwsblad*, 30-01-1924], op wachtgeld, wonende te Depok (1924), wnd.
hoofdcommies hoofdkantoor Burgerlijke Geneeskundige Dienst 1924
[zie ook: *Het Nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië*, 10-07-1924], wonende
te Batavia-Weltevreden (1925-1926), wnd. kantoorhoofd hoofdkantoor
Dienst der Volksgezondheid 1926, wonende ald. (1927, 1934) [Adres-
boek], wegens volbrachte diensttijd eervol ontslag uit 's lands dienst
onder dankbetuiging voor de door hem bewezen langdurige diensten
1935 [Stamboekinschrijving van J.E.L. Kepel, Burgerlijke ambtenaren, inv.nr. 937, fol.
400 (scan 202)], gepensioneerd kantoorhoofd Dienst der Volksgezond-
heid, wonende te Batavia-Centrum (1938, 1941) [Adresboek], secreta-
ris-penningmeester in het eerste bestuur van de op 1 febr. 1907 op-
gerichte Buitenzorgse voetbalclub Eendracht Maakt Macht [*Het Nieuws
van den Dag voor Nederlandsch-Indië*, 08-02-1907], commissaris Bond van
Niet-Gediplomeerde Ambtenaren 23 nov. 1919 [*Het Nieuws van den Dag
voor Nederlandsch-Indië*, 24-11-1919], † 's-Gravenhage 7 nov. 1970, tr. Bui-
tenzorg 15 mei 1915 [Zie ook: BRP 28, p. 131] LOUISE HENRIETTE RUMPF, geb.
Banda Neira (Amboina) 3 okt. 1895, † Tilburg 25 maart 1967 [BS Tilburg,
Overlijdensregister 1967, aktenr. 330, d.d. 28-03-1967], dr. van (namen van
haar ouders in haar overlijdensakte niet genoemd).

Uit dit huwelijk:

1. MAUD EDITH KEPEL, geb. Depok 3 febr. 1921.
2. ERNST ALFRED KEPEL, geb. Depok 17 febr. 1923.
3. STELLA KEPEL, geb. 's-Gravenhage 25 febr. 1929.
4. EDIT MARY KEPEL, geb. Depok 17 jan. 1931.
5. ERICH MARIA KEPEL, geb. Depok 1 april 1934.

IIb. FRANS KEPEL, geb. 15 febr. 1817 en ged. Batavia (Portugese
Kerk) 25 jan. 1818 (get. Frans Laupattij en Maria Willems) [BRP 18,
p. 101 (Kepel)], klerk residentiekantoor Preanger Regentschappen, op
zijn verzoek eervol ontslag uit 's lands 1861, pensioen van 231 gulden
per jaar toegekend 1862 [Stamboekinschrijving van Frans Kepel, Burgerlijke
ambtenaren, inv.nr. 904, fol. 304 (scan 159)], † Tjiandjoer (Preanger Regent-
schappen) 29 aug. 1891, tr. (Preanger Regentschappen) 22 dec. 1856
HELENA ELISABETH MICOLA, geb. 16 juli 1821 en ged. Tjiandjoer 12
aug. 1823 (get.: Christoffel Steitz de Wilde) [Stamboom Bezemer-Feringa
op <https://sites.google.com/site/ceesferinga/van-lingen/stamreeks-micola> (gezien en
gedownload 19 sept. 2021; geen bronvermeldingen)], † Tjiandjoer 1 sept. 1895,
dr. van Joseph Micola en de vrije Javaanse vrouw Latiana.

Vermoedelijk zijn/hun zoon:

1. FRANCISCUS KEPEL, geb. 14 aug. 1837 en erk. Tjiandjoer 1855/
1856 [Opgaven BS in: Naamlijst 1857, p. 501] (ex matre N.N.), † Batavia 5
nov. 1863.

Hij kan geen zoon zijn geweest van generatie IIIa (geb. 1836) of generatie IIIb (geb.
1841). Generatie I of IIa zouden theoretisch de vader kunnen zijn geweest, maar zij
kunnen dan niet de erkeners zijn geweest. Zij waren immers resp. overleden in 1848
en 1850. Als hij inderdaad een zoon was van generatie IIb werd hij mogelijk bij het
huwelijk van zijn ouders erkend en door dit huwelijk gewettigd.

Niet in te passen in voorgaande genealogie

I. HENDRIK KEPEL, geb., klerk Directie der Burgerlijke Openbare Werken, op verzoek eervol ontslag uit 's lands dienst 1865 [*De Oostpost*, 04-04-1865], † Tjiandjoer (Preanger Regentschappen) 13 juni 1892, tr. Tjiandjoer 6 dec. 1883 de inlandse Christenvrouw JACOBA ELISABETH, vroeger genaamd ESSIEN.

Mogelijk zijn of hun zoon:

JOHAN WILHELM KEPEL, geb. 12 mei 1870 en erk. Tjiandjoer 1883/1884 [Opgaven BS in: Naamlijst 1885, p. 232], †

Mocht hij inderdaad een zoon van Hendrik Kepel en Essien zijn geweest, dan werd hij vermoedelijk bij het huwelijk van zijn ouders erkend en door dat huwelijk gewettigd.

I. EDUARDUS KEPEL (EDUARD SR.), geb. 15 febr. 1844 en erk. Tjiandjoer 1887/1888 (vermoedelijk in 1888 m.h.o.o. zijn aanstaande huwelijk) [Opgaven BS in: Naamlijst 1889, p. 291], klerk residentiekantoor te Bandoeng (Preanger Regentschappen), eervol ontslag uit 's lands dienst 1880 [Stamboekinschrijving van E. Kepel, Burgerlijke ambtenaren, inv.nr. 947, fol. 73 (scan 40)], woonde na zijn pensionering te Bandoeng (1899, 1907, 1910, 1913) [Adresboek], † Bandoeng 2 febr. 1914 en begr. ald. op de oudste van de nog bestaande begraafplaatsen onder nr. 457 (zijn graf-schrift luidt als volgt: Hier rust / Eduard Kepel Sr. / * 1844 † 1914) [GHG 4, p. 43], tr. Bandoeng 3 febr. 1888 de inlandse Christenvrouw ARSIE.

Eduardus Kepel kan alleen zijn verwekt door generaties I, IIa en IIb in voorgaande genealogie (of een vooralsnog onbekende man met de geslachtsnaam Kepel). Generaties I en IIa kunnen echter niet de erkenner zijn geweest, aangezien zij in respectievelijk 1848 en 1850 waren overleden. Generatie IIb kan evenmin de erkenner zijn geweest, aangezien hij ten tijde van de erkenning wettig was getrouwd. Of het moet zo zijn geweest dat hij en zijn echtgenote ten tijde van de erkenning waren gescheiden (van tafel en bed). Op www.roosjeroos.nl blijkt echter niet dat hiervan sprake is geweest.

Zijn erkende kinderen (voor zover bekend en kinderen 1, 4-6 vermoedelijk):

1. CORNELIA WILHELMINA KEPEL, geb. 6 aug. 1863 en erk. Bandoeng verm. tussen omstr. 20-02 en omstr. 15 mei 1865 [Opgaven BS in: Naamlijst 1866, p. 32], †, tr. Tjiandjoer (Preanger Regentschappen) 18 dec. 1890 CONSTANTIJN NICOLAAS GABELER, geb. 9 sept. 1850 en erk. Rembang verm. in okt. 1854 [Opgaven BS in: Naamlijst 1856, p. 403], † Bandoeng 24 juni 1897, zn. van N.N. en vermoedelijk erkend door Johannes Christiaan Gabeler.

Johannes Christiaan Gabeler (zijn geslachtsnaam werd in de Indische almanakken ook gespeld als Gabelaar), geb. 1806/1807, † Rembang 1 mei 1872. Zijn eerste echtgenote Florentina Jacoba Menté overleed in 1842. Hij hertrouwde in 1863 met de inlandse vrouw Mas Nganten Ratno, bij de doop genaamd Aurora Marhilde. Mogelijk was zij de moeder van Constantijn Nicolaas Gabeler.

2. ADOLF KEPEL, geb. Bandoeng 23 april 1865 en erk. ald. verm. tussen omstr. 22 jan. en omstr. 22 maart 1867 (*ex matre* ARSIE) [Opgaven BS in: Naamlijst 1868, p. 29], † Tjiandjoer 9 nov. 1891.
3. GUSTAAF, volgt IIa.

4. ROELAND KEPEL, geb. 6 dec. 1868 en erk. Bandoeng 1869/1870 [Opgaven BS in: Naamlijst 1871, p. 204], † Bandoeng 27 mei 1929 [BS Bandoeng, Bijregister van overlijden 1929, aktenr. 141 (59 jaar oud; 'Alsnog ingeschreven op last van de Raad van Justitie') (LDS-filmnr. 1208770 via www.roosjeroos.nl)].
5. LODEWIJK KEPEL, geb. 7 aug. 1871 en erk. Bandoeng 1872/1873 [Opgaven BS in: Naamlijst 1874, p. 217], † Bandoeng 6 dec. 1872.
6. ALEXANDER KEPEL, geb. 12 sept. 1873 of 1874 en erk. Bandoeng 1873/1874 of (eind) 1874/1875 [Opgaven BS in: Naamlijst 1875, p. 225 (vermelding geboortejaar 1873) en in Naamlijst 1876, p. 229 (vermelding geboortejaar 1874)], stationsemployé staatsspoorwegen te Bandoeng (†), † Bandoeng [15] aug. 1923 [*De Preangerbode*, 16-08-1923 (gistermorgen overleden)].
7. RIEKA AMALIA KEPEL, geb. 6 jan. 1876 en erk. Bandoeng (verm. na omstr. 19 nov.) 1887 (*ex matre* de inlandse vrouw ARSIE?) [Opgaven BS in: Naamlijst 1889, p. 290], †, tr. Bandoeng 23 juni 1906 PIETER JO[H]ANNES SOETERIK, geb. Batavia 27 dec. 1866 [Zie ook: *Bataviaasch Handelsblad*, 31-12-1866], particulier, wonende te Bandoeng (1901, 1903-1906), kalkbrander, wonende ald. (1907-1909), employé Pondok Gedehlanden, wonende te Buitenzorg, halte Tjigombong (1910-1911), vermeld zonder beroep en woonplaats (1912-1919), woonde zonder beroep te Bandoeng (1920-1923) [Adresboek], † Bandoeng 9 dec. 1923 [BS Bandoeng, Overlijdensregister 1923, aktenr. 81 (geb. Batavia, 57 jaar oud) (LDS-filmnr. 1208770 via www.roosjeroos.nl); *De Preangerbode*, 10-12-1923], zn. van Daniël Johannes Soeterik en Margaretha Geertruida Verloop.
8. LOUISE FREDRIKA KEPEL, geb. 13 sept. 1878 en erk. a.v. (*ex matre* de inlandse vrouw ARSIE?), †, tr. Bandoeng 4 maart 1908 FRIEDRICH WILHELM GLASMACHER, geb. 10 okt. 1876 en erk. Batavia 1877 [opgaven bs in: naamlijst 1878, p. 222], commies staatsspoorwegen op 150 gulden per maand 1911, hoofdcommies 1919, op verzoek wegens volbrachte diensttijd m.i.v. 2 mei 1923 eervol ontslag uit 's lands dienst [Stamboekinschrijving Frederich Wilhelm Glasmacher, Burgerlijke ambtenaren, inv.nr. 935, fol. 585 (scan 288)], woonde na zijn pensioen in Bandoeng (1924-1927, 1929-1930, 1932, 1934) [Adresboek], † Buitenzorg (krankzinnigengesticht) 20 nov. 1935 [BS Buitenzorg, Bijregister overlijden 1935, aktenr. 28 (geb. Batavia, 58 jaar oud) (LDS-filmnr. 1148253 via www.roosjeroos.nl) en BS Bandoeng, 1e Bijregister overlijden 1935, aktenr. 143 (geb. Batavia, 58 jaar oud) (LDS-filmnr. 1208769 via www.roosjeroos.nl)], vermoedelijk zn. van de inlandse vrouw Radjimah en erk. door Clemens Heinrich Joseph August Glasmacher (Clemens Heinrich Joseph August Glasmacher, † Batavia 24 april 1886, tr. Batavia 14 juni 1877 de inlandse vrouw Radjimah).
9. EDUARD KEPEL (EDUARD JR.), geb. 8 febr. 1881 en erk. a.v. (*ex matre* de inlandse vrouw ARSIE?), † Cheribon 6 febr. 1913 [*De Expres*, 08-02-1913 (Eduard Kepel jr., 32 jaar oud)] en begr. ald. op de oudste van de nog bestaande begraafplaatsen onder nr. 456 (zijn grafschrift luidt als volgt: Hier rust / Eduard Kepel Jr. / * 1881 † 1913) [GHG 4, p. 43], verloofd (Soerakarta/Bandoeng 20 jan. 1903) [*De Preangerbode*, 21-01-1903] met ANTOINETTE A. VON RÖSENBACH. Tot een huwelijk lijkt het afgaande op www.roosjeroos.nl niet te zijn gekomen.
10. THEODOOR, volgt IIb.
11. ROBERT, volgt IIc.

Ila. GUSTAAF KEPEL, geb. Bandoeng 26 juni 1866 en erk. ald verm. tussen omstr. 22 jan. en omstr. 22 maart 1867 [Opgaven BS in Naamlijst 1868, p. 29] (*ex matre* de inlandse vrouw ARSIE), te Batoe Djadjar vrijwillig geëngageerd bij het schrijverspersoneel voor zes jaar met een premie van 300 gulden en geplaatst als soldaat-schrijver bij de genie 1887, sergeant-schrijver, paspoort in Nederlandsch-Indië toegestaan 1900, te Kota Radja (Atjeh en Onderhorigheden) met certificaat van goed gedrag afgegaan 1900 [Stamboekinschrijving Gustaaf Kepel, Oost-Indisch Boek, inv.nr. 367, fol. 8682 (scan 268)], stationsklerk 1e klasse Atjeh Stoomtrammaatschappij, wonende te Kota Radja, (1901, 1903...1918) en commies staatsspoorwegen, wonende ald. (1919-1926), gepensioneerd eerste commies, wonende ald. (1927, 1929-1930, 1932, 1934, 1938, 1941) [Adresboek], † Malang 11 jan. 1946, tr. Kota Radja 1 sept. 1900 JOHANNA WALEWANGKO, geb. Ambarawa (Semarang) 10 mei 1884 en erk. ald. verm. tussen omstr. 3 en omstr. 8 juni 1884 [Opgaven BS in: Naamlijst 1885, p. 240], † 's-Gravenhage 28 okt. 1970, dr. van Joseph Walewangko en de inlandse vrouw Roosmi.

Uit dit huwelijk (voor zover bekend en wat betreft kinderen 1 en 3 aangenomen op grond van geboorteplaats):

1. GEORGE KEPEL, geb. Kota Radja 19 okt. 1900, leerling-machinist Atjeh Stoomtrammaatschappij, wonende te Lho Seumawé (Atjeh en Onderhorigheden) (1923-1924) en Sigli (Atjeh en Onderhorigheden) (1925) en machinist Atjeh Stoomtrammaatschappij, wonende te Idi (Atjeh en Onderhorigheden) (1926) en Samalanga (Atjeh en Onderhorigheden) (1927, 1929-1930) en idem bij de staatsspoorwegen, wonende te Malang (1932, 1934, 1938, 1941) [Adresboek], machinist 1e klasse (†), † Kediri 6 juni 1945 [OGS], tr. Madioen 18 mei 1929 SOPHIE AXT, geb. Madioen 27 jan. 1906 en erk. ald. verm. tussen omstr. 2 en omstr. 29 febr. 1908 [Opgaven BS in: Adresboek 1909, p. 82], † Zundert 12 mei 1972, dr. van George Johann Axt en (tr. Madioen 3 febr. 1919) de inlandse vrouw Sinah.
2. ADRIAAN KEPEL, geb. Kota Radja 3 juni 1906, tijd. wnd. aspirant-ambtenaar 4e klasse in- en uitvoerrechten en accijnzen te Batavia 1927, geplaatst op het tolkantoor ald. 1928, overgeplaatst naar Soerabaja 1928, tijd. ambtenaar 4e klasse en te werk gesteld als verificateur 1928, tijd. wnd. ambtenaar 4e klasse (groep I) 1928, tijd. ambtenaar 4e klasse (groep II) 1929, overgeplaatst naar Djambi 1930, ambtenaar 4e klasse en tewerkgesteld als verificateur te Selatpandjang (Oostkust van Sumatra) 1935, overgeplaatst naar Semarang 1938 [Stamkaart A. Kepel, Stamkaarten, inv.nr. 28 (scan 297)], ambtenaar 3e klasse [benoemingsjaar onbekend], verificateur te Semarang (RA-II 1942, p. 278), ten tijde van de Japanse aanval op Java gemobiliseerd als matroos-telegrafist bij de marine (stamboeknr. 5406D), door de Japanners krijgsgevangen gemaakt 8 maart 1942 [Registratiekaart Adriaan Kepel, Interneringskaarten], † Brangkasi (Birma) 6 sept. 1943 (aangeeg. Batavia 1946) [BS Batavia, Overlijdensregister 1946, aktenr. 6419 (geb. Kota Radja, 37 jaar oud) (LDS-filmnr. 1603554 via www.roosjeroos.nl)] en herbegr. Kanchanaburi War Cemetery [OGS], tr. Djambi 22 dec. 1932 NAOMI MARIA ANTONETTE DANIËLS, geb. Soemenep (Madoera) 23 (aangeeg. 24) mei 1905, repatrieerde met zes kinderen a/b van het m.s. "Sibajak" en kwam 10 jan. 1951 te Rotterdam aan [Passagierslijsten schip "Sibajak", p. 29], † Hoorn 11 mei 1977, dr. van Paulus Daniëls en Caatje Salekah. Uit dit huwelijk nakomelingen.

3. JEANNETTE KEPEL, geb. Kota Radja 21 sept. 1915, † Utrecht 10 april 1993, tr. Malang 1 mei 1940 FREDERIK SCHOEN, geb. Bandoeng 27 aug. 1909 en erk. ald. 1912/1913 [Opgaven BS in Adresboek 1914, p. 43], conducteur staatsspoorwegen, wonende te Soerabaja (1941) [Adresboek], † Utrecht 29 sept. 2000, zn. van Willem Alexander Schoen en de inlandse vrouw Minah.
4. OTTO KEPEL, geb. Kota Radja 31 okt. 1917, korporaal, † Ganderkesee (Landkreis Oldenburg, Nedersaksen, Duitsland) 21 febr. 1986, tr. Pontianak 31 dec. 1947 PETRONELLA CAROLINA FOX, geb. Sintang (Westerafdeling van Borneo) 24 mei 1926, † Rotterdam 3 juni 2017, dr. van Albert Eduard Fox en Maria Theresia Hardjodimoiljo. Uit dit huwelijk nakomelingen.
5. OSWALD KEPEL, geb. Kota Radja 26 okt. 1919, † Houten 7 febr. 2014, tr. Tegal 27 okt. 1948 ELS SUZANNA FELIX, geb. Tegal 8 juni 1931, † Nieuwegein 1 febr. 2000, dr. van Uit dit huwelijk nakomelingen.
6. CORNELIS KEPEL, geb. Kota Radja 17 sept. 1928.

IIb. THEODOOR KEPEL, geb. 21 april 1883 en erk. Bandoeng (verm. na omstr. 19 nov.) 1887 [Opgaven BS in: Naamlijst 1889, p. 290] (*ex matre* de inlandse vrouw ARSIE?), aspirant-politieopziener op de maximum voor die rang geldende bezoldiging van 120 gulden per maand [*Bataviaasch Nieuwsblad*, 19-02-1917] en blijft geplaatst in de 2e afdeling van de politie school te Batavia 1917 [zie ook: *De Locomotief*, 17-02-1917 en *Bataviaasch Nieuwsblad*, 17-02-1917], politieopziener 2e klasse en geplaatst bij de algemene politie te Soerabaja 1917 [*De Locomotief*, 30-06-1917], politieopziener 1e klasse 1919 [zie ook: *Bataviaasch Nieuwsblad*, 12-11-1919] en blijft geplaatst te Soerabaja [zie ook: *Het Nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië*, 01-12-1919], overgeplaatst naar de algemene politie te Garoet 1920, overgeplaatst naar achtereenvolgens de residenties Soerabaja 1921, Bali en Lombok 1924 [zie ook: *Bataviaasch Nieuwsblad*, 08-04-1920; *De Preangerbode*, 28-12-1921; *Bataviaasch Nieuwsblad*, 21-06-1924] en Soerakarta 1927, hoofdpolitieopziener 1927 en blijft geplaatst in de residentie Soerakarta, overgeplaatst naar de residentie Banka en Onderhorigheden 1928, wegens langdurige dienst met ingang van maart of april 1930 een jaar verlof naar Europa 1929, hoofdpolitieopziener en geplaatst in de residentie Midden-Priangan 1931, m.i.v. 31 maart 1932 op zijn verzoek eervol ontslag uit 's lands dienst 1931 [Stamboekinschrijving Th. Kepel, Burgerlijke ambtenaren, inv.nr. 944, fol. 250 (scan 128)], gepensioneerd hoofdpolitieopziener, wonende met echtgenote te Bandoeng (1934, 1938, 1941) [Adresboek], †, tr. 1e Bandoeng 1 dec. 1906 (echtsch. ingeschr. Soekaboemi (Preanger Regentschappen) 27 juni 1912) ELEANORA CLEMENTINE WOLTERS, geb. Bandoeng 20 mei 1888, †,; tr. 2e Soerabaja 21 nov. 1912 ADRIANA PETRONELLA ADOLPHINA DE GRAAF[F], geb. Soerabaja 27 juli 1890 (haar geslachtsnaam gespeld als De Graaff), †, dr. van en wed. van Willem Frederik Hendrik Middelkoop.

Uit het tweede huwelijk (voor zover bekend):

CECIJL CHRISTIEN KEPEL, geb. Soerabaja 20 juli 1913 [zie ook: *De Preangerbode*, 25-07-1913].

IIc. ROBERT KEPEL, geb. 15 nov. 1885 en erk. Bandoeng (verm. na omstr. 19 nov.) 1887 [Opgaven BS in: Naamlijst 1889, p. 290] (*ex matre* de inlandse vrouw ARSIE?), klerk staatsspoorwegen, zijn bezoldiging op 66 gulden per maand gebracht 1906, eerste klerk stationsdienst 1907 [*Het Nieuws van den Dag voor Nederlandsch-Indië*, 09-01-1906 en 03-01-1907], com-

mies staatsspoorwegen, op verzoek m.i.v. 3 dec. 1928 wegens volbrachte diensttijd eervol ontslag uit 's lands dienst 1928, eerste klerk met titel van derde commies staatsspoorwegen 1929, commies 1932 [Stamkaart R. Kepel, Stamkaarten, inv.nr. 28 (scan 302 en 303)], woonde te Bandoeng (1941) [Adresboek], †

Zijn erkende kinderen (*ex matre* de inlandse vrouw ALIMA/KALIMAH/HALIMAH):

1. AUGUST KEPEL, geb. Bandoeng 6 aug. 1913 en erk. ald. 1913/1914 (*ex matre* de inlandse vrouw HALIMAH), als militie-kanonnier opgeko- men voor eerste oefening en geplaatst bij het Depot der Mobiele Ar- tillerie 1932, militiebrigadier 1932, groot verlof 1932, te Tjimahi vrij- willig verbonden voor zes jaar met 90 gulden handgeld en geplaatst als kanonnier 2e klasse der artillerie 1934, in voorlopige verzekerde bewaring gesteld 1936, voor de krijgsraad te Tjimahi verschenen en in verzekerde bewaring gesteld 1936, vermist 1936, 'terug van ver- mist' en opnieuw in verzekerde bewaring gesteld 1936, bij vonnis van de krijgsraad te Tjimahi van 28 dec. 1936 uit de militaire dienst ontslagen [Stamboekinschrijving van August Kepel, Oost-Indisch boek, inv.nr. 421, fol. 22348 (scan 42)], † Bandoeng 29 maart 1945 [BS Batavia, Overlij- densregister 1946, aktenr. 7923 (LDS-filmnr. 1603553 via www.roosjeroos.nl)] en herbegr. Nederlands ereveld Pandu te Bandung [OGS].
2. EVELINE KEPEL, geb. Bandoeng 7 juli 1918, † 's Hertogenbosch 25 sept. 1992, tr. Malang 14 juni 1939 JAN HENDRIKUS CORNELIS VAN DER SLUIS, geb. 's Hertogenbosch 5 juli 1915, † 's Hertogenbosch 7 dec. 1991, zn. van Adrianus Lambertus van der Sluis en Maria Couwen- berg.
3. LOUISE KEPEL, geb. Bandoeng 29 nov. 1919.
4. ADÈLE KEPEL, geb. Bandoeng 30 jan. 1922, naaister, † Leeuwarden 20 nov. 1965, tr. Soerabaja 4 maart 1947 FRITS VAN FRANQUEMONT, geb. Soerabaja 10 sept. 1918, † Bergen op Zoom 1 sept. 1979, zn. van Carel William von Franquemont en Henriette Antoinette Ave- ling.
5. EDUARD KEPEL, geb. Bandoeng 17 dec. 1924.

Overzicht van afkortingen in bronvermeldingen

Bronnen zijn steeds vermeld tussen rechte haken [] en in een kleiner korps gezet.

Algemene bronnen

Adresboek = *Adresboek van geheel Nederlandsch-Indië* (verschenen in 1899, 1901, 1903-1927, 1929-1930, 1932, 1934, 1938, 1941).

Almanak = *Almanak [en naamregister] van Nederlandsch-Indië* (verschenen in 1816-1864)

BRP = *Bronnenpublicaties van de Indische Genealogische Vereniging*. In dit nummer gebruikt: deel 4: *Het hervormde doopregister van Semarang 1849-1864* (E.M. de Bruijn-ter Denge †); deel 11: *De begraafplaats "Peneleh" te Soerabaja II. De vakken E en F* (Ir. J.A. van Huizen); deel 18: *Het doopregister van de Maleise Kerk te Batavia 1818-1828/Het kopie-doopregister van de protestantse gemeenten van Batavia 1816-1828* (P.A. Christiaans); deel 22: *De burgerlijke stand van Soerabaja II. Huwelijksregisters 1870, 1876-1880, 1883-1885* (L.M. Janssen en R. Melger); deel 27: *De burgerlijke stand van Batavia. Huwelijksregisters 1829-1840* (L.M. Janssen); deel 28: *De burgerlijke stand van Buitenzorg. Huwelijksregisters 1899-1907, 1909-1915 en 1917-1920* (R. Melger en L.M. Janssen).

GHG 1-4 = P.C. Bloys van Treslong Prins, *Genealogische en heraldische gedenkwaardigheden betreffende Europeanen op Java*, 4 dln. (Batavia 1934-1939).

Naamlijst = *Naamlijst der Europesche inwoners van Nederlandsch-Indië en opgaven omtrent hun burgerlijken stand* (verschenen in 1865-1902).

RA-II = *Regeringsalmanak voor Nederlandsch-Indië. Tweede gedeelte. Kalender en Personalia* (verschenen in 1882-1942).

Stamboekinschrijvingen van ambtenaren

Burgerlijke ambtenaren = Nat. Archief, Archief Ministerie van Koloniën, Stamboeken burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië en de gouvernementsmarine, 1836-1940 (toegang 2.10.36.22).

Oost-Indisch ambtenaren = Nat. Archief, Archief Ministerie van Koloniën, Stamboeken Oost-Indisch ambtenaren, 1814-1836 (toegang 2.10.01),

Stamkaarten = Nat. Archief, Archief Ministerie van Koloniën, Stamkaarten Oost-Indisch ambtenaren 1917-1949 (toegang 2.10.36.21).

Stamboekinschrijvingen van militairen

Oost-Indisch boek = Nat. Archief, Archief Ministerie van Koloniën, Stamboeken en pensioenregisters van militairen in Oost- en West-Indië (toegang 2.10.50), Oost-Indisch boek.

Suppletiefolio's = Nat. Archief, Archief Ministerie van Koloniën, Stamboeken en pensioenregisters van militairen in Oost- en West-Indië (toegang 2.10.50), Suppletiefolio's

Andere Inschrijvingen

Gagementsregisters = Nat. Archief, Archief Ministerie van Koloniën, Stamboeken en pensioenregisters van militairen in Oost- en West-Indië (toegang 2.10.50), Pensioenen en gagementen Oost-Indië, Registers van onderofficieren en minderen aan wie in 1845-1883 en 1883-1896

gagement werd toegekend, met gegevens tot aan overlijden, 1845-1896, Gagementsregisters, ca. 1845-1896.

Tweede wereldoorlog

Interneringskaarten = Nationaal Archief, Japanse interneringskaarten KNIL.

OGS = Slachtofferregister Oorlogsgravenstichting.

OGS-PD = Persoonsdossiers Oorlogsgravenstichting.

Organisaties

CBG = Centraal Bureau voor Genealogie | Centrum voor familiegeschiedenis te 's-Gravenhage.

KONINKLIJKE

PAKETVAART-MAATSCHAPPIJ

REISGIDS VOOR

NEDERLANDSCH-INDIË.